

การศึกษาแนวทางมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการ
: กรณีศึกษา ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่

THE PARTICIPATORY APPROACH IN THE INTEGRATED SOLID WASTE
MANAGEMENT : A CASE STUDY OF ON NUT 14 RAI COMMUNITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2561

KMITL-2018-AR-M-001-008

การศึกษาแนวทางมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการ
: กรณีศึกษา ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่

THE PARTICIPATORY APPROACH IN THE INTEGRATED SOLID
WASTEMANAGEMENT : A CASE STUDY OF ON NUT 14 RAI COMMUNITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2561

MITL-2018-AR-M-001-008

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

THE PARTICIPATORY APPROACH IN THE INTEGRATED SOLID
WASTEMANAGEMENT : A CASE STUDY OF ON NUT 14 RAI COMMUNITY

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF MASTER OF
URBAN AND REGIONAL PLANNING PROGRAM IN URBAN AND ENVIRONMENTAL PLANNING
FACULTY OF ARCHITECTURE
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

2018

KMITL-2018-AR-M-001-008

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

COPYRIGHT 2018

FACULTY OF ARCHITECTURE

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

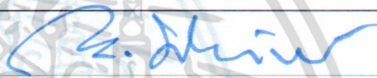

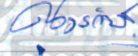

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ใบรับรองวิทยานิพนธ์

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาแนวทางมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการ : กรณีศึกษา ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่
THE PARTICIPATORY APPROACH IN THE INTEGRATED SOLID WASTE MANAGEMENT: A CASE STUDY OF ON-NUT 14 RAI COMMUNITY

นักศึกษา นายตามต่อ เลิศไพศาล
รหัสประจำตัว 56602038
ปริญญา การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต
สาขาวิชา การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.อมร กฤษณพันธ์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม -

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	ลายมือชื่อ
รองศาสตราจารย์ ดร.นิติชาญ ปลื้มอารมย์	
รองศาสตราจารย์ ดร.อมร กฤษณพันธ์	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกฤษฐ นบมอบ	
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณาย ไชยรัตนานนท์	
รองศาสตราจารย์ ดร.ประพัทธ์พงษ์ อุปลา	

วัน / เดือน/ ปี ที่สอบ 21 มิถุนายน 2561
สถานที่สอบ กลุ่มวิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์รับรองแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อันธิกา สวัสดิ์ศรี)

คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

วันที่ 25 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2561

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาแนวทางมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการกรณีศึกษา: ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่
นักศึกษา	นายตามต่อเลิศไพศาล
รหัสประจำตัว	56602038
ปริญญา	การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม
พ.ศ.	2561
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร.อมร กฤษณพันธ์

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการของชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบการบริหารจัดการจัดการขยะมูลฝอยพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมและจิตสำนึกด้านการดำเนินงานต่อการจัดการขยะในชุมชนการสนับสนุนของกลุ่มภาคีเครือข่ายรวมถึงบทบาทของผู้นำชุมชนที่มีผลต่อการพัฒนาความรู้ความเข้าใจสำหรับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำแบบนำเสนอที่เหมาะสมต่อแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแก่ชุมชนที่มีลักษณะทางกายภาพใกล้เคียงและผู้สนใจอื่นๆในวงกว้างโดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นประชากรในพื้นที่อาศัยชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่จังหวัดกรุงเทพมหานครจาก 107 ครัวเรือนจำนวน 84 ครัวเรือนและกลุ่มผู้นำชุมชนภาคีเครือข่ายสนับสนุนจำนวน 10 คนรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนาแบบกลุ่มการสัมภาษณ์การสังเกตและการประชุมเชิงปฏิบัติการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนาได้แก่ร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาโดยนำข้อมูลตัวอย่างที่จัดเก็บและพบเจอมาสังเคราะห์เชื่อมโยงลำดับประเด็นสำคัญเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ การบริหารจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนและพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์กับเครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs รวมถึงจิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนและความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ลำดับต่อมา ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน มีความสัมพันธ์กับบทบาทของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการสนับสนุนจากทางภาครัฐภาคเอกชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Thesis Title	The Participatory Approach in the Intergrated Solid Waste Management: A Case Study of On-Nut 14 Rai Community.
Student	Mr. Tarmtor Lertpaisarn
Student ID.	56602038
Degree	Master of Urban and Regional Planning Program
Program	Urban and Environmental Planning
Year	2018
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Amorn Krisnaphan

ABSTRACT

The objective of this research is to analyze the community participation toward the integrated solid waste management to promote the optimal structure for local communities with similar geography and for other interested parties. This comprises of the solid waste management model, the engagement behavior and the participation of the community, the support of the local working network and the impact of the community leader in promoting the knowledge sharing and understanding of the solid waste management. The research is conducted within 14 Rai radius of the On-Nut, Bangkok community including 84 participants from 107 sample families and 10 participants from the community leaders and the local working network. The research instrument was questionnaires in collecting quantitative data whereas the qualitative data was collected from group discussions, interviews, observations, and operational meeting. The quantitative data was analyzed through descriptive statistic of percentage, mean, standard deviation while the content analysis was used for the qualitative data to form the data analysis to meet the objective of the research.

Research has found that the correlation of the solid waste management is related to the engagement behavior of the community, and the participation in the solid waste management is related to the application tool under the 3Rs principles as well as the awareness toward the community activities and the knowledge sharing of the solid waste management. The statistical significance of this coefficient is 0.01. Furthermore, the community knowledge is related to the role of the community leaders with the statistical significance at 0.05 but is not related to the support provided by the government and the private sector.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้ดำเนินการสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร.อมร กฤษณพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักที่กรุณาให้ความรู้ คำปรึกษาคำแนะนำข้อคิดเห็นแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆและตรวจสอบความถูกต้องในการเขียนของผู้วิจัยตลอดจนการให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ตลอดมาผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่กรุณาให้แนวคิดข้อเสนอแนะและ คำแนะนำเพิ่มเติมเพื่อให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานวิจัย อันได้แก่ ผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่เขต พื้นที่ประเวศ กรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่องค์กรกลุ่มภาคี ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนทุกท่านที่ได้ ให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยการให้ข้อมูล ตอบแบบสอบถาม อำนวยความสะดวกและ ความช่วยเหลือในการดำเนินการวิจัยจนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณประโยชน์ใดๆ อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอบแต่บิดามารดา คณาจารย์ ทุกท่าน ตลอดจนสถาบันการศึกษาที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ความรู้แก่ผู้วิจัยตลอดมา อีกทั้งทุก ท่านที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำหรับข้อบกพร่องต่างๆที่อาจจะ เกิดขึ้นนั้น ผู้วิจัยยินดียอมรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านที่ได้เข้ามาศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ในการ พัฒนางานวิจัยต่อไป

ตามต่อ เลิศไพศาล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	II
กิตติกรรมประกาศ.....	III
สารบัญ	IV
สารบัญตาราง	VI
สารบัญรูป	VIII
บทที่ 1 บทนำ	
1.1ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	1
1.3 สมมติฐานงานวิจัย	5
1.4กรอบแนวคิดการวิจัย.....	5
1.5ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
1.6ขอบเขตการวิจัย	6
1.7นิยามศัพท์.....	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1การจัดการขยะมูลฝอย.....	10
2.2การจัดการขยะด้วยหลัก3Rs.....	16
2.3แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม.....	19
2.4แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน.....	32
2.5แนวคิดและทฤษฎีด้านจิตสำนึกและการตระหนักทางสิ่งแวดล้อม.....	33
2.6แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำ.....	38
2.7 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำ.....	50
2.8แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำ.....	51
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1การเลือกพื้นที่ศึกษา	54
3.2ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	54
3.2เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	55
3.4การเก็บรวบรวมข้อมูล	57

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต่อ IV ไปถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
3.5การวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
3.6การตรวจสอบข้อมูล	59
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
4.1ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนอ่อนนุช14 ไร่	61
4.2ผลการวิจัย.....	67
บทที่ 5สรุป อภิปรายและเสนอแนะ	
5.1สรุปผลการวิจัย	100
5.2อภิปรายผล.....	103
5.3ข้อเสนอแนะ	108
บรรณานุกรม	110
ภาคผนวก	
ภาคผนวก กแบบสอบถาม.....	117
ภาคผนวก ขแบบสัมภาษณ์.....	126
ประวัติผู้เขียน	129

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 จำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคล.....	68
4.2 จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่	70
4.3 จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับจิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่.....	71
4.4 จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ในภาพรวมและจำแนกรายด้าน	72
4.5 จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ในด้านการตัดสินใจ.....	72
4.6 จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ในด้านการดำเนินการ	73
4.7 จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ในด้านการรับผลประโยชน์	74
4.8 จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ในด้านการรับผลประโยชน์.....	75
4.9 จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้นำชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่.....	76
4.10 จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นต่อการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่	77
4.11 จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs ของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่.....	79
4.12 จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่	80
4.13 จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าเฉลี่ยรวมของระดับความคิดเห็นต่อภาพรวมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะ แบบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่.....	81

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.14 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs กับพฤติกรรม การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย	82
4.15 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนกับพฤติกรรม การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย	83
4.16 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนกับ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย.....	84
4.17 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนกับการ สนับสนุนจากทางภาครัฐ ภาคเอกชน	85
4.18 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนกับ บทบาทของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย.....	85
4.19 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนกับการ บริหารจัดการขยะมูลฝอย.....	86
4.20 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนกับการบริหาร จัดการขยะมูลฝอย	87
4.21 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนกับ การบริหารจัดการขยะมูลฝอย.....	88
4.22 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้นำชุมชนกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย	88
4.23 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนกับการบริหาร จัดการขยะมูลฝอย	89
4.24 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs กับการบริหาร จัดการขยะมูลฝอย	90

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
1.1 แผนที่พื้นที่ศึกษา จากภาพถ่ายทางอากาศ.....	4
1.2 แผนผังชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่.....	4
1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
1.4 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย.....	7
2.1 แสดงวงจรการมีส่วนร่วมตามแนวความคิดของ Cohen และ Up Hoff.....	22
3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	55
4.1 ร้านค้าศูนย์บาท.....	65
4.2 โครงการสวนผักคนเมือง.....	66
4.3 แปลงเกษตรแบบผสม.....	66
4.4 ผลกระทบจากขยะรีไซเคิล.....	66

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันกิจกรรมทางเศรษฐกิจและชุมชนเมืองในกรุงเทพมหานครมีขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วโดยขาดการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพเพียงพอและทำทันการขยายตัวของเมืองทำให้กรุงเทพมหานครต้องเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง หนึ่งในปัญหาสำคัญที่ยังคงท้าทายผู้บริหารจัดการเมืองมาตลอดทุกยุคสมัยคือ “ปัญหาขยะล้นเมือง” ซึ่งมีแนวโน้มทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผลการสำรวจปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนของกรมควบคุมมลพิษ ในช่วง 5-10 ปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยปี 2551 เท่ากับ 1.03 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน ปัจจุบัน 1.15 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยทั้งหมด 2,490 แห่ง เป็นสถานที่ที่มีการกำจัดแบบถูกต้องเพียง 466 แห่ง (ร้อยละ 19) ที่เหลือเป็นสถานที่กำจัดแบบไม่ถูกต้อง เช่น การเทกองกลางแจ้ง การเผาในที่โล่ง เป็นต้น อยู่ถึง 2,024 แห่ง (ร้อยละ 81) ด้วยเหตุนี้ทำให้มีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างสะสมเพิ่มสูงขึ้น โดยปี 2556 มีปริมาณขยะมูลฝอย ตกค้างสะสมที่รอการกำจัดให้ถูกต้องทั่วประเทศสูงถึง 19.9 ล้านตัน หากพิจารณาถึงกระบวนการจัดการขยะมูลฝอย พบว่าอัตราขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้องมีอัตราเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย และกระบวนการในการคัดแยก การจัดเก็บ รวบรวม และเก็บขนยังไม่มีประสิทธิภาพพอ ทำให้เกิดปัญหาขยะตกค้าง ทั้งจากประชากรที่เพิ่มมากขึ้น การขาดจิตสำนึกของประชาชน การพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี และแนวโน้มการบริโภคของประชากรที่เพิ่มสูงขึ้น โดยวิกฤตปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นนี้จำเป็นที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

จากข้อมูลสถานการณ์ขยะมูลฝอยที่ผ่านมาพบว่า แนวโน้มของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ มีแนวโน้มรุนแรงเพิ่มมากขึ้นในทุกปี โดยกรุงเทพมหานครเป็น 1 ใน 5 จังหวัดที่มีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นต่อวันมากที่สุด รองลงมาคือจังหวัดชลบุรี นครราชสีมา สมุทรปราการ และขอนแก่น ตามลำดับ หากพิจารณาถึงอัตราการเกิดขยะมูลฝอยของประเทศก็มีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2559 พบว่ามีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นของประเทศไทย 27.06 ล้านตัน ซึ่งคิดเป็นอัตราการเกิดขยะมูลฝอยที่ 1.14 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน หรือคิดเป็น 74,130 ตันต่อวัน (กรมควบคุมมลพิษ : 2559)

เนื่องจากปัญหาขยะล้นเมืองเป็นปัญหาใหญ่และมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้นกรุงเทพมหานครจึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการ “ประเทศไทยไร้ขยะ” ตามแนวทาง “ประชารัฐ” ระยะ 1 ปี (พ.ศ. 2559 - 2560) ภายใต้แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ. 2559 - 2564 เพื่อเป็น

แนวทางในการดำเนินการ เน้นวัตถุประสงค์หลัก 3 เรื่อง คือ 1) การทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยที่เข้าเอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนุญาดテナไปไซประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สู่ระบบกำจัดที่ปลายทางลดลง 2) ขยะอันตรายได้รับการคัดแยกเพิ่มขึ้น 3) มูลฝอยติดเชื้อและกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายได้รับการกำจัดถูกหลักวิชาการเพิ่มขึ้น โดยกำหนดเป้าหมายต้องลดปริมาณขยะมูลฝอยในภาพรวมของประเทศให้ได้ 5% จากการเกิดขยะมูลฝอยอัตราเฉลี่ยประมาณ 23 ล้านตัน/ปี โดยยึดหลักการสำคัญ คือ การใช้หลัก 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) คือ 1) ควบคุมปริมาณมูลฝอยไม่ให้เพิ่มขึ้น โดยพยายามปลูกฝังจิตสำนึกประชาชน 2) เพิ่มประสิทธิภาพการคัดแยกมูลฝอย ของเสียอันตรายและกากไขมันที่แหล่งกำเนิด โดยเพิ่มความสามารถรองรับขยะมูลฝอยของเสียอันตราย กากไขมัน ขยะเศษอาหาร และส่งเสริมการคัดแยกประเภท ขยะมูลฝอยในครัวเรือนและสถานประกอบการ และ 3) สนับสนุนการนำเทคโนโลยีแปรรูปผลผลิต โดยการขอรับการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและความชำนาญการทางธุรกิจจากภาคเอกชน ผ่านกิจกรรม/โครงการ CSR ต่างๆ

การจัดการขยะมูลฝอยให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2560-2564 ได้กำหนดให้มีการจัดการในรูปแบบของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Resource conservation and recovery) โดยมุ่งเน้นการป้องกันมลพิษ ณ แหล่งกำเนิดมลพิษ เพิ่มศักยภาพให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและกระบวนการผลิตที่สะอาด (Cleaner Production) ตลอดกระบวนการ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญต่อการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนแบบครบวงจร โดยให้มีการรวมกลุ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการ (Clustering) และให้นำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการจัดการมลพิษ และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น โดยให้รัฐเป็นผู้นำในการใช้สินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม บนรากฐานการพัฒนาความสมดุลใน 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยยังคงให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต่อเนื่องจากรอบแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2555-2559 และใช้แนวทางการจัดการแบบบูรณาการที่สอดคล้องตามระบบนิเวศ (Ecological Approach) ของแต่ละพื้นที่ รวมทั้งผสมผสานการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีสาระสำคัญดังนี้ 1) ผลักดันนโยบายการจัดการขยะมูลฝอยให้เป็นวาระแห่งชาติ โดยเห็นผลเป็นรูปธรรมในปี พ.ศ. 2564 2) ควบคุมอัตราการผลิตขยะมูลฝอยของประชาชน 3) สนับสนุนงบประมาณ บุคลากร และวิชาการแก่ท้องถิ่นเพื่อให้มีการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร ตั้งแต่การเก็บ การคัดแยก การขนส่ง การนำกลับมาใช้ประโยชน์ และการกำจัดที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล 4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความร่วมมือกันในการจัดการขยะแบบครบวงจรตั้งแต่การลด การคัดแยกและใช้ประโยชน์ และการกำจัดถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยมุ่งเน้นรูปแบบศูนย์จัดการขยะมูลฝอยรวม 5) สนับสนุนให้มีกฎระเบียบและเกณฑ์การจัดการขยะที่เหมาะสม ตั้งแต่การลดและใช้ประโยชน์ขยะจนถึงการกำจัด เพื่อให้หน่วยงานที่เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกี่ยวข้องกับปฏิบัติ 6) ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรเอกชนและประชาชน มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหามลพิษ (กรมควบคุมมลพิษ : 2561)

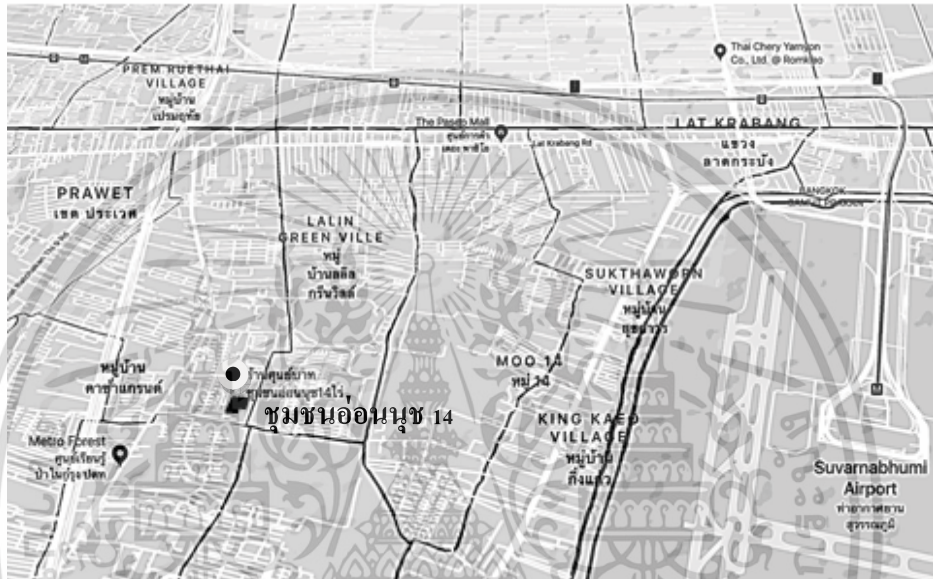
วิธีการจัดการปัญหาขยะล้นเมือง จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือหลักจากประชาชนทุกคนในด้านการตระหนักและรู้ถึงวิธีการจัดการขยะแต่ละประเภทอย่างถูกวิธี ตั้งแต่แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอย (Generation) การเก็บกักขยะมูลฝอย (Storage) การเก็บขนและการขนส่งขยะมูลฝอย (Collection and Transportation) การคัดแยกมูลฝอยเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ (Recycling) และการกำจัดขยะมูลฝอย (Disposal) ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากครัวเรือน ชุมชน องค์กรชุมชน ภาคีเครือข่ายของกลุ่มผู้ประกอบการผู้ค้าของเก่ารายย่อย ผู้ประกอบการธุรกิจรีไซเคิล ศูนย์รับซื้อวัสดุรีไซเคิล หน่วยงานของราชการ ส่วนของภาครัฐบาลและหน่วยงานเอกชนต่างๆ ตลอดจนการสนับสนุนประชาสัมพันธกิจกรมการรณรงค์จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งต้องใช้ทั้งจิตวิทยา และกฎระเบียบทางสังคม ควบคู่กันไป (นภวรรณ รัตสุข : 2559)

ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ เป็นชุมชนที่เดิมย้ายมาจากชุมชนใต้สะพาน โชน 2-3 ของเขตประเวศ จ. กรุงเทพมหานคร ได้มีการรวมกลุ่มของผู้ที่ประกอบอาชีพรับซื้อของเก่าจัดตั้ง “ร้านค้าศูนย์บาท” เพื่อที่จะนำขยะที่เก็บได้ไปแลกของอุปโภคบริโภค เช่น น้ำปลา น้ำมัน น้ำตาล ไข่ เป็นต้น โดยมีการรับแลกจากทั้งในชุมชนและตระเวนไปตามชุมชนต่างๆข้างเคียง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2547 ได้ริเริ่มดำเนินกิจกรรมในรูปแบบของสหกรณ์ โดยระดมหุ้นจากสมาชิก ซึ่งทุกๆ 6 เดือนจะมีการปันผล โดยหักร้อยละ 50 เข้ากลุ่ม ในปี พ.ศ. 2548 มีการจัดสวัสดิการเพื่อดูแลสมาชิก และรวมกลุ่มเยาวชนจัดตั้ง “ธนาคารขยะ” ต่อมาในปี พ.ศ. 2551 สถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม (TIPMES) ร่วมกับสำนักงานสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตประเวศ และมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย จัดตั้งศูนย์คัดแยกวัสดุรีไซเคิลของกลุ่มอาชีพรับซื้อของเก่าชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ เขตประเวศ โดยมีพิธีเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2552 จนกระทั่งได้เปิดแหล่งเรียนรู้การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ กรุงเทพมหานคร อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2555 แหล่งเรียนรู้แห่งแรกของประเทศและของภาคกลาง เพื่อเป็นพื้นที่นาร่องให้แก่ผู้สนใจได้เข้ามาศึกษาดูงาน โดยมีกิจกรรมต่างๆ อันประกอบด้วย นวัตกรรมทางสังคมใช้ขยะรีไซเคิลแทนเงิน หรือ “ร้านศูนย์บาท” โดยเป็นแห่งแรกของประเทศไทยที่ร้านค้าสะดวกซื้อสามารถใช้ขยะแทนเงินสดและกิจกรรมอื่นๆ

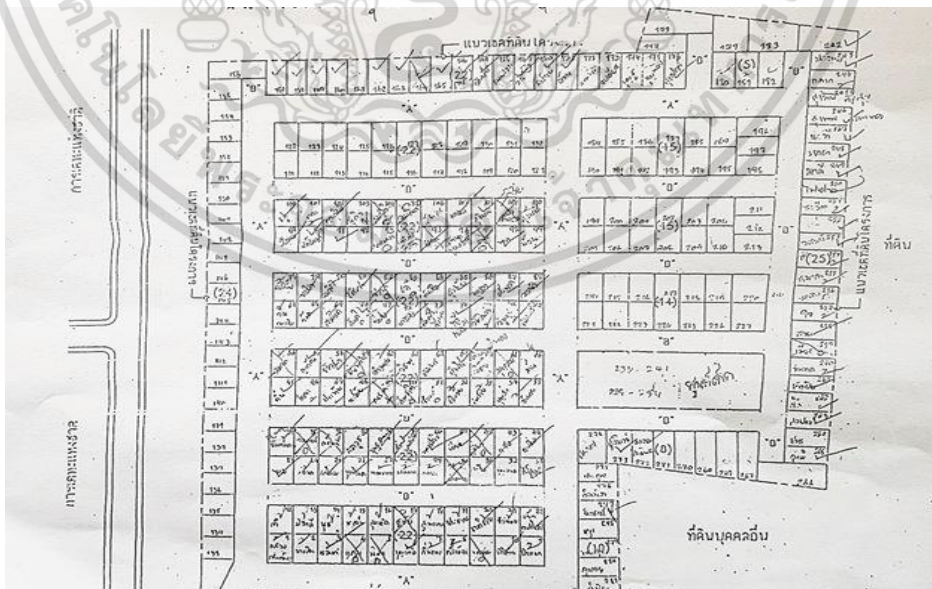
จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไป ข้อมูลด้านการบริหารจัดการ ข้อมูลด้านการจัดการขยะ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ และเอกสารบทความที่เกี่ยวข้อง จึงได้พิจารณาเลือกชุมชนที่มีการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมจนเป็นที่ยอมรับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และได้รับรางวัลในการจัดการสิ่งแวดล้อมจากรัฐ เป็นชุมชนต้นแบบที่ได้รับการจัดตั้งให้เป็นแหล่งเรียนรู้การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน คือชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ กรุงเทพมหานคร แหล่งเรียนรู้แห่งแรกของประเทศและของภาคกลาง โดยเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2555 เพื่อเป็นพื้นที่นารองให้แก่ชุมชนอื่นๆและผู้สนใจเกี่ยวกับการจัดการขยะอย่างเป็นรูปธรรมได้
เข้ามาศึกษาดูงาน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาแนวทางมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
ขยะแบบบูรณาการในพื้นที่ศึกษา ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ เนื่องจากมีแนวทางการปฏิบัติ และการ
ดำเนินงานของชุมชนที่สอดคล้องกับวิธีการจัดการปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้น

1.1.1 แผนที่แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา

รูปที่ 1.1 แผนที่พื้นที่ศึกษา จากภาพถ่ายทางอากาศ

รูปที่ 1.2 แผนที่ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ เป็นชุมชนประเภทจัดสรร ประกาศเป็นชุมชนจัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ. 2547 เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มกันของผู้มีอาชีพหาของเก่ามาขาย (กลุ่มชาเล้ง) ตั้งอยู่ที่ หมู่ 5 ถนนสุขาภิบาล 2 แยก 15 แขวงคอกไม้ เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร พื้นที่ประมาณ 14 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 107 ครัวเรือน มีประชากรรวม 498 คน โดยแบ่งเป็นจำนวนประชากรชายจำนวน 240 คน และประชากรหญิงจำนวน 258 คน (ข้อมูลอ้างอิงจากระบบทะเบียนราษฎร์, สำนักงานเขตประเวศ, กรุงเทพมหานคร : 2560)

1.2 วัตถุประสงค์งานวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จและลักษณะวิธีการในการจัดการขยะชุมชน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ของชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่
2. ศึกษาปัจจัยภายในและภายนอกชุมชนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม โดยพิจารณาถึงลักษณะส่วนบุคคลและวิธีการเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อวิเคราะห์ถึงข้อจำกัดด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชน
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการขยะต่อชุมชนอื่นๆและผู้สนใจได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1. ความรู้ ความเข้าใจ จิตสำนึกในการดำเนินการของชุมชน การประยุกต์ใช้หลัก 3 Rs และการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน มีผลต่อการบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการของชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่
2. บทบาทของผู้นำชุมชน และการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน มีผลต่อการบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการของชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่

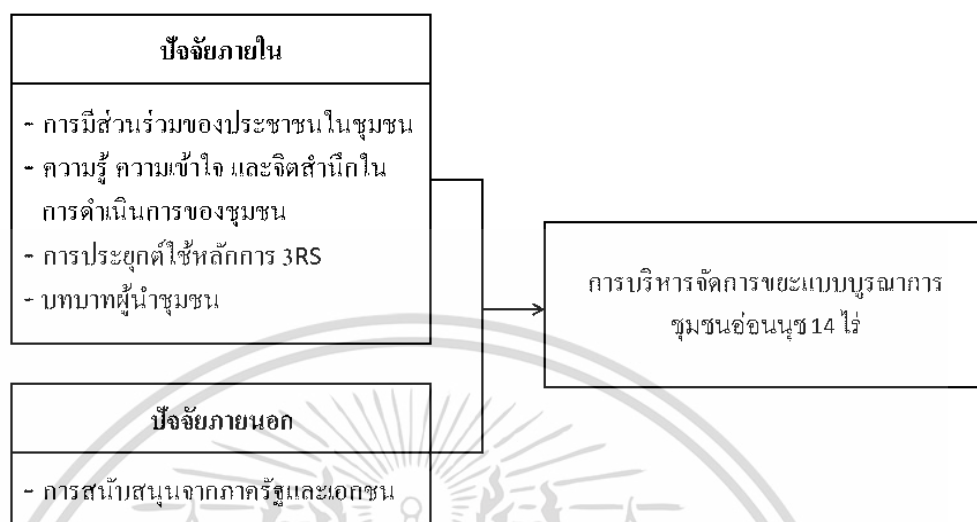
1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดของการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการ กรณีศึกษาชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ โดยปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน 2) ความรู้ ความเข้าใจและจิตสำนึกในการดำเนินการของชุมชน 3) การประยุกต์ใช้หลัก 3Rs 4) การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน 5) บทบาทของผู้นำชุมชน โดยปรับมาจากเกณฑ์การประเมินชุมชนปลอดขยะ zero waste ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่เชื่อว่ามีผลสำคัญต่อชุมชนปลอดขยะ แสดงเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพ 1.3

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตัวแปรต้น
(Independent Variables)

ตัวแปรตาม
(Dependent Variables)

รูปที่ 1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงระดับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับขยะและพฤติกรรมการจัดการขยะของชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยจากชุมชน
2. ทราบถึงตัวแปรที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะของชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำแบบนำเสนอที่เหมาะสมต่อแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแก่ชุมชนที่มีลักษณะทางกายภาพใกล้เคียงและผู้สนใจในวงกว้าง

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

1.6.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนตามทะเบียนราษฎรที่อาศัยอยู่ในชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 107 หลังคาเรือน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 ตุลาคม 2560)
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้าหรือตัวแทนในแต่ละหลังคาเรือนในชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่จำนวน 84 คน โดยใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการคำนวณของ ยามาเน่ (Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 0.05

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key Informants) ด้วยการสนทนาแบบกลุ่ม (Focus group Discussion) และสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In-depth Interview) ในกลุ่มผู้นำชุมชน และภาคีเครือข่ายสนับสนุน จำนวน 10 คน

1.6.2 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาในการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัย การประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปผลการวิจัยและจัดทำแบบเสนอแนะ รวมถึงการเขียนรายการวิจัยและจัดพิมพ์ ใช้เวลาดำเนินการ 12 เดือน แบ่งออกเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

กิจกรรม	เดือน												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
การเตรียมการ													
1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	←→												
2. การติดต่อหน่วยงานและรวบรวมข้อมูลที่เป็น	←→												
3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย		←→											
4. จัดทำแบบสำรวจ			←→										
5. ทดสอบแบบสำรวจเบื้องต้น (Pre-Test)				←→									
การเก็บข้อมูล													
6. สำรวจพื้นที่ศึกษาแบบลงรายละเอียด				←→									
7. สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง					←→								
การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล													
8. ประมวลผลข้อมูล							←→						
9. วิเคราะห์และแปลผลข้อมูล								←→					
การเขียนสรุปการวิจัยและจัดพิมพ์รายงาน													
10. เขียนสรุปการวิจัยและจัดทำแบบเสนอแนะ									←→				
11. จัดพิมพ์รายงาน												←→	

รูปที่ 1.4 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

1.7 นิยามคำศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นิยามคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ดังนี้

1. ขยะมูลฝอย (Solid Waste) หมายถึง มูลฝอยหรือของที่ไม่ได้ใช้แล้วที่เกิดขึ้นในบ้าน สถานการค้าและบริการ สถานราชการ ขยะมูลฝอยเป็นสิ่งที่มีความหมายเดียวกับคำว่า “Refuse” ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ ขยะเปียก (Garbage) หมายถึงพวกเศษอาหาร เศษผัก และเศษสิ่งของซึ่งส่วนใหญ่ได้มาจากการประกอบอาหาร ขยะพวกนี้เป็นขยะที่สามารถย่อยสลายได้เองตาม เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ธรรมชาติ (Degradable) และขยะแห้ง (Rubbish) หมายถึง ขยะมูลฝอยที่มีลักษณะไม่บดเน่าเสียได้ง่าย เป็นขยะที่ไม่สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ หรือต้องใช้เวลาในการย่อยสลายตามธรรมชาติ (Non-degradable) (Suzuki; 2521 : 28-31 อ้างใน ปรีดา แยมเจริญวงศ์ : 2531)

2. การบริหารจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง การบริหารจัดการขยะมูลฝอยตามหลักเกณฑ์องค์ประกอบ 4 ประการ คือ (1) ศักยภาพในการบริหารจัดการ (2) การบริหารจัดการขยะตามหลัก 3Rs เพื่อให้เกิดความยั่งยืน (3) การจัดการที่มีการพิจารณาทั้งกระบวนการนับตั้งแต่แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอย (Generation) การเก็บกักขยะมูลฝอย (Storage) การเก็บขนและการขนส่งขยะมูลฝอย (Collection and Transportation) การคัดแยกมูลฝอยเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ (Recycling) และการกำจัดขยะมูลฝอย (Disposal) (4) การบังคับใช้กฎหมายในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

3. การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือประชาชน กับเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ดำเนินโครงการ หรือนโยบายสาธารณะ หรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกี่ยวข้องกับการร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การร่วมในกระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์ โดยมีเป้าหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างประชาชนและผู้ดำเนินโครงการ โดยการให้ข้อมูลต่อประชาชนและประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการหรือนโยบายสาธารณะนั้นๆ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม

4. บทบาทผู้นำชุมชน หมายถึง บุคคลที่เป็นตัวแทนของชุมชนซึ่งเป็นคนมีวุฒิภาวะ มีความสามารถ มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชน รวมถึงมีคุณสมบัติของการเป็นผู้นำ สามารถทำให้ชุมชนนั้นๆขับเคลื่อนงานพัฒนาได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. บูรณาการ หมายถึง การประสานกลมกลืนกันของแผน กระบวนการ สารสนเทศ การจัดสรรทรัพยากร การปฏิบัติการ ผลลัพธ์ และการวิเคราะห์ เพื่อสนับสนุนเป้าประสงค์ที่สำคัญขององค์กร การบูรณาการที่มีประสิทธิผล เป็นมากกว่าความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน (Alignment) และจะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อการดำเนินการของแต่ละองค์ประกอบภายในระบบการจัดการผลการดำเนินการมีความเชื่อมโยงกันเป็นหนึ่งเดียวอย่างสมบูรณ์

6. หลักการ 3Rs หมายถึง แนวทางที่ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ นำมาใช้เพื่อให้สามารถจัดการกับขยะมูลฝอย หลัก 3Rs ที่ว่าประกอบด้วย 1) Reduce คือการลดการใช้ ลดการก่อให้เกิดขยะ 2) Reuse คือการใช้ซ้ำ เช่น การนำสิ่งของที่ยังไม่เสื่อมสภาพ มาใช้ต่อ อีกทั้งยังรวมถึง การซ่อมแซมสิ่งของให้มีสภาพดี สามารถนำมาใช้ต่อได้ 3) Recycle คือเมื่อมีของที่ไม่สามารถซ่อมหรือใช้ซ้ำได้แล้ว ก็จะนำวัสดุชิ้นนั้นมาแยกส่วน เพื่อเลือกใช้หรือ นำมาหลอมแปรรูปเพื่อนำกลับมาใช้ได้อีกครั้ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการ กรณีศึกษา ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้จากแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัย ที่มีความเกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

- 2.1 การจัดการขยะมูลฝอย
- 2.2 การจัดการขยะด้วยหลัก3Rs
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน
- 2.5 แนวคิดและทฤษฎีด้านจิตสำนึกและการตระหนักรู้ทางสิ่งแวดล้อม
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำ
- 2.7 โครงการชุมชนปลอดขยะ Zero Waste
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การจัดการขยะมูลฝอย

ความหมายของขยะมูลฝอย “มูลฝอย” เป็นคำสามัญเรียกทั่วไป หมายถึง สิ่งที่เราไม่ต้องการ ซึ่งอาจอยู่ในรูปของแข็งที่มีน้ำและความชื้นปะปนอยู่ ซึ่งโดยปกติแล้ววัตถุต่างๆ ที่ถูกทิ้งในรูปของขยะมูลฝอยทั้งในรูปแบบ อินทรีย์สารและอนินทรีย์สาร เช่น เศษอาหาร ขี้เถ้า มูลสัตว์ เศษพลาสติก เศษแก้ว รวมทั้งวัตถุอื่นๆ ที่เก็บกวาดได้จากถนน ตลาดหรือที่สาธารณะ จำรูญ ยา สมุทร (2535) ได้ให้ความหมายของ “มูลฝอย”ว่าหมายถึง สิ่งปฏิกูลที่เป็นของแข็ง (Solid Wastes) ทั้งที่สามารถนำไปใช้ได้และไม่สามารถนำไปใช้ อันได้แก่ มูลฝอยเปียก มูลฝอยแห้ง ขี้เถ้า ชากสัตว์ เศษสิ่งของที่ทิ้งจากอาคารบ้านเรือน ตลาด โรงงานอุตสาหกรรมฟาร์มปศุสัตว์ กากกัมมันตภาพรังสี เศษกระดาษ เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เศษวัสดุเหลือใช้พวกเศษแก้ว ไม้ โลหะ ยาง พลาสติก ตลอดจนซากรถยนต์ ฯลฯ ซึ่งจำเป็นต้องเก็บรวบรวมและนำไปกำจัด ซึ่งการแบ่งประเภทของมูลฝอยอาจแบ่งตามแหล่งที่กำเนิด หรือแบ่งตามลักษณะองค์ประกอบที่สำคัญของมูลฝอยหรือลักษณะทางกายภาพของมูลฝอยนั้นๆ ซึ่งสามารถจำแนกได้ เป็น 8 ประเภทดังนี้

1. มูลฝอยเปียก หมายถึง มูลฝอยที่ประกอบด้วยสารอินทรีย์และความชื้นค่อนข้างสูง ได้แก่ เศษอาหาร เศษผัก เศษเนื้อ เศษผลไม้ อาหารเหลือทิ้งมูลฝอยประเภทนี้ทำให้เกิดการย่อยสลายได้อย่างรวดเร็ว ส่วนใหญ่มาจากบ้านเรือน โรงงานอาหาร ภัตตาคาร ตลาด โดยมูลฝอย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ลงนามแล้วสำหรับการใช้ในพิธีการศึกษาค้นคว้า เพื่อประโยชน์ใช้สอยและเป็นหลักฐานการดำเนินงานวิจัย ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเภทดังกล่าว เป็นตัวการสำคัญในการเกิดกลิ่นเหม็นรบกวน แหล่งอาหารของสัตว์นำโรคและ แหล่งแพร่กระจายของเชื้อโรคต่างๆ

2. มูลฝอยแห้ง หมายถึง เศษวัสดุต่างๆ ที่เหลือใช้จากบ้านเรือนและแหล่งธุรกิจ แตกต่าง จากมูลฝอยประเภทสดหรือเปียก ได้แก่ เศษยาง เศษรองเท้า กระดาษ ภาชนะแตก ขยะมูลฝอยนี้มีความชื้นในตัวต่ำและย่อยสลายได้ช้า จึงไม่ก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น แต่หากมีการสะสมในจำนวนมาก และกระจัดกระจายอาจทำให้เกิดการไม่เป็นที่เรียบร้อย อันเป็นเหตุในการอาศัยซึ่งสัตว์นำเชื้อโรค ทั้งสามารถเป็นเชื้อจุดเพลิงและการอุดตันท่อหรือวางระบายน้ำได้ ขยะมูลฝอยแห้งสามารถ จำแนกได้ 2 ชนิด คือ 1) ชนิดที่สามารถไหม้เป็นถ่านได้ ได้แก่ เศษไม้ เศษหญ้า กระดาษ 2) ชนิดที่ไม่สามารถไหม้เป็นถ่านได้ด้วยการเผาไหม้ธรรมดา ได้แก่ เศษโลหะ เศษ แก้ว เศษกระป๋อง เศษคอนกรีต

3. ซากสัตว์ หมายถึง ซากสัตว์ทุกชนิดที่ตายแล้วแต่ไม่รวมถึงซากหรือชิ้นส่วนของสัตว์ที่ ทิ้งจากโรงงานซากสัตว์เหล่านี้เน่าเปื่อยได้ง่าย นอกจากก่อให้เกิดปัญหากลิ่นเหม็นและเป็นแหล่ง เพาะพันธุ์แมลงวันแล้ว ยังสร้างความอึดใจแก่ผู้พบเห็นอีกด้วย

4. ซากรถยนต์ หมายถึง ซากหรือชิ้นส่วนของเกาที่ไม่ใช่แล้วเป็นขยะมูลฝอยที่ย่อยสลาย ได้ยาก ก่อให้เกิดความไม่เป็นที่เรียบร้อยในการมองเห็น อีกทั้งเสียพื้นที่ในการใช้ประโยชน์

5. มูลฝอยจากโรงงาน หมายถึง วัสดุใดๆที่เหลือใช้จากปัจจัยการผลิตรวมถึงของเสียที่เป็นของแข็งที่เกิดจากกระบวนการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ รวมถึงจากโรงงานฆ่าสัตว์ ขยะมูลฝอยจำพวกนี้มีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และกระบวนการผลิตของโรงงาน อุตสาหกรรมนั้นๆ ส่งผลเสียหายต่อโรงงานเองและชุมชนพื้นที่บริเวณโดยรอบ

6. มูลฝอยจากการก่อสร้างและสิ่งรื้อถอน หมายถึง เศษวัสดุ ดิ่งของ เช่น เศษคอนกรีต กระเบื้อง เศษ ไม้ ซึ่งเป็นของเหลือทิ้งจากการก่อสร้าง การตกแต่งซ่อมแซมและรื้อถอนอาคารหรือ สิ่งปลูกสร้างต่างๆที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์แล้วไม่เป็นระเบียบและอาจเป็นสาเหตุในการเกิดอุบัติเหตุ

7. ตะกอนน้ำโสโครก หมายถึง ของแข็งหรือตะกอนที่แยกจากน้ำในกระบวนการบำบัด น้ำเสีย เช่น ตะกอนจากถังกรองบ่อดักตะกอน ตะกอนที่เกิดจากการขุดลอกท่อระบายน้ำ เป็นต้น ในส่วนของของเสียชนิดนี้สามารถแปรสภาพเป็นปุ๋ยได้

8. มูลฝอยอันตราย หมายถึง ขยะมูลฝอยที่มีลักษณะเป็นพิษก่อให้เกิดอันตราย เมื่อไม่มีการนำไปกำจัดหรือก่อให้เกิดความยุ่งยากในการเก็บขนและกำจัด เช่น กระป๋องทินเนอร์ยาฆ่าแมลง ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่รถยนต์ ซึ่งมูลฝอยหรือของเสียอันตรายเหล่านี้บางชนิดต้องระวังเป็นพิเศษ เพราะมีลักษณะเป็นขยะมูลฝอยติดเชื้อที่มีอันตรายสูง

แหล่งในการกำเนิดมูลฝอย Salvato .J.A. (อ้างในจำรูญ ยาสมุทร :2535) ระบุว่า มี แหล่งกำเนิดโดยหลักดังต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1) อาคารที่อยู่อาศัย ได้แก่ อาคารบ้านเรือน แฟลต ทาวน์เฮ้าส์และคอนโดมิเนียม ขยะมูลฝอยจากแหล่งเหล่านี้เป็นพวกขยะมูลฝอยรวม ทั้งอินทรีย์วัตถุและอนินทรีย์วัตถุ เช่น เศษโลหะ กระจก ขวดแก้ว งานขาม จัดเป็นพวกขยะมูลฝอยแห้ง จากการศึกษาพบว่า ขยะ มูลฝอยจากแหล่งที่อยู่อาศัยมีค่าเฉลี่ย 954-1,182 กรัมต่อคนต่อวัน และจากการศึกษาของจำรูญ ยาสมุทรและคณะ พบว่า ขยะมูลฝอยจากแหล่งที่อยู่อาศัย มีจำนวนคิดเป็นในอัตราร้อยละ 83 ของขยะมูลฝอยจำพวกเศษสิ่งของที่ชำรุด อันมีที่มาจากแหล่งต่างๆ เช่น ที่นอน หมอน เก้าอี้ เติง โต๊ะ ซาครถยนต์

2) ย่านการค้า ได้แก่ ร้านค้า ศูนย์การค้าต่างๆ แหล่งการค้าของประเทศไทยที่กำลังพัฒนา ส่วนใหญ่จะประกอบการค้าโดยอาศัยชั้นล่างของที่อาศัยในการดำเนินกิจการ ส่วนชั้นบนใช้เป็นที่พักอยู่อาศัย ปริมาณขยะมูลฝอยจากแห่งนี้คิดเป็นน้ำหนักเฉลี่ย 182-1,090 กรัมต่อคนต่อวันคุณลักษณะของมูลฝอยจึงมีความคล้ายคลึงกับประเภทที่ทิ้งมาจากส่วนของที่พักอาศัย

3) ตลาดสด ขยะมูลฝอยจากแหล่งตลาดสดมีปริมาณมากเนื่องจากสังคมไทยนิยมจับจ่ายอาหาร เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้จากตลาดสด ลักษณะของมูลฝอยจึงเป็นมูลฝอยประเภทรวม อันประกอบด้วย อินทรีย์วัตถุเป็นส่วนใหญ่ อาทิ เศษผัก ผลไม้ใบตองดิบ เศษอาหารเศษเนื้อสัตว์ ส่วนมูลฝอยประเภทอนินทรีย์วัตถุ ได้แก่ถุงพลาสติก ซึ่งมีปริมาณมากเช่นกัน

4) โรงงานอุตสาหกรรม ขยะมูลฝอยที่ทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรมจะมีปริมาณและคุณลักษณะแตกต่างกันออกไปตามขนาดและประเภทของโรงงานเช่น โรงงานอาหารกระป๋อง จะมีเศษมูลฝอยจำพวก เนื้อสัตว์ เศษผัก เศษผลไม้ โรงงานเย็บผ้าจะเป็นมูลฝอยจำพวกเศษผ้า เศษด้าย เศษกระดาษ เป็นส่วนใหญ่และโรงงานฆ่าสัตว์จะมีมูลฝอยจำพวกมูลสัตว์ ขน เศษชิ้นส่วนสัตว์ เป็นต้น

5) การรื้อถอนอาคารและการก่อสร้าง ปัจจุบันสังคมไทยนิยมสร้างอาคารคอนกรีต เมื่ออาคาร เก่าชำรุดหรือจำเป็นต้องทุบทิ้งเพื่อก่อสร้างอาคารใหม่จะเหลือเป็นเศษวัสดุจำพวกอิฐ หิน กรวด ทราย เศษเหล็ก กระจก เศษปูน เศษเหล็กที่ติดมากับคอนกรีต เศษไม้ มูลฝอยจำพวกนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการถมที่ลุ่มต่ำได้โดยปริมาณขยะมูลฝอยจำพวกเศษวัสดุ การรื้อถอนและการก่อสร้างอาคารมีค่าเฉลี่ย 45-590 กรัมต่อคนต่อวัน

6) แหล่งเกษตรกรรม ขยะมูลฝอยส่วนใหญ่จะประกอบด้วย เศษหญ้า ฟาง เศษพืช ผัก มูลสัตว์ กระจก ยานพาหนะ

7) แหล่งขยะมูลฝอยจากถนน เศษสิ่งของทุกชนิดที่เก็บกวาดจากถนนถือเป็นขยะมูลฝอย ได้แก่ เศษดิน หิน กรวด กระดาษ ก้นบุหรี่ ใบไม้ เศษตุ้มรถโดยสาร และเศษมูลฝอยที่ผู้โดยสารโยนทิ้งออกมาจากยานพาหนะ โดยมีปริมาณค่าเฉลี่ย 45-363 กรัมต่อคนต่อวัน

8) สถาบันต่างๆ ได้แก่ สถานที่ราชการ โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย โรงพยาบาล สถานสงเคราะห์คนชรา ลักษณะขยะมูลฝอยส่วนใหญ่ประกอบด้วย มูลฝอยประเภทแห้ง อาทิ เศษกระดาษ ถุงพลาสติก เป็นต้น โดยมีปริมาณค่าเฉลี่ย 45-90 กรัมต่อคนต่อวัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นับญาติให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

9) แหล่งอื่นๆ เช่น โรงแรม ภัตตาคาร ร้านอาหาร เรือนจำ สนามบิน สถานีรถไฟ สถานีขนส่ง ทางบก ท่าเรือ สถานที่ประกอบการอื่นๆ แต่ละวันจะมีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นมูลฝอยดังกล่าวอาจเกิดจากตะกอนน้ำโสโครกจากโรงงานบำบัดน้ำเสีย รวมถึงขยะมูลฝอยจำพวกสิ่งของชำรุดต่างๆ โดยคิดเป็นปริมาณค่าเฉลี่ย 136-409 กรัมต่อคนต่อวัน

2.1.1 สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอย

1. ความมั่งคั่งและขาดความสำนึกถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้น เป็นสาเหตุที่พบบ่อยที่สุดเห็นได้จากการทิ้งขยะมูลฝอยลงตามพื้นถนน แหล่งน้ำหรือตามพื้นที่ว่างสาธารณะ

2. การผลิตหรือใช้สิ่งของมากเกินไปจนเกินความจำเป็น เช่น ผลิตสินค้าที่มีกระดาษหรือถุงพลาสติก การซื้อสินค้าโดยใส่ถุงพลาสติกในลักษณะห่อแยกทุกประเภท ทำให้เกิดมูลฝอยในปริมาณมาก

3. การเก็บและทำลายหรือนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์ไม่มีประสิทธิภาพ เป็นสาเหตุให้เกิดมูลฝอยตกค้างสะสม ก่อให้เกิดปัญหามลพิษด้านสิ่งแวดล้อม

สรุป ขยะมูลฝอยเป็นสิ่งที่เราไม่ต้องการ โดยอาจจะอยู่ในรูปของแข็งหรือของแข็งที่มีน้ำและความชื้นปะปนอยู่ ได้แก่ ขยะมูลฝอยเปียก ขยะมูลฝอยแห้ง ซากสัตว์ ซากรถยนต์ ขยะมูลฝอยจาก โรงงาน ขยะมูลฝอยจากการก่อสร้างและสิ่งรื้อถอน ตะกอนน้ำโสโครกและขยะมูลฝอยอันตราย นอกจากนี้ยังสามารถแบ่งประเภทของมูลฝอยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ขยะมูลฝอยที่เผาไหม้ได้ และ ขยะมูลฝอยที่เผาไหม้ไม่ได้ ทั้งนี้แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยที่สำคัญ ได้แก่ ชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้งของอาคารที่พักอาศัย ร้านค้า ห้างสรรพสินค้า โรงเรียน โรงพยาบาล โรงฆ่าสัตว์ สถานที่ประกอบการ และบางพื้นที่ที่มีเขตประกอบการอุตสาหกรรมหรือนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของผู้คนในสังคม เช่น อากาศเสีย น้ำเสีย แหล่งพาหะนำเชื้อโรค รวมถึงทัศนียภาพที่ไม่สวยงามน่าชวนมอง

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

การจัดการเกี่ยวกับมูลฝอยที่ดี ไม่ได้หมายถึงการกำจัดมูลฝอยอย่างถูกต้องเหมาะสม แต่หมายถึงการมุ่งหลีกเลี่ยงหรือลดปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในอนาคต ด้วยการก่อให้เกิดขยะมูลฝอยน้อยลง เพื่อลดการเสี่ยงภัยจากมลพิษที่เกิดจากขยะมูลฝอย (พูลศักดิ์ ประณุทรพาล: 2540)

การเก็บขยะมูลฝอย (Refuse Collection) เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องได้รับการจัดระบบและวางรูปแบบของการเก็บรวบรวมให้ถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพจึงสามารถลดปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งระบบการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดจะต้องสัมพันธ์กับวิธีการกำจัดขยะมูลฝอย (พิชิต สกุลพราหมณ์ : 2525) โดยระบบที่นิยมใช้คือ

1) ระบบถังใบเดียว (One – can system) ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทุกชนิดรวมใส่ลงในถัง

เพียงใบเดียว ดังนั้นขยะมูลฝอยที่จะต้องนำไปกำจัดจึงเป็น “ขยะมูลฝอยผสม” (Mixed Refuse)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์หรือการขังเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้เผยแพร่ไปใช้ประโยชน์ในการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2) ระบบสองถัง (Two-can system) โดยกำหนดให้ถังขยะมูลฝอยใบหนึ่งเก็บขยะมูลฝอยจำพวกเศษอาหาร ซึ่งจะต้องนำไปกำจัดทุกๆ วัน ส่วนอีกใบหนึ่งจะเก็บขยะมูลฝอยอื่นๆ ซึ่งจะเป็นขยะมูลฝอยแห้งเป็นส่วนใหญ่ ขยะมูลฝอยในถังใบที่สองนี้อาจจะเก็บไว้ได้นานกว่าถังแรกอาจจะเก็บสัปดาห์ละ 1-2 ครั้งทำให้ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการเก็บขยะมูลฝอยลงได้

3) ระบบสามถัง (Three –can system) เหมาะที่จะใช้ในท้องที่ที่มีการกำจัดขยะมูลฝอยหลายวิธีตามสภาพของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ซึ่งถังใบแรกใช้เก็บขยะมูลฝอยจำพวกขยะมูลฝอยสดหรือ เศษอาหาร ซึ่งต้องเก็บทุกวันวิธีกำจัดที่เหมาะสมก็จะใช้วิธีนำไปเลี้ยงสัตว์หรือการหมักปุ๋ย ส่วนถังใบ ที่สองและใบที่สามก็นำไปเก็บขยะมูลฝอยอย่างอื่น โดยแยกขยะมูลฝอยเป็นพวกเผาได้ ซึ่งทำให้สามารถนำไปกำจัดได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

การจัดการขยะมูลฝอยสามารถกระทำได้หลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องหลายด้าน เช่น ลักษณะและปริมาณของขยะ สถานที่ ค่าใช้จ่ายในการลงทุน ค่าใช้จ่ายในกระบวนการกำจัด การนำผลผลิตจากการจัดการขยะไปใช้ประโยชน์ ดังนั้นการเลือกใช้วิธีการจัดการขยะแบบใดแบบหนึ่งนั้นจะต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหา ซึ่งวิธีการในการจัดการขยะมูลฝอยได้มีนักวิชาการหลายท่านให้แนวคิดไว้ดังต่อไปนี้

กรมควบคุมมลพิษ (2544 : 11-14) ได้กำหนดแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจร โดยเน้นรูปแบบการวางแผนการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสามารถลดปริมาณมูลฝอยที่ต้องส่งเข้าไปทำลายด้วยระบบต่างๆ ให้เหลือน้อยที่สุด สามารถนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนของการใช้ซ้ำและการแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ (Reuse&Recycle) รวมถึงการกำจัดที่ได้ผลพลอยได้ เช่น ผลิตปุ๋ยหมักหรือผลิตพลังงานทดแทน โดยสรุปวิธีการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวมีดังนี้

1. การลดปริมาณการผลิตมูลฝอย ด้วยการรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดการผลิตมูลฝอยในแต่ละวัน ได้แก่

1.1 ลดการทิ้งบรรจุภัณฑ์โดยการใช้สินค้าชนิดเติมใหม่ เช่น ผงซักฟอก น้ำยาล้าง

จาน น้ำยาทำความสะอาดและถ่านไฟฉายชนิดชาร์ตใหม่ เป็นต้น

1.2 เลือกใช้สินค้าที่มีคุณภาพมีห่อบรรจุภัณฑ์น้อย มีอายุการใช้งานที่ยาวนาน และตัวสินค้าไม่ก่อให้เกิดมลพิษทางสิ่งแวดล้อม

1.3 ลดการใช้วัสดุกำจัดยาก เช่น กล่องโฟมบรรจุอาหารและถุงพลาสติก

2. จัดระบบการรีไซเคิล หรือการรวบรวมเพื่อนำไปสู่การแปรรูปเพื่อใช้ใหม่

2.1 รณรงค์ให้ประชาชนแยกของเสียเพื่อใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น กระดาษพลาสติก และโลหะ นำไปใช้ซ้ำหรือนำไปขายหรือรีไซเคิล ขยะเปียกประเภทเศษอาหารนำมาหมักทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ (EM)เพื่อใช้ในชุมชน

2.2 จัดระบบที่เอื้อต่อการดำเนินการขยะประเภทรีไซเคิล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3 จัดกลุ่มอาสาสมัครหรือชมรม หรือนักเรียนให้มีกิจกรรม/โครงการ นำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่

2.4 จัดตั้งศูนย์รีไซเคิลหากพื้นที่ที่มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นในแต่ละวันในปริมาณมาก อาจจะมีการจัดตั้งศูนย์คัดแยกขยะมูลฝอยซึ่งสามารถรองรับจากชุมชนใกล้เคียงหรือรับซื้อจากประชาชนโดยตรงซึ่งอาจให้เอกชนลงทุนหรืออาจให้สัมปทานเอกชนก็ได้

3. การขนส่ง

3.1 กรณีระยะทางใกล้ ให้รถขนส่งขยะมูลฝอยไปยังสถานที่กำจัดโดยตรง

3.2 กรณีระยะทางไกลและมีปริมาณขยะมูลฝอยมากอาจต้องสร้างสถานีขนถ่าย เพื่อถ่ายเทจากรถเก็บขนขยะมูลฝอยสู่รถบรรทุกขนาดใหญ่

4. ระบบกำจัด

เนื่องจากขยะมูลฝอยบางชนิดสามารถใช้ประโยชน์ใหม่ได้จึงควรคัดแยกเพื่อกำจัดทำลายให้น้อยที่สุด ควรเลือกระบบกำจัดแบบผสมผสาน ด้วยสามารถทำได้ในพื้นที่ที่จำกัดอีกทั้งควรพิจารณาปรับปรุงพื้นที่สำหรับกำจัดมูลฝอยที่มีอยู่เดิม และพัฒนาให้เป็นศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย โดยมีขั้นตอนดังนี้

4.1 จัดระบบคัดแยกขยะมูลฝอย

4.2 ระบบกำจัดผสมผสานหลายๆระบบในพื้นที่เดียวกัน ได้แก่ หมักทำปุ๋ย ฟังกลบและวิธีอื่นๆ เป็นต้น

ในประเด็นสำคัญดังกล่าว ปรีดา เยี่ยมเจริญวงศ์ (2531 : 63) ได้จัดแบ่งขั้นตอนในการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยที่สำคัญไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การเก็บรวบรวม ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่การขยะมูลฝอยใส่ในภาชนะไปจนถึงการรวบรวมขยะมูลฝอยจากแหล่งต่างๆ แล้วไปใส่ในยานพาหนะเพื่อขนส่งต่อไปยังสถานที่กำจัด หรือทำประโยชน์อื่น

2. การขนส่ง เป็นการนำขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมจากแหล่งชุมชนขนส่งไปยังสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย หรือนำขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมได้ไปรวบรวมไว้ที่สถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยเพื่อรวบรวมขยะมูลฝอยคราวละมากๆ และขนส่งต่อไปยังสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย หรือนำไปทำประโยชน์อย่างอื่น

3. การแปรสภาพ เป็นการทำให้ขยะมูลฝอยสะดวกต่อการเก็บขนหรือนำไปทำประโยชน์อย่างอื่น หรือการนำไปกำจัด การแปรสภาพนี้อาจทำได้โดยการบดอัดเป็นก้อนคัดแยก เอาส่วนที่ยังใช้ประโยชน์ได้ออกไป เป็นต้น

4. การกำจัดหรือการทำลาย เป็นวิธีการจัดการขยะมูลฝอยในขั้นสุดท้ายเพื่อให้มูลฝอยนั้นไม่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษต่อสิ่งแวดล้อมอันจะมีผลกระทบต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของมนุษย์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2 การจัดการขยะมูลฝอยด้วยหลัก3Rs

Reduce คือการลดของที่จะทิ้งให้น้อยลง หรือลดการสร้างขยะ โดยการใช้เท่าที่จำเป็น หลีกเลี่ยงการใช้ของฟุ่มเฟือย เลือกใช้สินค้าที่มีอายุการใช้งานสูง สิ่งสำคัญในการลดปริมาณขยะมูลฝอย คือ การคิดก่อนซื้อสินค้า เช่น เมื่อจะซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ควรพิจารณาว่าสิ่งนั้นมีความจำเป็นมากน้อยเพียงใด หากจำเป็นต้องซื้อ ควรพิจารณาว่าหลังการใช้สินค้านั้นแล้ว บรรจุภัณฑ์ที่เหลือสามารถกลับมาใช้ซ้ำหรือนำมาแปรรูปใช้ใหม่ได้หรือไม่

Reuse คือการยืดอายุการใช้งาน หรือใช้ประโยชน์ให้มากขึ้น โดยการใช้ซ้ำแล้วซ้ำอีก หลายๆ ครั้ง โดยนำสิ่งของที่ใช้งานไปแล้ว แต่ยังสามารถใช้งานได้ มาใช้ซ้ำให้คุ้มค่า บำรุงรักษา สิ่งของนั้นๆ ให้มีอายุการใช้งานนานๆ หรืออาจจะนำไปให้ผู้อื่นใช้ต่อหรือบริจาคได้ เช่น บรรจุภัณฑ์ขวดแก้ว กล่องกระดาษ ถูพลาสติก เสื้อผ้า ของเล่น เป็นต้น

Recycle คือการนำขยะที่คงรูปย่อยสลายได้ยากเช่น แก้ว, กระดาษ, โลหะ, พลาสติก ไปผ่านกระบวนการผลิตออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ชิ้นใหม่ บรรจุภัณฑ์บางประเภทอาจจะใช้ซ้ำไม่ได้ เช่น กระป๋องอะลูมิเนียม หนังสือเก่า สมุดโทรศัพท์ ขวดพลาสติก ซึ่งแทนที่จะนำไปทิ้ง ก็รวบรวมมาขายให้กับซาเล้งหรือร้านรับซื้อของเก่า เพื่อส่งไปโรงงานสำหรับแปรรูป เพื่อนำไปผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น

- นำขวดพลาสติก PET มาหลอมเป็นเม็ดพลาสติก ตีเป็นเส้นใยนำมาผลิตเป็นพรมหรือเสื่อ
- นำกระดาษที่ใช้แล้วแปรรูปเป็นเยื่อกระดาษ เพื่อนำมาเป็นส่วนผสมในการผลิตเป็นกระดาษใหม่
- นำเศษแก้วเก่ามาหลอม เพื่อขึ้นรูปเป็นขวดแก้วใบใหม่
- นำเศษอะลูมิเนียมมาหลอม ขึ้นรูปเป็นแผ่นนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์อะลูมิเนียม รวมทั้งกระป๋องอะลูมิเนียม

การแก้ไขปัญหามูลฝอยจำเป็นต้องเน้นที่การลดปริมาณมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด และในกรณีที่มีการผลิตมูลฝอยออกมาแล้ว ต้องมีการนำเอามูลฝอยนั้นกลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด ซึ่งมีแนวปฏิบัติดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การลดปริมาณมูลฝอย

การลดปริมาณมูลฝอยจากแหล่งที่เกิดนั้น ควรพยายามมุ่งหลีกเลี่ยงหรืองดการใช้หรือบริโภคสิ่งของบางชนิดซึ่งการปฏิบัติส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และความร่วมมือของประชาชน ดังตัวอย่างวิธีการลดปริมาณมูลฝอยที่ อดิศักดิ์ ทองไข่มุก(2535)(อ้างถึงในสุลักษณ์ นิสัยนต์ : 2541) ได้อธิบายไว้ อันได้แก่

1.1 นำผลิตภัณฑ์กลับมาใช้ใหม่ ได้แก่ การพยายามใช้สิ่งของต่างๆ หลายครั้ง ก่อนที่จะทิ้งหรือเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ใหม่แทนการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ครั้งเดียวทิ้ง

1.2 ลดปริมาณวัสดุ ได้แก่ พยายามเลือกที่ใช้สินค้าที่บรรจุอยู่ในบรรจุภัณฑ์ขนาดใหญ่แทนบรรจุภัณฑ์ที่มีขนาดเล็กเพื่อเป็นการลดปริมาณบรรจุภัณฑ์ที่จะต้องกลายเป็นของเสีย

1.3 ลดความเป็นพิษ ได้แก่ การใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นพิษต่อสภาพแวดล้อมน้อยเช่น ผลิตภัณฑ์สเปรย์ทุกชนิด น้ำยาทำความสะอาด ยาฆ่าแมลง เป็นต้น

1.4 ใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการใช้งานนาน ได้แก่ พยายามเลือกใช้สินค้าที่มีความคงทนถาวร และมีอายุการใช้งานรวมทั้งซ่อมแซมของใช้ต่างๆ ให้ใช้งานได้นานที่สุดก่อนทิ้งไป

1.5 ลดการบริโภค ได้แก่ พยายามทำความเข้าใจกับผู้บริโภคถึงวัสดุที่กำลังจัดหายหรือมีปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อลดปริมาณการใช้วัสดุเหล่านั้น เช่น ซ้อนพลาสติก ถุงพลาสติกบรรจุอาหาร กล่องโฟมบรรจุอาหาร เป็นต้น

1.6 การนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ มูลฝอยหรือของที่ทิ้งแล้วในสภาพความเป็นจริงของเหล่านี้ยังคงมีประโยชน์ปะปนอยู่มากบ้างน้อยบ้างซึ่งอาจนำมาใช้ประโยชน์ทางด้านวัสดุ ด้านพลังงานหรือในการปรับปรุงคุณภาพของดิน การนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์จะมีผลในการลดปริมาณมูลฝอยที่จะต้องกำจัดและสามารถนำเอาทรัพยากรกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีกซึ่งประเทศไทยนั้นการนำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ได้มีการปฏิบัติมาเป็นเวลานานแล้วในลักษณะระบบแอมแปง เช่น พนักงานเก็บขนขยะมูลฝอยประจำรถทำการคัดแยกเอาเศษกระดาษ พลาสติก แก้ว โลหะ ออกจากมูลฝอยที่เก็บได้ และนำไปขายแก่ผู้รับซื้อของเก่าเพื่อส่งต่อโรงงานเพื่อผลิตเป็นสินค้า เป็นต้น

2.3.1 การประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs

1. ใช้น้อยหรือลดการใช้ (Reduce) เป็นวิธีการประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ ลดการใช้พลังงาน และลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะเกิดขึ้นอย่างง่าย ๆ ก็คือ การใช้น้อยหรือการลดการใช้ เช่น

- ใช้ถุงผ้าแทนการใช้ถุงพลาสติกในการจับจ่ายสินค้าต่าง ๆ
- ขอดูใหญ่เพียงใบเดียว แทนการใช้ถุงพลาสติกใบเล็กๆ หลายๆ ใบ
- ใช้แก้วน้ำเซรามิกแทนแก้วพลาสติกหรือแก้วกระดาษ

การปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงก็เป็นหนึ่งในวิธีการที่จะลดการใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นนี้น้อยลง ซึ่งสามารถทำได้โดย

- ปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ฟุ่มเฟือยของที่ไม่จำเป็น เพราะหากซื้อมาแล้วไม่ใช้ก็จะกลายเป็นขยะมูลฝอย ควรเลือกใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับความต้องการ
- ปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีหีบห่อบรรจุภัณฑ์ฟุ่มเฟือยมีการห่อหุ้มหลายชั้น
- ปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงการเลือกซื้อสินค้าชนิดใช้ครั้งเดียว หรือผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการใช้งานต่ำ และเป็นอันตราย เช่น ถ่านไฟฉายที่ไม่ได้มาตรฐาน

- ปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงการซื้อสินค้าจากร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าที่มีหีบห่อบรรจุภัณฑ์ฟุ่มเฟือย เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงการซื้อผลิตภัณฑ์ขนาดเล็กสำหรับในกรณีที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประจำควรเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดบรรจุใหญ่กว่าเนื่องจากใช้บรรจุภัณฑ์น้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยน้ำหนักผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดบรรจุเล็กกว่าด้วยนอกจากนี้ผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดบรรจุใหญ่กว่าส่วนมากมักจะมียาราคาถูกกว่าเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์

การใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ชนิดเดิมนั้นสามารถช่วยลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นรวมทั้งประหยัดการใช้ทรัพยากรได้เนื่องจากผลิตภัณฑ์ชนิดเดิมนั้นจะใช้วัตถุดิบในการผลิตบรรจุภัณฑ์น้อยกว่าทำให้ประหยัดวัตถุดิบนอกจากนี้ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นก็จะมีปริมาณน้อยกว่าด้วยเช่นใช้ผลิตภัณฑ์น้ำยาปรับผ้านุ่มน้ำยาล้างจานแบบชนิดเดิม

2. ใช้ซ้ำ (Reuse)

สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆที่เราซื้อมานั้นมีอายุการใช้งานสั้นยาวต่างกันผลิตภัณฑ์บางประเภทอาจจะใช้งานได้เพียงครั้งเดียวของบางอย่างก็ใช้งานได้หลายครั้งด้วยเหตุนี้จึงเกิดแนวคิดการใช้ซ้ำกับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ยังใช้งานได้เกิดขึ้นการใช้ซ้ำเป็นแนวทางการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่าโดยการนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆที่เราได้ใช้งานไปแล้วและยังสามารถใช้งานได้กลับมาใช้อีกซึ่งเป็นการลดการใช้ทรัพยากรใหม่และลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะเกิดขึ้นอีกสำหรับวิธีการใช้ซ้ำนี้สามารถทำได้ง่าย ๆ อย่างเช่น

- เลือกซื้อและใช้สินค้าและผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบมาให้สามารถใช้งานได้หลายครั้งมากกว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบมาให้ใช้งานแบบครั้งเดียวทิ้งเช่นถ่านไฟฉายแบบบรรจุไฟใหม่ได้

- ใช้ซ้ำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ยังสามารถใช้ได้เช่นใช้ซ้ำกระดาษทั้งสองหน้านอกจากนี้หากใช้งานครบทั้งสองหน้าแล้วยังสามารถทากะดาษหน้าที่สามโดยใช้เป็นกระดาษพิมพ์อักษรเบรลล์ (Braille Code) ให้ผู้พิการทางสายตาใช้งานได้อีกด้วย

- นำขวดแก้วเก่ากลับมาทำความสะอาดในระบบโรงงานแล้วบรรจุใหม่เช่นขวดน้ำโซดา ขวดน้ำอัดลมแบบคืนขวดซึ่งข้อดีคือลดต้นทุนและผู้บริโภคไม่ต้องแบกรับภาระค่าบรรจุภัณฑ์โดยขวดแก้วที่ผลิตเพื่อใช้ซ้ำต้องออกแบบมาให้หนักกว่าปกติเพื่อทนแรงอัดและการกระทบกระแทกในการใช้งานซ้ำๆได้

- นำสินค้าและผลิตภัณฑ์ต่างๆที่ผ่านการใช้งานแล้วมาดัดแปลงใช้ประโยชน์อีกเช่นขวดพลาสติกนำมาทำที่รดน้ำแบบน้ำหยดนำยางรถยนต์ใช้แล้วมาดัดแปลงเป็นชิงช้าเด็กเล่น นอกจากนี้การใช้หลักการยืมและการเช่า สำหรับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้ร่วมกันได้ เช่น การยืมหรือเช่านิตยสาร หนังสือ อุปกรณ์สำนักงาน การบริจาคและขายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น เฟอร์นิเจอร์ หนังสือ เสื้อผ้า และเครื่องใช้ไฟฟ้า ฯลฯ ที่เราไม่ต้องการใช้ ก็เป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอยอีกทางหนึ่ง

3. รีไซเคิลหรือแปรรูปใช้ใหม่ (Recycle)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ใช้งานจนไม่สามารถใช้ได้แล้วนั้น ก็ยังมีประโยชน์อยู่ โดยสามารถเก็บรวบรวมเพื่อขายหรือส่งเข้าโรงงานแล้วนำกลับมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ได้ ซึ่งเราจะเรียกกระบวนการนี้ว่า “การแปรรูปนำกลับมาใช้ใหม่” หรือ “รีไซเคิล”ซึ่งมีความหมายต่างจากการใช้ซ้ำ (Reuse) ซึ่งหมายถึง การนำกลับมาใช้ใหม่โดยไม่ผ่านกระบวนการแปรสภาพใดๆ ทั้งสิ้น การแปรรูปใช้ใหม่ยังหมายถึง การนำวัสดุเหลือใช้กลับมาปรับเปลี่ยนรูปแบบหรือพัฒนารูปร่างใหม่ให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่น ๆ เช่น ขวดน้ำพลาสติก หากนำมาใช้ใส่น้ำอีกครั้งเป็นการใช้ซ้ำ แต่ถ้านำเอาขวดน้ำพลาสติกมาตัดให้เป็นกระป๋อง แล้วนำไปใช้ตัดดินบรรจุในถุง หรือนำขวดพลาสติกมาตัดครึ่งทำเป็นแจกันใส่ดอกไม้หรือเป็นที่ใส่ปากกา มักถูกเรียกว่าเป็นการแปรรูปขวดน้ำพลาสติกเพื่อใช้ใหม่ ซึ่งวัสดุที่สามารถแปรรูปใช้ใหม่ ได้แก่ แก้ว, ขวด, กระดาษ, กระดาษ, พลาสติก ไม้, โลหะ, เหล็ก, ทองแดง, อะลูมิเนียม และยางแอสฟัลต์ ส่วนวัสดุที่ไม่สามารถแปรรูปใช้ใหม่ ได้แก่ ขยะเปียก, ซากอินทรีย์วัตถุ, ผ้า, ยางรถยนต์และสารกัมมันตรังสี

2.3 แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

2.3.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์(2527) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตและอารมณ์ (Mental and Emotion Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์ (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นสิ่งเร้าให้กระทำการ (Contribution) ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย สุริย์ ตันท์ศรีสุโรจน์ (2531) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการร่วมมือ ร่วมปฏิบัติและร่วม รับผิดชอบด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นอย่างปัจเจกบุคคลหรือของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการดำเนินการพัฒนาและ การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา และการลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจสำหรับการมีส่วนร่วมในบริบทอื่นได้แก่ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงานและการประเมินผล สุจินต์ ดาววิระกุล (2527 : 18) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า กระบวนการที่ ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลงเพื่อตัวประชาชนเอง โดยให้ ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อตนเอง ทั้งนี้มิใช่เป็นการกำหนดกรอบแนวคิดจาก บุคคลภายนอก ซึ่งตรงกับแนวคิดของ อคิน รพีพัฒนา (2527 : 320) ว่า “การมีส่วนร่วมของ ประชาชนนั้นหมายความว่าให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา และเป็นผู้ที่ทำทุกอย่าง มิใช่การกำหนดแต่เริ่มแรกมาให้ประชาชนเข้ามาร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทุกอย่างต้องเป็นเรื่องของประชาชนที่จะคิดขึ้นมา” ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนนั้นๆพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการและควบคุมการใช้ รวมถึงการกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเองเป็นตัวของตัวเอง(ทวิทอง หงส์วิวัฒน์, 2527 : 2)

คีท (Keith.) (2515) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมหมายถึงการเกี่ยวข้องกับจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotion Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าให้สามารถกระทำการบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น อีกทั้งทำให้เกิดความรู้สึกประทับใจในด้านการร่วมคิดและร่วมกระทำในกลุ่มดังกล่าวด้วย

รีเดอร์ (Reeder,W.W) (2517) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ทางสังคมซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมในรูปแบบกลุ่ม

ลีล (Lele,U.) (2550) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึง การที่ประชาชนมีความรู้สึกไวต่อสิ่งต่างๆที่ตนได้รับและสามารถตอบสนองต่อโครงการการพัฒนาต่างๆและสนับสนุนการริเริ่มโครงการต่างๆ ในพื้นที่ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

เดอร์ตัน (Turton,A.) (2550) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึงการรวมความสนใจของแต่ละบุคคลซึ่งมีความเกี่ยวพันกันทางด้านความรู้สึกในกิจกรรมต่างๆ ในลักษณะของความร่วมมือร่วมใจ จนกระทั่งเกิดการรวมกันเป็นกลุ่มขึ้นมา

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2541) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจการปฏิบัติและรับผิชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเองการที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาพัฒนาชุมชนที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชนขณะเดียวกันต้องยอมรับด้วยว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง

ศิริกุล กลสิวิวัฒน์ (2546) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึงการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาด้วยความสมัครใจตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงที่สุด เพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองด้วยความรู้สึกประทับใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะสำคัญของการกระบวนการทางการเมืองและกระบวนการในการจัดการต่อปัญหาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานของสังคมยุคใหม่ที่เน้นปัจจัยในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญโดยเฉพาะด้านการเสนอข้อเรียกร้อง (Demand) และการสนับสนุน (Support) เป็นสิ่งที่แสดงความสำคัญและวิธีการบริหารจัดการสังคมและชุมชนในลักษณะร่วมกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คะเนิงนิจศรีบัวเอี่ยมและคณะ (2545 : 20) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนคือกระบวนการสื่อสารสองทางซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจกระบวนการดำเนินงานและการร่วมรับผลประโยชน์โดยวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือการให้ข้อมูลต่อสาธารณะชนได้แสดงความคิดเห็นต่อโครงการและการตัดสินใจต่างๆของรัฐบาลซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของประชาชนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

นิธิเอียวศรีวงศ์ (2544 : 35-38) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมที่มีความหมายจริงในชีวิตของผู้คน หมายถึงการที่ประชาชนนับตั้งแต่บุคคลไปจนถึงองค์กรในรูปแบบต่างๆที่ประชาชนจัดขึ้นเองสามารถเข้าไปร่วมตัดสินใจหรือดำเนินการตัดสินใจในเรื่องที่อยู่ในพื้นที่สาธารณะรวมทั้งแม้ในพื้นที่ส่วนบุคคลที่มีผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะด้วย

จากการทบทวนวรรณกรรมจะเห็นได้ว่าความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในมุมมองของนักวิชาการมีความจำกัดความที่แตกต่างกัน แต่จะมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันในใจความโดยหลักซึ่งสามารถสรุปได้ว่า คือกระบวนการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคลกลุ่มบุคคลชุมชนหรือประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ดำเนินโครงการหรือนโยบายสาธารณะหรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกี่ยวข้องกับการร่วมในกระบวนการตัดสินใจการร่วมในกระบวนการดำเนินการและร่วมรับผลประโยชน์ โดยมีเป้าหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างประชาชนและผู้ดำเนินโครงการโดยการให้ข้อมูลต่อประชาชนและประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการหรือนโยบายสาธารณะนั้นๆเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม

2.3.2 ระดับขั้นของการมีส่วนร่วม

ระดับขั้นของการมีส่วนร่วมมีหลากหลายระดับ นักวิชาการต่างๆ ได้กำหนดไว้ดังนี้

เฉลิม เกิดโมลี (2543 : 3) ได้กล่าวไว้ว่าระดับขั้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับดังต่อไปนี้

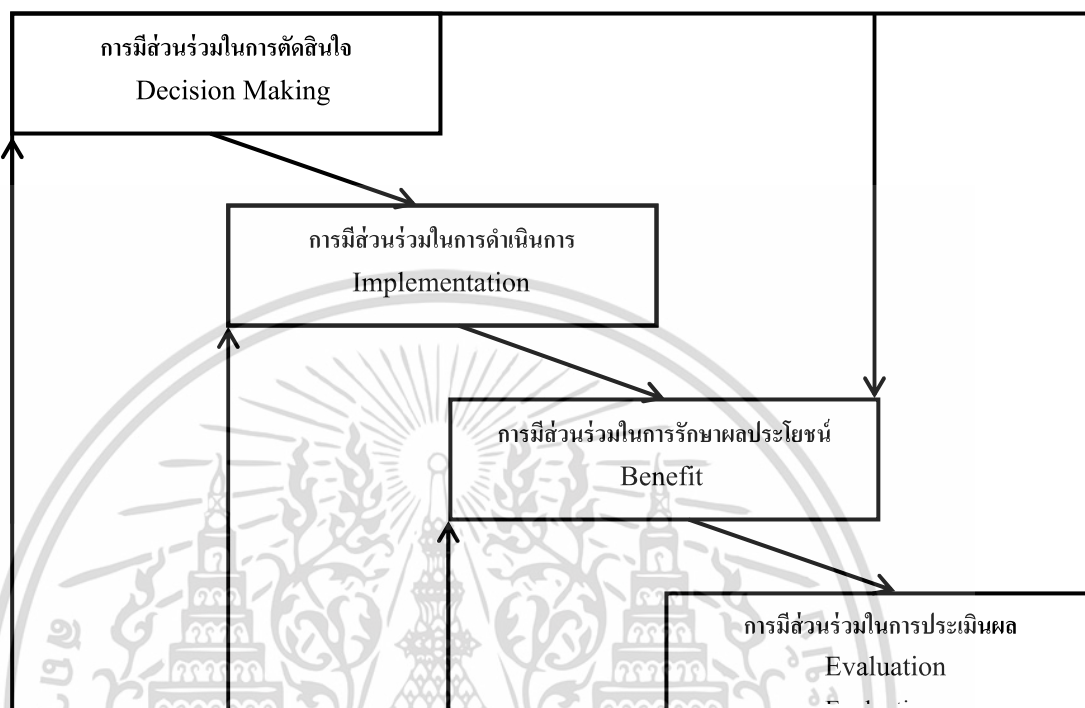
1. ประชาชนร่วมคิดและตัดสินใจ คือต้องทั้งร่วมคิดและตัดสินใจในระดับที่แน่นอนระดับหนึ่ง
2. ประชาชนร่วมทำ คือร่วมในขั้นตอนดำเนินการทั้งหมด
3. ประชาชนร่วมสนับสนุน อาจเป็นได้ตั้งแต่การใช้ข้อมูลข่าวสารรวมถึงสนับสนุนทรัพยากร

Cohen และ Up Hoff (2523 : 219-222) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถจำแนกระดับขั้นได้ออกเป็น 4 ระดับคือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation)
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

รูปที่ 2.1 แสดงวงจรการมีส่วนร่วมตามแนวความคิดของ Cohen และ Up Hoff

ที่มา: Cohen และ Up Hoff (อ้างถึงใน สนาน ธรรมรส, 2541 : 24-25)

คณิงนิจ ศรีบัวเยี่ยม และคณะ (2545 : 51) แบ่งระดับขั้นของการมีส่วนร่วมออกเป็น 6 ระดับ และจำนวน ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในแต่ละระดับจะเป็นปฏิภาคกับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด ได้แก่

1. ระดับการให้ข้อมูลระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการแต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น หรือเข้ามาเกี่ยวข้องใดๆ วิธีการให้ข้อมูลอาจกระทำได้หลายวิธี เช่น การแถลงข่าว การแจ้งข่าว การแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ

2. ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือผู้วางแผน

โครงการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้น และประเด็นในการเอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นับผูกมัดให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเมินข้อดีข้อเสียชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการริเริ่มโครงการต่าง ๆ และการบรรยายให้ประชาชนฟังเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ แล้วขอความคิดเห็นจากผู้ฟัง เป็นต้น

3. ระดับการปรึกษาหารือ เป็นระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สูงกว่าการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นการเจรจากันอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็น หรือข้อสงสัยต่างๆ เช่น การจัดประชุมการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

4. ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าการปรึกษาหารือ กล่าวคือ เป็นเรื่องการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้นมีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการ และผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ เหมาะสมที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การใช้อनुญาโตตุลาการเพื่อแก้ไขปัญหา หรือข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน

5. ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับขั้นที่สูงถัดไปจากระดับการวางแผนร่วมกัน คือ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6. ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า วิธีการแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจแบ่งได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ ซึ่งวิธีการแบ่งที่นิยมใช้กันมากวิธีหนึ่ง คือ การแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจากระดับต่ำสุดไปหาสูงสุด ออกเป็น 6 ระดับ และจำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในแต่ละระดับจะเป็นปฏิภาคกับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำจำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด ได้แก่ 1) ระดับการให้ข้อมูล 2)ระดับการเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน 3)ระดับการปรึกษาหารือ4) ระดับการวางแผนร่วมกัน5)ระดับการร่วมปฏิบัติ และ6)ระดับการควบคุมโดยประชาชน ซึ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีมากหรือน้อยยังขึ้นอยู่กับรัฐบาลด้วยว่าจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปร่วมมากน้อยแค่ไหนด้วย

การที่จะทำให้สังคมและระบบการเมืองอยู่ในดุลยภาพได้จึงจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการและการนำเสนอข้อมูล ตลอดจนการ

ตรวจสอบระบบของสังคม ซึ่งถ้าหากระบบการเมืองปราศจากสิ่งเหล่านี้แล้วก็ไม่สามารถที่จะดำรงเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อยู่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง

2.3.3 หลักการและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) ได้เสนอหลักการและแนวทางการพัฒนาที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. ยึดหลักความต้องการและปัญหาของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรมหากกิจกรรมที่จะนำไปให้ประชาชนเป็นเรื่องใหม่ ต้องใช้เวลาในการกระตุ้นเร้าความสนใจให้ ความรู้ ความเข้าใจจนประชาชนยอมรับความจำเป็นและประโยชน์ในการที่จัดทำกิจกรรมเหล่านั้น
2. กิจกรรมต้องดำเนินการในลักษณะกลุ่ม เพื่อสร้างพลังในการรับผิดชอบร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกลุ่ม ปลุกฝังทัศนคติและพฤติกรรมที่เห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
3. แนวทางการพัฒนาในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ต้องคำนึงถึงความสามารถของประชาชนที่รับดำเนินการต่อไปโดยไม่พึ่งพาภายนอก เฉพาะในระยะเริ่มแรกต้องไม่ทุ่มเทในลักษณะการให้เปล่าโดยสิ้นเชิง ต้องทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกเป็นเจ้าของกิจกรรมและต้องสามารถทำต่อไปเองได้
4. กิจกรรมการพัฒนาที่นำเข้าไปชุมชนต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมพร้อมกับสภาพชุมชน ซึ่งหมายถึงการใช้ทรัพยากรชุมชนที่สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี
5. การเริ่มต้นกิจกรรมต้องอาศัยผู้นำชุมชนคือ ผู้นำตามธรรมชาติที่ชาวบ้านเคารพนับถือ เช่น ผู้นำทางศาสนา ผู้นำที่ได้รับเลือกตั้งหรือแต่งตั้งจากราชการ เพื่อให้เป็นผู้บุกเบิกชักนำ
6. ขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น คือ การร่วม ค้นหาหาข้อมูล ศึกษาปัญหาและหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น การร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบเพื่อแก้ไขปัญหาและลดปัญหา การร่วมปรึกษหาหรือวางนโยบาย ร่วมกันตัดสินใจ การใช้ทรัพยากรที่มี จำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการร่วมการลงทุนในกิจกรรม โครงการตามขีดความสามารถของตนและหน่วยงานที่วางไว้การร่วมวางแผน และร่วมปฏิบัติงานตามนโยบาย แผนงานในโครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย การร่วมควบคุมติดตามประเมินผลจนถึงการร่วมบำรุงรักษาโครงการระยะยาว

2.3.4 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 272-273)กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนตลอดจนถึงความต้องการของชุมชน
2. ร่วมค้นหาและสร้างรูปแบบวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือตอบสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบาย, แผนงาน, โครงการหรือกิจกรรม เพื่อขจัดปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกส่วนรวม
5. ร่วมจัดการหรือปรับปรุงระบบบริหารงาน เพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมของโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย, แผนงาน, โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล อีกทั้งร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ โดยเอกชนและรัฐบาลให้เกิดประโยชน์ตลอดไป

พัฒนาบุญรัตน์ (อ้างถึงในสุริย์ :2531) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องมีขึ้นโดยตลอดตั้งแต่ขั้นตอนการร่วมวางแผน โครงการ การเสียสละกำลัง ปรับปรุงงาน วัสดุกำลังเงินหรือทรัพยากรใดๆ ที่มีอยู่ในชุมชนนั้นซึ่งจากการศึกษาของกรรณิกา ชมดี (2524) เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการ พัฒนาทางเศรษฐกิจ ได้สรุปกิจกรรมที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

- 1.การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance at Meeting)
- 2.การมีส่วนร่วมออกเงิน (Financial Contribution)
- 3.การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (Membership on Committees)
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of Leadership)
- 5.การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (Interviewer)
- 6.การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (Solicitor)
- 7.การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Customers)
- 8.การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้เริ่มการ (Entrepreneurs)
- 9.การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน (Employers)
- 10.การมีส่วนร่วมออกค่าวัสดุอุปกรณ์ (Material Contribution)

ขวัญชัย วงศ์นิติกร (2532) ได้กล่าวถึงการจัดลำดับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในลักษณะต่างๆ ไว้ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. การร่วมประชุม
2. การออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
3. การตีปัญหาให้กระจ่าง
4. การออกเสียงสนับสนุนคัดค้านปัญหา
5. การออกแบบเสียงเลือกตั้ง
6. การบริจาคเงิน
7. การบริจาควัสดุ
8. การช่วยเหลือด้วยแรงงาน
9. การใช้โครงการที่เป็นประโยชน์ให้ถูกต้อง
10. การช่วยเหลือในการรักษาโครงการ

เจมส์ คี ปิ่นทอง (2527:272-273) ได้แยกแยะขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมไว้ทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและการประเมินผลงาน

จากแนวคิดนี้สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ประชาชนควรจะได้เข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่ขั้นตอนแรก คือ การค้นคิดปัญหา และตระหนักถึงปัญหานั้นๆ แล้วเข้าร่วมในขั้นตอนการวางแผนเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ประชาชนยังควรจะต้องมีส่วนร่วมในการลงทุนด้วยปัจจัยการสนับสนุนเงินทอง แรงงานหรือวัสดุอุปกรณ์จากนั้นประชาชนควรที่จะมีส่วนในด้านร่วมกันประเมินผลงานอีกด้วย

2.3.4 รูปแบบของการมีส่วนร่วม

องค์การสหประชาชาติหรือ United Nations (Department of International Economics and Affairs) ได้รวบรวมรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ 3 รูปแบบคือ

1. การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง (Spontaneous) เป็นโดยการอาสาสมัครหรือรวมตัวกันขึ้นมาเองเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง โดยเป็นการกระทำที่มิได้รับความช่วยเหลือจากภายนอกซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นเป้าหมาย
2. การมีส่วนร่วมแบบชักนำ (Induced) เป็นการเข้าร่วมโดยความต้องการความเห็นชอบหรือ การสนับสนุนโดยรัฐบาลซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นลักษณะทั่วไปของประเทศกำลังพัฒนา
3. การมีส่วนร่วมแบบบังคับ (Coercive) เป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินการตาม

นโยบาย ของรัฐบาลภายใต้การจัดการ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือด้วยการบังคับโดยตรงรูปแบบนี้ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป็นรูปแบบที่ ผู้กระทำจะได้รับในทันที แต่จะไม่ได้ผลในระยะยาวและอาจมีผลเสียในการไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในที่สุด

2.3.5 ปัจจัยและเงื่อนไขของการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ไว้ดังต่อไปนี้

1. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือนุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์วิหาร เป็นต้น
2. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ มีเกียรติยศหรือตำแหน่งที่ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วยทั้งๆ ที่ยังไม่ศรัทธาหรือมีความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ ออกปากขอแรง เป็นต้น
3. อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่อำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ

นอกจากนี้ นิรันดร์จงวุฒิเวศน์ (2527) ยังได้กล่าวถึง เงื่อนไขการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้อีก 3 ประการอันได้แก่

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะเข้ามามีส่วนร่วม (Freedom to Participation)
2. ประชาชนต้องมีความสามารถที่จะเข้ามามีส่วนร่วม (Ability to Participation)
3. ประชาชนต้องมีความเต็มใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วม (Willing to Participation)

โดยความสำเร็จของการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นนั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรม และการมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ฉุกเฉิน
2. ประชาชนต้องไม่เสียเงินทอง ค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปจนประเมินผลตอบแทนที่จะได้รับ
3. ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้นๆ
4. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องถึงกัน ในทั้งสองฝ่าย
5. ประชาชนต้องไม่รู้สึกระทอกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือสถานภาพทางสังคม

หากต้องการจะเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งกล่าวโดยสรุปจาก โสภณหมวดทอง (2533) ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนนั้น มีปัจจัยทางสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ อาชีพ ที่อยู่อาศัยเข้ามาเกี่ยวข้องและกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนจะได้รับความร่วมมือและบรรลุความสำเร็จได้ จะต้องได้รับความเห็นพ้องต้องกันโดยส่วนมากจากชุมชนหรือการดำเนินกิจกรรมในนามกลุ่มองค์กรของชุมชน การมีส่วนร่วม“เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของ การเปลี่ยนแปลง ความเห็นพ้องต้องกันจะต้องมีมากจนเกิดความริเริ่มโครงการเพื่อปฏิบัติ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้นและ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เหตุผลที่คนเข้าร่วมปฏิบัติการได้จะต้องมีการตระหนักว่า ปฏิบัติการทั้งหมดทำโดยกลุ่มหรือในนามของกลุ่มหรือการทำผ่านองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวแทนที่ทำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ” สำหรับแนวคิดของการมีส่วนร่วม (Concept of Participation) ที่จะพัฒนาครอบครัว กลุ่มละแวกบ้าน ชุมชนและสังคม ให้มีการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้เจริญก้าวหน้าขึ้นจะต้องเกิดจาก แนวความคิดสำคัญ3ประการคือ (บุญชัย เกิดปัญญาวัฒน์ :2535)

1. ความสนใจและห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจความห่วงกังวลส่วนบุคคล ซึ่งบังเอิญต้องกลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม
2. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นผลักดันให้พุ่งไปสู่การรวมกลุ่มวางแผนและลงมือกระทำร่วมกัน
3. การตกลงร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนาการตัดสินใจร่วมกันนี้ จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดการริเริ่มกระทำการตอบสนองความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation Theory) เช่น ทฤษฎีการกระทำ ทางสังคม (The Theory of Social Action) นั้น Max Weber ได้ศึกษาเรื่อง “การกระทำของ มนุษย์”(Human Action) โดยให้คำจำกัดความของคำว่า “การกระทำ” คือ พฤติกรรมของมนุษย์ทั้งที่เป็นแบบเปิดเผยและลับ ซึ่งบุคคลผู้กระทำกำหนดให้มีความหมายเป็นส่วนตัวตาม ความคิดของ Weber ความเข้าใจในระบบความหมายของการกระทำ ซึ่งเกิดขึ้นได้ 2 ประการคือ

1. ความหมายส่วนตัวจากการกระทำของบุคคลหนึ่งสามารถเข้าใจได้จากการสังเกตโดยตรง
2. มีการเข้าใจต่อสิ่งเร้า สามารถแสดงความรู้สึกออกมาด้วยตัวเองในการให้เหตุผล ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของผู้นำหรือถ้าการกระทำของบุคคล ไม่มีเหตุผลแล้วอาจจะเข้าใจส่วนประกอบแห่งอารมณ์ที่มีการกระทำเกิดขึ้น โดยอาศัยการเข้าไปมีส่วนร่วมที่มีความเห็นอกเห็นใจต่อมนุษย์ โดยผู้สังเกตไม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมด้วยกับแนวคิดทฤษฎีหรืออุดมการณ์สูงสุดหรือค่านิยมของผู้นำแต่โดยสติปัญญาแล้วเราอาจจะเข้าใจสถานการณ์และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องได้อีกหนึ่ง ด้วยการกระทำบางอย่างเกิดขึ้นจากแรงกระตุ้น ซึ่งการเข้าใจในแรงกระตุ้นสามารถถือได้ว่าเป็นการอธิบายเวลาที่แท้จริงของการกระทำเพราะว่าแรงกระตุ้นจะมีอยู่ในส่วนลึกของจิตใจของผู้กระทำ ส่วนผู้สังเกตนั้น แรงกระตุ้นเป็นพื้นฐานที่เหมาะสมในด้านการเรียนรู้ศึกษาพฤติกรรม (ประสพสุข คีรินทร์: 2531)

2.3.5 ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน

อคินรพีพัฒน์ (2527 : 107 -111) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการมีส่วนร่วม 6 ทฤษฎี ซึ่งสรุป ได้ดังนี้คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน(Mass Persuasion) การเกลี้ยกล่อมหมายถึงการใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาการขัดแย้งในการปฏิบัติงานและถ้าจะให้เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมต้องมีศิลปะในการสร้างความคิดเห็นในเรื่องที่ต้องการเกลี้ยกล่อมอย่างถ่องแท้เพื่อเกิดผลศรัทธาที่ตรงกับความต้องการของผู้ถูกเกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะในเรื่องของความต้องการของตนเอง อ้างตามหลักทฤษฎี ของมาสโลว์ (Maslow's Theory) ที่เรียกว่าระดับชั้นของความต้องการ(Hierarchy of Needs) คือ ความต้องการของตนเองเกิดขึ้นตามลำดับจากน้อยไปหามาก ซึ่งมีทั้งหมด5 ระดับดังนี้

1.1ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (Survival Needs)

1.2ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต(Safety land security needs) ได้แก่ ความต้องการที่จะอยู่อย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย

1.3ความต้องการทางด้านสังคม(Social Needs) คือความต้องการความรัก และความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

1.4ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง(Self Esteem Needs) ได้แก่ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของสังคม

1.5ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (Self Actualization Needs) เป็นความต้องการในระดับสูง ซึ่งเป็นความต้องการที่อยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิด ของตนเองเพื่อจะพัฒนาตนเองให้ได้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

จากทฤษฎีดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การเกลี้ยกล่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนได้ โดยเฉพาะถ้าการเกลี้ยกล่อมนั้นเป็นเรื่องที่ต่างกับความต้องการขั้นพื้นฐานที่เกิดจากความพึงพอใจของมนุษย์แล้ว ก็ย่อมจะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมได้ในที่สุด

2.ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Moral) กล่าวคือ มนุษย์เรามีความต้องการทางกายและจิตใจ ถ้ามีขวัญกำลังใจที่ดี ผลการทำงานก็จะดีตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญกำลังใจไม่ดี ผลงานที่ทำก็จะไม่ดีไปด้วยเช่นกัน เนื่องจากขวัญกำลังใจเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่างๆ นั่นเอง การสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอารัดเอาเปรียบ เปิดเผยในข้อเท็จจริง และให้โอกาสในการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์มีขวัญกำลังใจที่ดีจะเกิดการมีสำนึกในความรับผิดชอบอันเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคลและเป็นขวัญของกลุ่ม ดังนั้นจะเห็นได้ว่าขวัญกำลังใจของคนเราจะเป็สิ่งสำคัญ โดยเฉพาะคนที่มีขวัญดีนั้นย่อมเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้เช่นกัน

3.ทฤษฎีการสร้างความรู้สึกชาตินิยม (Nationalism) ด้วยปัจจัยประการหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วม คือการสร้างความรู้สึกชาตินิยมให้เกิดขึ้น หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะเอกลำนี้เป็นเอกลำที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอญูาตให้เนาไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อุทิศหรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติมีความพึงพอใจในชาติ และเกียรติภูมิของ
ตัวเองสร้างความจงรักภักดีผูกพันต่อพื้นที่ท้องถิ่นนั้นๆ

4. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership) การสร้างผู้นำจะทำให้ประชาชนทำงานด้วยความ
เต็มใจ เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยของการรวมกลุ่มคน
เพื่อจูงใจคนไปยังเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วผู้นำจะมีทั้งผู้นำที่ดี ที่เรียกว่า ผู้นำปณิธาน
(Positive leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (Dynamic leader) และผู้นำทางไม่ดี
คือ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ที่เรียกว่า ผู้นำนินทร (Negative leader) โดยผลของการใช้ทฤษฎีการสร้าง
ผู้นำ ก่อให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจทำให้ผลงานออกมามีคุณภาพ
มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และร่วมกันรับผิดชอบ ดังนั้นการสร้างผู้นำที่ดีย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วม
ร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ดีขึ้นด้วยประการนี้เอง

5. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administrative and Method) การใช้ระบบ
บริหารในการระดมความร่วมมือเป็นอีกหนึ่งวิธีการ โดยการใช้กฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนเป็น
เครื่องมือแต่อย่างไรก็ตามผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบใดดีที่สุดในด้านระบบบริหาร อาจเป็น
เพราะธรรมชาติของมนุษย์ ถ้าทำงานตามสมัครใจอย่าง ไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรู้สึก
หากแต่ไม่ได้กำกับควบคุมก็อาจไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นร่วมกันของรัฐ เนื่องด้วย
การใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

6. ทฤษฎีการติดต่อสื่อสาร (Communication Theory) โรเจอร์ (Roger) (อ้างถึงในสัญญาชัย
สูติพันธ์วิหาร : 2539) ได้ระบุถึงความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับสิ่งใหม่กับกระบวนการ
ติดต่อสื่อสารได้ว่า การที่บุคคลมีการยอมรับในสิ่งใหม่นั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการติดต่อสื่อสาร
และช่องทางในการสื่อสาร รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลดังนี้

6.1 ปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะส่วนตัวได้แก่ อายุของบุคคลสถานภาพทางสังคมฐานะทางเศรษฐกิจ
ซึ่งรวมถึง รายได้ ขนาดที่ดิน การถือครองที่ดินและความสามารถเฉพาะอย่าง ซึ่งหมายรวมถึงระดับ
ของการศึกษา

6.2 ช่องทางการสื่อสาร ความรู้หรือกระบวนการสื่อสารซึ่งประกอบด้วยผู้ส่งสารหรือ แหล่งกำเนิด
วารสาร ช่องทางการสื่อสารและผู้รับสาร ส่วนช่องทางการสื่อสารซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้สื่อสารไปยัง
ผู้รับสารแยกได้ 2 ลักษณะคือ

1) ช่องทางการสื่อสารมวลชน (Mass Media Channel) เป็นวิธีการในการถ่ายทอดข่าวสาร
ที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน เช่นหนังสือพิมพ์ นิตยสารวารสารหรือสิ่งตีพิมพ์อื่นๆ เช่น ภาพยนตร์
วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

2) ช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Channel) เป็นการติดต่อระหว่างบุคคล
เพื่อถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร โรเจอร์ (Roger) ยังได้กล่าวอีกว่า สื่อมวลชนมี

ความสำคัญในการเพิ่มความรู้ในการแพร่กระจายข่าวสารรวมทั้งสามารถในการปรับเปลี่ยนทัศนคติ
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของบุคคลได้และสื่อบุคคลมีอิทธิพลต่อการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลได้มากกว่า จึงอาจสรุปได้ว่า กระบวนการติดต่อสื่อสารมีอิทธิพลต่อการเพิ่มความรู้ ความสามารถในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลส่งผลให้มีความรู้ความเข้าใจที่เพิ่มมากขึ้น สร้างความตระหนักให้แก่บุคคลในทิศทางเดียวกันนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากยิ่งขึ้น

จากทฤษฎีต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งให้เห็นถึงสาเหตุในการนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากสังคมมีกลุ่มหรือองค์กรประชาชนที่แตกต่างทั้งในวิถีชีวิต ค่านิยมและทัศนคติ การนำทฤษฎีที่เหมาะสมกับกลุ่มประชาชนนั้นๆ ไปใช้ เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ จึงเป็นหัวข้อที่น่าสนใจในการกระทำการศึกษาวิจัยในปัจจุบัน โดยคาดว่าเป็นทฤษฎีที่ก่อให้เกิดความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้มากอีกทฤษฎีหนึ่ง ได้แก่ ทฤษฎีการติดต่อสื่อสาร เนื่องจากเป็นช่องทางที่เข้าถึงประชาชนได้สะดวกและรวดเร็ว โดยการสื่อสารต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งสื่อมวลชนเหล่านี้มีความสำคัญในการเพิ่มความรู้ การแพร่กระจายข่าวสาร รวมทั้งสามารถในการปรับเปลี่ยนทัศนคติบุคคลได้และทฤษฎีที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วยดีอีกทฤษฎีหนึ่งคือ ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership) จาก วัตถุประสงค์ของทฤษฎีที่กล่าวว่า ผู้นำจะเป็นปัจจัยของการรวมกลุ่มคนจูงใจคนไปยังเป้าหมาย ผลของการใช้ทฤษฎีจึงนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนได้ในที่สุด นอกจากนี้ ทฤษฎีการใช้วิธีการและ ระบบทางการบริหาร (Administrative and Method) เป็นทฤษฎีที่สอดคล้องกับระบบการ ก่อให้เกิดความร่วมมือในประเทศไทยมากที่สุดเนื่องจากเป็น การใช้กฎหมาย ระเบียบแบบแผนเป็น เครื่องมือในการดำเนินการ เพื่อให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายในทิศทางเดียวกัน

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

แนวคิดในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันมุ่งให้ความสำคัญกับภาคประชาชนและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐในการจัดการพร้อมทั้งได้มีการพัฒนานโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการ รวมทั้งกลไกของกฎหมายเพื่อรองรับสิทธิในการจัดการ ให้สอดคล้องกับแนว โน้มและพัฒนาด้านการจัดการทรัพยากรในปัจจุบัน ซึ่งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนท้องถิ่นอยู่ภายใต้บทบาทและภาระหน้าที่ขององค์กรชุมชน อันมีจารีตประเพณีและข้อตกลงของชุมชนเป็นกลไกสำคัญที่ชุมชนใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

2.4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสิ่งแวดล้อม

ประเวศ วะสี (2540 : 23) กล่าวว่า ชุมชนหมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งเท่าใดก็ได้มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ และมีการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กาญจน แก้วเทพ (2538 : 89) ได้ให้ความหมายถึงกลุ่มคนที่อยู่อาศัยในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน มีความใกล้ชิด มีฐานะและอาชีพที่คล้ายคลึงกัน มีลักษณะของการใช้ชีวิตร่วมกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปสู่ระดับเครือญาติจนถึงระดับหมู่บ้าน และระดับเกินหมู่บ้าน รวมถึงผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน มีความรู้สึกว่าเป็นชุมชนเดียวกันยังผลให้มีการดำรงรักษาคุณค่า และมรดกทางวัฒนธรรมและศาสนาไปสู่รุ่นลูกรุ่นหลาน

ชยันต์ วรรณระภูติ (2536 : 45) กล่าวถึง การอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ ในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน โดยเฉพาะในด้านการผลิต ซึ่งมีการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีองค์กรหรือสถาบันของชุมชนและกฎเกณฑ์ต่างๆ โดยอาจรวมถึงสังคมชนบทที่ยังไม่พัฒนา หรือสังคมหมู่บ้านที่สมาชิกยังมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และยังรักษาแบบแผนการดำรงชีวิตดั้งเดิมบางส่วนไว้ได้

จิตติ มงคลชัยอรัญญา (2540 : 67) กล่าวว่า ชุมชนจะประกอบด้วยระบบความสัมพันธ์ของคน ความเชื่อ ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ อาชีพ ระบบการเมืองการปกครอง และ โครงสร้างอำนาจรวมถึงระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีด้านต่างๆ ซึ่งระบบเหล่านี้มีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน หรือ มีความเชื่อมโยงกัน

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปเป็นแนวทางและระดับของการจัดการสิ่งแวดล้อมได้ดังต่อไปนี้

ประการแรก การจัดการควบคุมดูแลโดยท้องถิ่น หมายถึง การควบคุมดูแลทรัพยากรโดยกลุ่มองค์กรที่มีรากเหง้ามาจากประวัติศาสตร์ดั้งเดิมและเป็นการควบคุมจากผู้ไ้โดยตรง โดยเน้นหลักวิธีการ ว่าทำอย่างไรให้ทรัพยากรที่นำมาใช้จะสามารถใช้ได้ยาวนานๆ ใช้อย่างไรจึงจะเหมาะสมกับประเภทของทรัพยากร รวมถึงความพยายามที่จะแสวงหาทรัพยากรใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาใช้ได้ อย่างยั่งยืนมากขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ที่สูงสุด

ประการที่สอง การจัดการควบคุมดูแลโดยสังคม หมายถึง การจัดการที่ยึดโยงหลักการควบคุมดูแลเพื่อผลประโยชน์จากความต้องการของคนส่วนใหญ่ เป็นการควบคุมจากรัฐในรูปแบบของกฎหมายว่าด้วยเหตุผลในการรักษาผลประโยชน์ทางสังคม ทั้งยังต้องอาศัยการขัดเกลาสมาชิกให้เห็นความสำคัญของทรัพยากรและวิธีการใช้อย่างประหยัด ให้เกิดความคุ้มค่าเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการใช้มาตรการทางกฎหมาย ในการควบคุมกำกับกระบวนการอนุรักษ์ให้เกิดผลลัพธ์ในทางปฏิบัติ เพื่อสร้างความยั่งยืนทางทรัพยากรที่นำมาใช้ที่เหมาะสมกับจำนวนประชากรที่มีอยู่ โดยมีแนวทางการดำเนินการต่าง ๆ ได้แก่ การรวมกลุ่มและฝึกกำลังของผู้สนใจ และเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งในด้านความคิด พลังกาย พลังใจ ตลอดจนทุนทรัพย์ จัดตั้งกลุ่ม ชุมชน ชมรม สมาคม(Public Aid) การให้การศึกษาค้นคว้าและข้อมูล (Education and Information) การใช้มาตรการกฎหมายควบคุม (Legal Control) วันเพ็ญ สุรฤกษ์ (2523 : 35) กล่าว

ได้ว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นศาสตร์แขนงหนึ่ง ที่อาศัยสหสาขาวิชาเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่ว่าจะตีพิมพ์หรือทำซ้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความชำนาญ และทักษะ เพื่อที่มนุษย์จะได้มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใช้ตลอดเวลา และการที่จะจัดการสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนได้ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกคน ซึ่งหลักการที่อยู่บนพื้นฐานว่ามนุษย์ต่างก็ได้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมแม้จะได้เป็นผู้สร้างหรือผู้ก่อปัญหาโดยตรง ทุกคนก็ควรต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหาดังกล่าวร่วมกันในทางใดทางหนึ่ง

สรุปได้ว่า ชุมชนท้องถิ่นมีความชอบธรรมในสิทธิเหนือทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของตนมากกว่าคนภายนอกชุมชนที่ไม่ได้เป็นผู้อาศัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ชุมชนท้องถิ่นต้องการมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมในแง่ของการใช้ทรัพยากร การบำรุงรักษาและอนุรักษ์ ทั้งยังเป็นการป้องกันปัญหาความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการแย่งชิงทรัพยากร ตลอดจนปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคนในท้องถิ่นอีกด้วย

2.5 แนวคิดและทฤษฎีด้านจิตสำนึกและการตระหนักทางสิ่งแวดล้อม

2.5.1 ความหมายของจิตสำนึก

คำว่าจิตสำนึกมีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันดังนี้

วราพรศรีสุพรรณ (2535 : 79) กล่าวว่าจิตสำนึกเป็นลักษณะของจิตที่มีทั้งความตระหนัก (Awareness) และความรับผิดชอบ (responsibility)

ประเวศวะสี (2533:29) ได้กล่าวไว้ว่าจิตสำนึกนี้จะเปรียบเหมือนเข็มทิศชี้หน้ให้เด็กมีความคิดความรู้สึกรักและห่วงใยในสิ่งแวดล้อม

อรุณีแสงเพ็ญ (2537: 7) กล่าวว่าจิตสำนึกหมายถึงความรู้สึกตระหนักรักหวงแหน เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการอนุรักษ์สิ่งใดสิ่งหนึ่ง

วราพรศรีสุพรรณ (2536) กล่าวว่า จิตสำนึกหมายถึงลักษณะของจิตที่มีทั้งความตระหนักและความรับผิดชอบ

วันชัยวัฒนศัพท์ (2546) กล่าวว่าจิตสำนึกหมายถึงการรับรู้ที่ได้จากการปฏิบัติด้วยความตระหนักในภารกิจหน้าที่จนเห็นประโยชน์และยอมรับที่จะจัดการและหรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ ด้วยความสำนึกถึงอรรถประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่สิ่งแวดล้อมชุมชนครอบครัวและตนเองโดยบุคคลที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมควรเป็นบุคคลที่เข้าใจธรรมชาติตามความเป็นจริงเข้าใจตนเองและเข้าใจสังคม

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกล่าวว่า จิตสำนึกเป็นสิ่งที่กำหนดการรับรู้ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีต่อตนเองสังคม และสิ่งแวดล้อม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากความหมายของคำว่า “จิตสำนึก” ดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าจิตสำนึก หมายถึง ความรู้สึกรักและห่วงใยเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ประกอบกับ “ความตระหนัก” ซึ่งเป็นการแสดงออกในทางปฏิบัติ ซึ่งความหมายของความตระหนัก (Awareness) มีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันดังนี้

กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2521: 24) ได้ให้ความหมายของความตระหนักว่า ความตระหนักหมายถึงความรู้ตัวอยู่แล้วคือการที่รู้ว่าคุณสิ่งนี้มีอยู่หรือเป็นอยู่แต่ไม่รู้อย่างละเอียดอ่อนแก่

วิชัยวงษ์ใหญ่ (2523:133) ได้กล่าวถึงความหมายของความตระหนักไว้ว่าความตระหนักเป็นพฤติกรรมขั้นต่ำสุดทางด้านความรู้ (Cognitive Domain) แต่ความตระหนักนั้นไม่ได้เกี่ยวกับความจำหรือความสามารถระลึกได้ความตระหนักหมายถึงความสามารถนึกคิด ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสภาวะจิตใจ

สดุดีงามภูพันธ์ (2542:52) ให้ความหมายของความตระหนักไว้ว่าหมายถึงการแสดงออกซึ่งความรู้สึกความคิดเห็นความสำนึกเป็นภาวะที่บุคคลเข้าใจและประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับตนเองได้โดยอาศัยระยะเวลาเหตุการณ์ประสบการณ์หรือสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความตระหนัก

กนกพรอิศรานวัฒน์ (2540: 20) กล่าวว่าความตระหนักหมายถึงความสำนึกซึ่งบุคคลเคยมีการรับรู้หรือเคยมีความรู้มาก่อนเมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นจึงเกิดความสำนึกขึ้นหรือเกิดความตระหนักขึ้นความตระหนักมีความหมายเหมือนกับความสำนึกซึ่งเป็นสภาวะทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความคิดและความปรารถนาต่างๆมาแล้ว โดยมีการประเมินค่าและตระหนักถึงความสำคัญของตนเองที่มีต่อสิ่งนั้นๆ

วันชัยวัฒนศัพท์ (2546) กล่าวว่าความตระหนักหมายถึงความรู้ความเข้าใจที่จะปฏิบัติภารกิจใดๆด้วยการเห็นความสำคัญที่ตนเองต้องเกี่ยวข้องและถือว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องกระทำซึ่งอาจได้มาจากการปฏิบัติในกิจกรรมนั้นๆอย่างเห็นประโยชน์บ่อยครั้งเช่นการไม่มกง่ายทิ้งขยะมูลฝอยในที่สาธารณะการดูแลรักษาแหล่งน้ำใช้หรือทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน เป็นต้น

จากความหมายของความตระหนักที่นักวิชาการในแต่ละสาขาได้กล่าวไว้ในข้างต้นสามารถสรุปความหมายได้ว่าความตระหนักหมายถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสภาวะจิตใจถึงความรับผิดชอบต่อปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นโดยมีการประเมินค่าและสำนึกถึงความสำคัญของตนเองที่มีต่อสิ่งนั้นๆ

2.5.2 การวัดความตระหนัก

ในการวัดความตระหนักคราทโวห์และคณะ (Kraithwohl et al. 1956: 101-103) ได้ให้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แนวคิดเกี่ยวกับการวัดความตระหนักรู้ว่า พฤติกรรมที่จะใช้วัดความตระหนักรู้จะต้องเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับความสำนึกในบางสิ่งบางอย่างที่แสดงว่าผู้เรียนรู้ตระหนักรู้ในความเป็นอยู่ของปรากฏการณ์ เหตุการณ์หรือกิจการบางอย่างซึ่งความตระหนักรู้เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยสติปัญญาเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมาก โดยการตระหนักรู้ต่อคนบางคนหรือของบางอย่างนั้นก็คือการรู้จักสิ่งนั้นหรือคนนั้นถึงแม้ว่าการรู้เช่นนั้นจะเป็นการรับรู้แค่ระดับผิวเผินก็ตาม นอกจากนี้คราฟท์ยังได้กล่าวถึงขอบเขตของความตระหนักรู้ว่าเป็นเรื่องสำคัญที่จำต้องสังเกตว่า ระยะเวลาของความตระหนักรู้จะปรากฏบนความต่อเนื่องจากปลายสุดที่เป็นความตระหนักรู้อย่างผิวเผินหรืออย่างหายาจนถึงความสำนึกอย่างลึกซึ้ง และละเอียดคดตัวอย่างกรณีด้านวิชาศิลปะศึกษา ตัวอย่างของความตระหนักรู้หายาๆคือการสำนึกโดยรับรู้ว่ามีภาพวาดอยู่ซึ่งความตระหนักรู้เช่นนั้นไม่เคยมีมาก่อนความสำนึกอย่างลึกซึ้งจะเกิดขึ้นเมื่อผู้รู้ชี้ให้เห็นความแตกต่างของภาพวาดประเภทต่างๆซึ่งจะเป็นไปตามขั้นตอนคือความตระหนักรู้อย่างผิวเผินจะต้องเกิดขึ้นก่อนแล้วความตระหนักรู้แบบลึกซึ้งก็จะเกิดผลตามมา

สิ่งสำคัญอีกสิ่งหนึ่งในการวัดความตระหนักรู้คือการสร้างข้อทดสอบสถานการณ์ที่แสดง ความตระหนักรู้ต้องปราศจากการชี้แนะหรือชักนำโดยตรงจากผู้ให้การวัดว่ามีสิ่งของหรือการเกิดของปรากฏการณ์นั้นๆอยู่

จากแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบวัดความตระหนักรู้ของคราฟท์สามารถสรุปเป็นข้อๆ ได้ดังนี้

1. การวัดความตระหนักรู้จะต้องวัดพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสำนึกโดยการรับรู้หรือการยอมรับว่ามีสิ่งนั้นหรือเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น
2. การที่ผู้เรียนรู้จะมีความตระหนักรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้นผู้เรียนจะต้องมีความรู้หรือเคยรู้จักกับสิ่งนั้นมาก่อนแม้จะเป็นการรู้จักอย่างผิวเผินก็ตาม
3. ขอบเขตของความตระหนักรู้ มีตั้งแต่ผิวเผินจนถึงความตระหนักรู้ที่ลึกซึ้ง
4. ความตระหนักรู้ที่เกิดขึ้นจะเริ่มจากความตระหนักรู้ที่ผิวเผินก่อนแล้วจึงจะเกิด ความตระหนักรู้ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น
5. ในการสร้างแบบวัดความตระหนักรู้ในสถานการณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อให้มีความตระหนักรู้เกิดขึ้นจะต้องไม่มีการชี้แนะหรือชักนำโดยตรงจากผู้ให้การวัดว่ามีสิ่งของหรือมีปรากฏการณ์นั้นอยู่

ชาวแลพร์ตูกูล (2526: 201-205) กล่าวว่าความตระหนักรู้เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการรู้สึกรู้สึกว่ามีสิ่งนั้นอยู่โดยการจำแนกและรับรู้ (Precognitive) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ละเอียดอ่อนเกี่ยวกับการรู้สึกและอารมณ์ดังนั้นการที่จะนำการวัดและการประเมินผลมาใช้จะต้องมีหลักการและวิธีการตลอดจนเทคนิคเฉพาะจึงสามารถวัดความรู้สึกต่ออารมณ์ดังกล่าวออกมาให้เที่ยงตรงและเชื่อมั่นได้ โดยเครื่องมือที่ใช้วัดความรู้และอารมณ์นั้นมีหลายประเภทด้วยกันซึ่งได้นำมากล่าวไว้ดังนี้คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1)วิธีการสัมภาษณ์ (interview) อาจเป็นการสัมภาษณ์ชนิดที่มีโครงสร้างแน่นอน (Structured Item) โดยสร้างคำถามและมีคำตอบให้เลือกเหมือนกับแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ และคำถามจะต้องตั้งไว้ก่อนเรียงลำดับก่อนหลังไว้อย่างดีหรืออาจเป็นแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Item) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่มีไว้แต่หัวข้อใหญ่ๆให้ผู้ตอบมีเสรีภาพในการตอบโดยกว้าง และคำถามจะเป็นไปตามโอกาสอำนวยในขณะที่สนทนากัน

2)แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสอบถามอาจเป็นชนิดเปิดหรือปิดหรือแบบผสมระหว่างเปิดกับปิดก็ได้

3)แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เป็นเครื่องมือวัดชนิดหนึ่ง ที่ให้ตรวจสอบว่าเห็นด้วย-ไม่เห็นด้วยหรือมี-ไม่มีสิ่งที่กำหนดตามรายการอาจอยู่ในรูปของการทำเครื่องหมายคำตอบหรือเลือกว่าใช่-ไม่ใช่ก็ได้

4)มาตรวัดอันดับคุณภาพ (Rating Scale) เครื่องมือชนิดนี้เหมาะสำหรับวัดอารมณ์และความรู้สึกที่ต้องการทราบความเข้ม (Intensity) ว่ามีมากน้อยเพียงไรในเรื่องนั้น

5) การใช้ความหมายภาษา (Semantic Differential Technique: S.D) เทคนิคการจัดโดยใช้ความหมายของภาษาของชาวสโลวาคเป็นเครื่องมือที่วัดได้ครอบคลุมมากชนิดหนึ่งเครื่องมือวัดชนิดนี้จะประกอบด้วยเรื่องซึ่งถือเป็น “ความคิดรวบยอด” และจะมีคุณศัพท์ที่ตรงข้ามกันเป็นคู่ประกอบความคิดรวบยอดนั้น ในหลายคู่แต่ละคู่จะมี 2 ขั้วช่องว่างระหว่าง 2 ขั้วนี้บ่งชี้ด้วยตัวเลขถ้าใกล้ข้างใดมากก็จะมีลักษณะตามคุณศัพท์ของขั้วนั้นนั้นมาก

คุณศัพท์ที่ประกอบเป็น 2 ขั้วนี้แยกออกเป็น 3 จำพวกใหญ่คือพวกที่เกี่ยวกับการประเมินค่า(Evaluation) พวกที่เกี่ยวกับศักยภาพ (Potential) และพวกที่เกี่ยวกับกิจกรรม (Activity)

2.5.3 ปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนัก

ความตระหนัก (Awareness) เป็นพฤติกรรมทางด้านอารมณ์หรือความรู้สึก (Affective Domain) ซึ่งเกือบคล้ายกับความรู้ (Knowledge) เป็นพฤติกรรมขั้นต่ำสุดของความรู้และความคิด(Cognitive Domain) ปัจจัยด้านความรู้สึกหรืออารมณ์นั้นจะมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านความรู้ความคิดเสมอ (ประสาทอิศรปริดา, 2523 : 177, อ้างอิงจากกนกพรอิศรานูวัฒน์, 2540: 22) ความรู้เป็นเรื่องที่เกิดจากข้อเท็จจริงประสบการณ์การสัมผัสและการใช้จิตไตร่ตรอง คิดหาเหตุผลแต่ความตระหนักเป็นเรื่องของโอกาสการได้รับการสัมผัสจากสิ่งเร้าหรือสิ่งแวดล้อมโดยไม่ตั้งใจการใช้จิตไตร่ตรองแล้วจึงเกิดความสำนึกต่อปรากฏการณ์หรือสถานการณ์นั้นๆและในเรื่องของความตระหนักนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการจำหรือการรำลึกมากนักเพียงแต่จะรู้สึกได้ว่ามีสิ่งนั้นอยู่ (Conscious of Something) จำแนกและรับรู้ (Precognitive) ลักษณะสิ่งของนั้นๆเป็นสิ่งเร้าออกมาตรงๆว่ามีลักษณะเป็นเช่นไร โดยไม่มีความรู้สึกในการประเมินเข้าร่วมด้วยและยังไม่สามารถบ่งชี้ออกมาได้ว่าคุณสมบัติใดของ

สิ่งเร้าที่ทำให้เกิดความตระหนักต่อสิ่งนั้นหรืออาจจะกล่าวโดยสรุปได้ว่าความรู้หรือการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความตระหนักนั่นเอง

ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นจำเป็นต้องพัฒนาคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกแบบและหาวิธีการสื่อสาร เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด

การวิเคราะห์ของ คีนลีย์ไซด์ (Keenleyside) (อ้างในวรรณิ จงศักดิ์สวัสดิ์, 2536 : 11) เกี่ยวกับบทบาทของประชาชนในการอนุรักษ์ เสนอแนะว่าควรมีการทำความเข้าใจและคาดหวังในพฤติกรรมของคนในพื้นที่ให้มากที่สุด ซึ่งแยกออกเป็นข้อได้ดังต่อไปนี้

1. ประชาชนในพื้นที่เป็นผู้ตัดสินใจต่อการดำเนินการใดๆ ในพื้นที่ ดังนั้นการแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่จึงควรอยู่ในความรับผิดชอบของคนในพื้นที่เอง

2. การจะยอมรับผิดชอบหรือไม่ของประชาชน ขึ้นอยู่กับทัศนคติและความสามารถในการเข้าใจความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้อง ระหว่างการตัดสินใจและผลที่จะเกิดขึ้น

3. โดยปกติไม่มีเหตุผลใดๆ ที่ประชาชนในพื้นที่ต้องทำการอนุรักษ์ เนื่องจากการกระทำดังกล่าว อาจไม่ช่วยเพิ่มผลผลิต หรือเพิ่มพูนรายได้ให้แก่พวกเขาแต่ประการใด การที่คนในพื้นที่จะอนุรักษ์สภาพแวดล้อมจึงน่าจะเกิดจาก

(ก) ความสนใจส่วนตัว

(ข) มีความรับผิดชอบทางสังคม

(ค) ประโยชน์หรือมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4. ประชาชนบางกลุ่มอาจมีความสนใจที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ไม่อาจสามารถลงมือกระทำได้ เนื่องจากไม่มีทุนทรัพย์ ไม่มีเวลา และอาจต้องสูญเสียประโยชน์ หรืออาจขาดความรู้เฉพาะที่ใช้ในการดำเนินการ หรือมีเหตุผลส่วนตัวบางประการ

จึงถือได้ว่า บุคคลที่มีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม คือบุคคลที่มีลักษณะของจิตที่มีทั้งความตระหนัก (Awareness) และความรับผิดชอบ (Responsibility) ในขณะเดียวกัน

ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม จะอยู่บนพื้นฐานของความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับความเป็นไปของธรรมชาติ และบนพื้นฐานความเชื่อเกี่ยวกับขีดจำกัดในการดำรงอยู่ของมนุษย์ คือรู้และเข้าใจธรรมชาติตามความเป็นจริง

ส่วนความรับผิดชอบจะอยู่บนพื้นฐานที่มนุษย์เห็นความสำคัญของตนเองต่อสังคม มีความเชื่อในอำนาจของตนเอง และเห็นความสำคัญของสิทธิส่วนรวม คือ รู้จักตนเองตามความเป็นจริง เข้าใจสังคมและเข้าใจบทบาทของตัวเองต่อสังคม

ดังนั้น บุคคลที่มีจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อม จึงควรเป็นบุคคลที่เข้าใจธรรมชาติตามความเป็นจริง เข้าใจตนเองและเข้าใจสังคม (วราพร ศรีสุพรรณ, 2539 :63)

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.6.1 ความหมายของผู้นำ

เกรียงศักดิ์เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543: 127) กล่าวถึงผู้นำว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ผู้ที่ใช้เหตุผลสามารถประยุกต์ใช้ความรู้นั้นได้อย่างชาญฉลาดใช้ความรู้ได้ถูกที่ถูกคนถูกเวลาสามารถวิเคราะห์อดีตและเข้าใจปัจจุบัน ทั้งสามารถคาดการณ์อนาคตได้รวมถึงเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ในการดำเนินชีวิตปรารถนาอุทิศตัวเพื่อการเผยแพร่แนวความคิดและถ่ายทอดสัจจะทางปัญญาที่เป็นประโยชน์แก่สังคมด้วยวิธีการต่างๆอันเป็นประโยชน์แก่สังคมด้วยวิธีการต่างๆอีกทั้งเป็นบุคคลสำคัญที่เป็นตัวแทนในการเปลี่ยนแปลงประเทศหรือสามารถช่วยเหลือบ้านเมืองได้

เรวดีไชยพาน (2523 : 9) กล่าวถึง ผู้นำชุมชน ว่าหมายถึงบุคคลที่คนในชุมชนยกย่องยอมรับนับถือเป็นผู้ที่สามารถชักจูงและก่อให้เกิดแรงศรัทธาในกลุ่มประชาชนเป็นผู้เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่นมีความคิดริเริ่มทันต่อเหตุการณ์ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมีการศึกษาค้นคว้ามีความคิดที่เป็นประชาธิปไตยเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการทำงานให้แก่ชุมชนและเป็นบุคคลที่มีความสามารถที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างในชุมชน

พีฟฟ์เนอร์และเพรสธัส (Piffiffer and Pressthus, 2508, อ้างถึงในจิระศักดิ์เจริญสุข, 2539 : 12-13) ได้ให้ความหมายของผู้นำเอาไว้ว่าผู้นำเป็นผู้ที่บริหารงานของกลุ่ม โดยทำหน้าที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกใจริเริ่มประนีประนอมและการประสานงานส่วนในด้านพฤติกรรมของผู้นำนั้นจะเน้นที่ความสำคัญของภาระหน้าที่ของผู้นำที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยสั่งการและพฤติกรรมของผู้นำที่ดำเนินไปได้โดยการอาศัยอำนาจหน้าที่และอำนาจบารมีเป็นเครื่องมือทั้งที่เป็นไปในลักษณะที่เป็นพิธีการ(Formal) และที่ไม่เป็นพิธีการ(Informal) เพื่อที่จะสร้างพลังร่วมของกลุ่มโดยมุ่งให้การดำเนินงานสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดเอาไว้

สมพรเทพสิทธิ์(2541: 34-35) กล่าวว่าในอดีตพระสงฆ์มีบทบาทที่สำคัญในการเป็นผู้นำของชุมชนและชาวบ้านจนเป็นผู้นำทางจิตใจศรัทธาและสร้างปัญญาของชาวบ้าน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนสำหรับให้การศึกษาการสงเคราะห์และให้ความช่วยเหลือแก่ชาวบ้าน หากแต่ในปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ลดน้อยลงส่วนองค์กรประชาชนหรือองค์กรชาวบ้านยังขาดความรู้ความเข้มแข็งความสามารถในการบริหารจัดการขาดเงินทุนในการดำเนินงานขาดการสนับสนุนที่ถูกต้องจากรัฐบาลหมู่บ้านหลายแห่งขาดผู้นำที่มีความรู้ความสามารถและอุดมการณ์ทั้งผู้นำทางตำแหน่งหน้าที่และผู้นำตามธรรมชาติ

จากความหมายดังกล่าวอาจสรุปได้อีกว่าผู้นำ (Leader) คือผู้ที่มีบุคลิกลักษณะคุณสมบัติเด่นกว่าผู้อื่นในกลุ่มและมีอิทธิพลมากกว่าบุคคลอื่นๆในหน่วยงานทั้งสามารถสร้างความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้เกิดขึ้นแก่หน่วยงานนั้นๆได้ดังนั้นผู้นำจึงหมายถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งรับบทบาทเป็นผู้บริหารประสานผลประโยชน์ในกลุ่มเสมือนเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มซึ่งมี

อิทธิพลและอำนาจสามารถบังคับบัญชาบุคคลในกลุ่มให้ปฏิบัติตามจนบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้

2.6.2 ประเภทของผู้นำชุมชน

ประเวศวะสี (2542 : 15) กล่าวว่า ผู้นำตามธรรมชาติคือผู้นำที่เกิดจากการรวมกลุ่มกันในชุมชนมีความเอื้ออาทรต่อกันมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันผู้นำตามธรรมชาติมีทั้งชายและหญิงมิได้เกิดขึ้น โดยการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งแต่เกิดจากกระบวนการทำงานร่วมกันเมื่อมีการร่วมกันคิดร่วมกันทำก็จะมีผู้นำตามธรรมชาติเกิดขึ้นเสมอ

อุทัยคุลยเกษมและคณะ (2542: 28-31) กล่าวว่า กลุ่มผู้นำตามธรรมชาติคือกลไกรูปธรรมในการนำชุมชนไปตามค่านิยมและความต้องการของคนในชุมชนรวมทั้งแก้ไขวิกฤติการณ์ในชุมชน โดยอาศัยภูมิปัญญาของท้องถิ่นซึ่งชุมชนที่เข้มแข็งจะต้องมีกลุ่มผู้นำที่มีอิสระในการตัดสินใจมีค่านิยมตามที่ชุมชนยึดถือและมีทักษะในการจัดการโครงสร้างทางสังคมแบบแนวราบทำให้กลุ่มผู้นำเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติส่วนผู้นำทางการคือผู้ที่รับแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนในการปกครองในระดับหมู่บ้านตำบลเช่นกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยมีบทบาทจำกัดหรือต้องแสดงบทบาทร่วมกับผู้นำตามธรรมชาติทำให้กลุ่มผู้นำตามธรรมชาติยังคงมีบทบาทสำคัญมากกว่าบทบาทผู้นำของทางการ เนื่องจากระบบค่านิยมของชุมชนยังเข้มแข็งความเอื้อเพื่อ เผื่อแผ่การช่วยเหลือกันในชุมชนยังคงมีอยู่การพึ่งพากันเองในชุมชนยังเป็นปัจจัยสำคัญของวิถีชีวิตชุมชน

นิรันดร์จวงวุฒิเวศย์และคณะ (2537: 48-49) กล่าวว่า ผู้นำท้องถิ่น/ผู้นำชุมชนคือบุคคลที่ชาวบ้านในชุมชนนั้นๆยอมรับนับถือเชื่อฟังและเมื่อชาวบ้านมีปัญหาเดือดร้อนในเรื่องใดมักจะไปปรึกษาขอคำแนะนำส่วนใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์ซึ่งได้รู้ได้เห็นมามากเป็นคนมีความคิดกว้างไกลกว่าชาวบ้าน โดยทั่วไปหรือมีความสามารถเฉพาะด้าน โดยได้แบ่งผู้นำท้องถิ่นออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ผู้นำท้องถิ่นที่เป็นทางการคือผู้นำท้องถิ่นที่ได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนของทางราชการ ในการพัฒนาชุมชนตามบทบาทหน้าที่เช่นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเจ้าอาวาส เป็นต้น
2. ผู้นำท้องถิ่นที่ไม่เป็นทางการคือบุคคลที่ชาวบ้านให้การยอมรับเคารพนับถือ แต่ไม่ได้มีตำแหน่งหน้าที่ในราชการส่วนมากจะเป็นผู้มีความสามารถพิเศษเฉพาะตัวและเป็นแกนนำสำคัญในการทำกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้านไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางศาสนาวัฒนธรรมประเพณี กิจกรรมพัฒนากิจกรรมทางสังคมอื่นๆ

ปาริชาติวลัยเสถียรและคณะ (2543: 232-233) แบ่งประเภทของผู้นำออกเป็น 8 ลักษณะใหญ่ๆดังนี้

- 1) การแบ่งผู้นำตามสถานะในชุมชนได้แก่ผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการ

- 2) การแบ่งผู้นำตามความสามารถเฉพาะตัวของผู้นำ ได้แก่ ผู้นำทางความคิด ผู้นำทางศีลธรรม ผู้นำด้านอาชีพ ผู้นำด้านการพูด ผู้นำที่สามารถประยุกต์งานราชการเข้ากับเป้าหมายของชาวบ้านและผู้นำทางการประสานทรัพยากรภายในและภายนอกชุมชน
- 3) การแบ่งผู้นำตามลักษณะการปฏิบัติงาน ได้แก่ ผู้นำตามกฎหมาย ผู้นำที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว และผู้นำที่มีลักษณะเป็นสัญลักษณ์
- 4) การแบ่งผู้นำตามลักษณะพฤติกรรม ได้แก่ ผู้นำที่มุ่งแต่งานเป็นสำคัญ และผู้นำที่ตระหนักถึงผลงานและความพอใจของทุกฝ่าย
- 5) การแบ่งผู้นำตามลักษณะการบริหารงาน ได้แก่ ผู้นำแบบอัตตาธิปไตย ผู้นำแบบเสรีและผู้นำแบบประชาธิปไตย
- 6) การแบ่งผู้นำตามทฤษฎี 3 มิติของเรดดีน (William J. Reddin) ได้แก่ ผู้นำแบบเอาเกณฑ์ ผู้นำแบบเอางาน ผู้นำแบบสัมพันธ์ และผู้นำแบบประสานงาน
- 7) การแบ่งผู้นำโดยคำนึงถึงสถาบันทางสังคม ได้แก่ ผู้นำในระบบเศรษฐกิจในระบบเครือญาติ ในระบบการปกครองในระบบศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม และผู้นำในระบบการศึกษา
- 8) การแบ่งประเภทผู้นำตามลักษณะการเกิดผู้นำ ได้แก่ ผู้นำที่เกิดจากการพัฒนาชุมชน และผู้นำที่เกิดจากการต่อสู้

2.6.3 องค์ประกอบของผู้นำชุมชน

ผู้นำนั้นมีความสำคัญยิ่งในการพัฒนา โดยเฉพาะผู้นำในระดับท้องถิ่น เพราะผู้นำในระดับท้องถิ่นสามารถนำพาท้องถิ่นไปสู่การพัฒนาที่มีความเหมาะสมกับท้องถิ่นของตนเองและการเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาในระดับประเทศ และองค์ประกอบที่สำคัญของผู้นำท้องถิ่นนั้นมีองค์ประกอบที่หลากหลายดังที่พระธรรมปิฎก (2541: 3, 4) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของผู้นำไว้ 6 ประการคือ

1. ตัวผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติภายในของตนเองเป็นจุดเริ่มและเป็นแกนกลางไว้
2. ผู้ตามโยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับผู้ตามหรือเราอาจจะไม่เรียกว่าผู้ตามในพุทธศาสนาก็ไม่ได้นิยมใช้คำว่าผู้ตามเราอาจจะใช้คำว่า “ผู้ร่วมไปด้วย”
3. จุดหมายโยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับจุดหมายเช่นจะต้องมีความชัดเจนเข้าใจถ่องแท้และแน่วแน่ในจุดหมายเป็นต้น
4. หลักการและวิธีการโยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับหลักการและวิธีการที่จะทำให้อำนาจบรรลุจุดหมาย
5. สิ่งที่จะทำโยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับสิ่งที่จะทำ
6. สถานการณ์โยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมหรือสิ่งที่ประสบซึ่งอยู่ภายนอกกว่าทำอย่างไรจะผ่านไปได้ด้วยดีท่ามกลางสังคมสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งที่ประสบเช่นปัญญาเป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปาริชาติวิทยาลัยเสถียรและคณะ (2543 : 229) ได้สรุปองค์ประกอบของผู้นำมีดังนี้

1. มีความรู้ความสามารถอันเป็นคุณสมบัติภายในตัวรวมทั้งมีความสามารถใช้ความรู้
นั้นด้วย
2. มีผู้ติดตามที่ดี
3. มีจุดหมายในการทำงาน
4. ต้องมีหลักการและวิธีการเพื่อการทำงานให้บรรลุจุดหมายที่วางไว้
5. มีความมุ่งมั่นในการทำงาน
6. มีสถานการณ์ให้ได้ใช้ความสามารถของตน

Reseves (อ้างถึงในพัชนีวรรณวิน, 2526 : 130-132) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำที่ดีจะต้องมี
ลักษณะดังนี้

- 1.สติปัญญา (Intelligence) จะต้องสามารถเข้าใจให้สมาชิกปฏิบัติงานได้ตามจุดประสงค์ของกลุ่ม
- 2.แรงจูงใจ (Motivation) จะต้องสามารถจูงใจให้สมาชิกปฏิบัติงานได้ตามจุดประสงค์ของกลุ่ม
- 3.การตัดสินใจ (Decision) จะต้องมีการตัดสินใจตามเป้าหมายหรือในกรณีที่มีกรณี
พิพาทเกิดขึ้นและจะต้องทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยหรือตัดสินใจชี้ขาดได้อย่างเด็ดเดี่ยวรอบคอบ
- 4.มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship) ผู้นำจะต้องใกล้ชิดกับลูกน้องทุกคน
อย่างเสมอหน้าไม่มีการแบ่งพรรคพวกควรจะสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับ
งานหากผู้นำมีความสัมพันธ์อันดีกับลูกน้องและผลงานนั้นบรรลุเป้าหมายก็ถือว่าความสัมพันธ์นั้น
มีผลต่อการบริหารงาน
5. เกียรติยศ (Person Integrity) จะต้องมีความซื่อสัตย์เป็นที่เชื่อถือได้มีความซื่อตรงต่อตนเอง
และผู้อื่นแสดงตนเป็นบุคคลตัวอย่างปฏิบัติตนอยู่ในข้อกำหนดที่ตนตั้งไว้อย่างเคร่งครัด
- 6.มีความอดทน (Steaming) ผู้นำจะต้องมีความอดทนในทุกๆด้านทุกๆสถานการณ์ เช่น
อดทนต่อคำวิพากษ์วิจารณ์เพราะเป็นธรรมชาติการบริหารงานย่อมผิดพลาดได้
7. มีความสามารถในการสร้างสังคัม (Conceptual abilities) ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่สามารถที่จะ
เป็นตัวกลางที่ยืดหยุ่นสังคัมให้ดำรงอยู่ได้และทำให้สังคัมเป็นสังคัมที่มีสมรรถภาพ ตลอดจน
การสร้างลักษณะประจำของสังคัมนั้นๆ
8. มีความคิดริเริ่ม (Creativity) คือแนวคิดที่จะกระทำสิ่งต่างๆด้วยวิธีแปลกใหม่อยู่เสมอ
ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่
9. มีความยุติธรรม (Fairness) ผู้นำจะต้องมีความยุติธรรมกับสมาชิกในด้านการ
มอบหมายงานควรมอบให้ตามความเหมาะสมมิใช่มอบงานที่ยากจนเกินไปให้กับคนที่ตนไม่ชอบ
เพราะเป็นลักษณะของการลงโทษอย่างหนึ่งควรชมและให้กำลังใจแก่สมาชิกทุกคนที่ทำงานดีไม่
ตำหนิเพื่อสร้างความเสียหายแก่สมาชิกและควรรักษารางวัลอย่างเสมอหน้ากันเมื่อถึงคราวที่สมาชิก
ควรจะได้รับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นอกจากนี้ยังมีผู้กำหนดลักษณะของผู้นำที่ดีโดยพิจารณาตามคุณลักษณะ (Trait Approach) ได้ดังต่อไปนี้

1) มีความปรารถนาเป็นผู้นำที่มีความรู้ดีมีไหวพริบเฉลียวฉลาดทันต่อเหตุการณ์สามารถเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าและแก้ไขปัญหานั้นด้วยความรู้ความสามารถความมีเหตุผลซึ่งมีเหนือสมาชิกกลุ่มได้

2) มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารทำหน้าที่เป็นตัวแทนของคณะติดต่อหน่วยงานอื่นและสมาชิกทุกคนในกลุ่มได้อย่างเป็นที่พอใจและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มาติดต่อ

3) รู้เป้าหมายของกลุ่มเป็นผู้ที่รู้เป้าหมายที่แน่นอนของกลุ่มและนำกลุ่มให้ดำเนินไปตามแนวทางนั้นสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้จนเป็นผลสำเร็จ

2.6.4 คุณสมบัติของผู้นำที่ดี

ผู้นำที่ดีที่จะสามารถบังคับบัญชาผู้ใต้บังคับบัญชาให้ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้เพราะผู้นำเป็นหัวใจในการดำเนินงานมีผู้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำที่ดีไว้มากมายแต่ในความเป็นจริงแล้วเราจะหาบุคคลที่เพียบพร้อมไปด้วยคุณลักษณะของผู้นำที่ดีครบทุกข้อในบุคคลเดียวกันนั้นหายากซึ่งเป็นเรื่องทางอุดมคติที่จะหาผู้นำที่มีคุณลักษณะที่ดีครบถ้วนและนอกจากนี้แล้วลักษณะของความเป็นผู้นำก็เป็นคุณสมบัติที่มองเห็นได้ไม่ชัดเจนเนื่องจากการเป็นเรื่องที่วัดได้ยากแต่อย่างไรก็ตามมีนักวิชาการหลายท่านได้พยายามค้นคว้าเสนอข้อคิดเห็นคุณลักษณะและพฤติกรรมบางอย่างที่ผู้นำมีร่วมกันอยู่โดยคุณสมบัติของผู้นำที่ดีควรมีดังต่อไปนี้

ฉายศิลป์ เชี่ยวชาญ พิพัฒน์ และคณะ (2527: 289-295) ได้สรุปลักษณะที่สำคัญของผู้นำว่าประกอบด้วย

1. ความสามารถในการชักจูงใจผู้อื่น
2. ความสามารถในการเข้าใจพฤติกรรมบุคคล
3. ความคล้อยคลึงกับกลุ่ม
4. การแสดงออกด้วยคำพูด
5. ความเต็มใจที่จะบอกความจริง
6. การอุทิศตนให้แก่เป้าหมายขององค์กร
7. ความสามารถในการปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตาม
8. ความเต็มใจรับความเสี่ยง
9. ความเต็มใจรับความรับผิดชอบอย่างเต็มที่
10. ความเต็มใจสนับสนุนพนักงาน
11. ทักษะในการมีศิลปะประนีประนอม
12. ความสามารถอดทนต่อการวิจารณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุปผู้นำชุมชนหมายถึงผู้นำที่พร้อมจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อสิ่งที่ดีกว่าในชุมชน เป็นผู้นำที่มีศักยภาพมีลักษณะเด่นมีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีการริเริ่มนำในสิ่งที่สร้างสรรค์มีการเรียนรู้ ปัญหาของชุมชนและสามารถกระตุ้นจิตสำนึกของประชาชนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการ ดำเนินกิจกรรมของชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้และเป็นบุคคลที่มี บทบาทสำคัญในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาต่างๆในชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน มีให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีการพึ่งตนเองได้ทั้งในทางเศรษฐกิจสังคมการเมืองการปกครองและ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งบทบาทหน้าที่ที่สำคัญออกเป็น 2 บทบาท

1) บทบาทภายในชุมชนหมายถึงบทบาทในการกระตุ้นให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมใน การพัฒนาชุมชนโดยการร่วมกันวิเคราะห์หาปัญหาและความต้องการของคนในชุมชนเพื่อให้เกิด กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

2) บทบาทภายนอกชุมชนหมายถึงบทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ภายนอกชุมชนเช่นหน่วยงานของรัฐเอกชนและบุคคลภายนอกเช่นนักวิชาการนักพัฒนาและ ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆเพื่อดึงความช่วยเหลือมาสู่ชุมชนเพื่อพัฒนาความเป็นของคนในชุมชนให้ดีขึ้น

2.6.5 ความหมายของบทบาท

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่าบทบาทไว้หลายท่านหลาย ความหมายในที่นี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างมาเฉพาะที่เห็นว่าน่าสนใจศึกษาดังนี้

ศักดิ์ไทยสุรกิจบวร (2545: 111) กล่าวว่าบทบาทคือการกระทำหรือพฤติกรรมของ สมาชิกในกลุ่มที่อยู่ในสถานภาพนั้นๆดังนั้นบทบาทจึงเป็นการกระทำหรือพฤติกรรมตามตำแหน่ง หรือสถานภาพซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมหรือตามลักษณะของการรับรู้บทบาทเป็น ผลรวมของการแสดงออกตามสิทธิและหน้าที่

สนธยาพลศรี (2545 : 125) กล่าวว่าบทบาท (Role) หมายถึงหน้าที่ของบุคคลตาม สถานภาพหรือตำแหน่งฐานะที่ตนดำรงอยู่บทบาทจึงเป็นกลไกอย่างหนึ่งของสังคมที่ทำให้คนที่อยู่ ร่วมกันสามารถสร้างระบบความสัมพันธ์ต่อกันได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย

สมใจลักษณะ (2542 : 232) กล่าวว่าบทบาทคือพฤติกรรมของผู้ดำรงดำรงตำแหน่งหน้าที่ หรือสถานะใดๆในกลุ่มซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามตำแหน่งและหน้าที่บทบาทนี้อาจมี ลักษณะเป็นทางการตามกฎระเบียบของกลุ่มรูปนัยที่จะกำหนดสิ่งที่บุคคลแต่ละบุคคลที่ครอง ตำแหน่งหน้าที่ใดๆจะต้องคิดตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมทั้งในส่วนของตนและส่วนที่จะต้องติดต่อ สัมพันธ์กับผู้มีตำแหน่งหน้าที่อื่นๆในกลุ่มและอาจมีลักษณะไม่เป็นทางการที่เป็นความคาดหวัง ของสมาชิกในกลุ่มที่ต้องการให้ผู้มีหน้าที่หนึ่งๆต้องมีพฤติกรรมใดบ้าง

ไพบุลย์ช่างเรียน (2532: 112) ได้อธิบายว่าบทบาทของคนในสังคมย่อมขึ้นอยู่กับ สถานภาพที่คนครองอยู่และคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคลบทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันไปตาม เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลักษณะของสถานภาพอุปนิสัยความคิดความรู้ความสามารถมูลเหตุจูงใจการอบรมขัดเกลาความพอใจและสรุปว่าความสำคัญของบทบาทคือ1) บทบาทที่มีอยู่ประจำของบุคคล2) วัฒนธรรมของสังคมเป็นสิ่งที่สำคัญในการกำหนดบทบาท3) การที่บุคคลจะทราบบทบาทได้จะต้องมีการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) 4) บทบาทจริงที่บุคคลแสดงนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกับบทบาทที่ควรจะเป็นไปตามปทัสถานของสังคมเพราะบทบาทที่บุคคลนั้นแสดงจริงๆเป็นผลของปฏิภิกิริยาแห่งบุคลิกภาพของบุคคลที่ครองสถานภาพร่วมกับบุคลิกภาพของบุคคลอื่นมาร่วมในพฤติกรรมและเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดแสดงบทบาท

2.6.6 ประเภทของบทบาท

ประเภทของบทบาทในที่นี้จะศึกษาตามแนวทางของบรูมและเซลส์นิก(Broom and Selznick, 1977 : 35, อ้างถึงในอำพลพรอารักษ์สกุล, 2539 : 12) ได้จำแนกบทบาทออกเป็น

1. บทบาทตามอุดมคติ (Ideal Role) เป็นบทบาทในอุดมคติที่มีการกำหนดสิทธิหน้าที่ระบุเป็นลายลักษณ์อักษรและ/หรือมีตัวบทกฎหมายระเบียบกำหนดให้กระทำกิจกรรมในตำแหน่งหน้าที่นั้นๆ
2. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Performed Role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงซึ่งจะขึ้นกับการสังเคราะห์จากความเชื่อความหวังการรับรู้และประสบการณ์ของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งทั้งยังต้องพิจารณาถึงความกดดันขีดจำกัดและโอกาสในแต่ละสังคมในระยเวลานั้นๆได้
3. บทบาทที่ควรปฏิบัติ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งเชื่อและ/หรือหวังว่าควรกระทำตามตำแหน่งที่ได้รับแต่ยังไม่ได้กระทำซึ่งอาจจะไม่เหมือนกับบทบาทในอุดมคติ (ไม่มีอยู่ในระเบียบ, กฎหมาย) และบทบาทที่กระทำจริง

ส่วนอรุณรักรธรรม (2526 : 18) ได้แบ่งบทบาทแตกต่างออกไปโดยการแบ่งบทบาทออกเป็น 3 ประเภทโดยมีประเภทที่เหมือนกัน คือ1) บทบาทที่ปฏิบัติจริง2) ส่วนประเภทของบทบาทที่แตกต่างกันออกไปคือบทบาทที่องค์กรกำหนดให้ (Role Prescription) ซึ่งได้ให้ความหมายว่าเป็นขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบซึ่งองค์กรหรือหน่วยงานกำหนดให้ว่าบุคคลในตำแหน่งนั้นมีหน้าที่ในการปฏิบัติอะไรบ้างปฏิบัติเมื่อไรอย่างไรและ3) บทบาทที่คาดหวัง (Role Expectation) ที่ให้ความหมายว่าเป็นบทบาทที่ผู้อื่นคาดหวังให้เราแสดงบทบาทและบทบาทที่เราคาดหวังเช่นเดียวกับ

ทิตยาสุวรรณชฎ (2510 : 9-10) ได้แบ่งบทบาทหน้าที่ออกเป็น

1. บทบาทตามอุดมคติ (Ideal Role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมควรจะปฏิบัติ เช่นพ่อแม่ต้องรักลูกให้การอบรมเลี้ยงดูเป็นต้น
2. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Actual Role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมจะต้องปฏิบัติจริงเช่นพ่อแม่รักลูกก็แสดงออกโดยการพุดจาหรือให้ของหรือการชื่นชมเป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.6.7 องค์ประกอบของบทบาท

บทบาทที่บุคคลพึงกระทำนั้นจะต้องมีส่วนประกอบในการพิจารณาบทบาทที่แท้จริงซึ่ง พัทธ์วิภากรวิน (2526 : 36) ได้จำแนกองค์ประกอบของบทบาทไว้ดังนี้

1. ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับที่ปรากฏอย่างชัดเจน (Pivotal Attributes) ได้แก่ส่วนของบทบาทที่กฎหมายและข้อบังคับกำหนดให้ทำหรือประพฤติถ้าบุคคลที่สวมบทบาทตำแหน่งไม่ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่ปรากฏอย่างชัดเจนก็ถือว่าบุคคลนั้นไม่ได้แสดงบทบาทในตำแหน่งนั้นๆ

2. ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและจะขาดเสียมิได้ (Required Attributes) ได้แก่ ส่วนของบทบาทที่สำคัญถ้าขาดส่วนนี้แล้วจะทำให้บทบาทของตำแหน่งผิดไป

3. ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท (Peripheral Attributes) ได้แก่บทบาทที่แม้จะขาดหายไปหรือมิได้แสดงบทบาทนี้ก็ไม่ทำให้บทบาทที่ต้องการแสดงผิดไป การแสดงบทบาทให้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ขึ้นอยู่กับบุคคลที่แสดงบทบาทจะต้องใช้วิจารณญาณ โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิมเป็นเครื่องช่วยกำหนดบทบาท

Berlo (อ้างถึงในสุชาตินุชแสงพลี, 2537 : 21) ได้จำแนกการแสดงบทบาทของบุคคลไว้ 3 ด้านคือ

1) บทบาทตามอุดมคติหรือบทบาทที่กำหนดไว้ (Role Prescriptions) เป็นบทบาทที่สังคมกำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนี้จะต้องทำอะไรบ้างเช่นครูต้องมีความรู้ มีจริยธรรมเป็นคนดีสมกับคำว่าปุชณียบุคคล เป็นต้น

2) บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Role Prescriptions) เป็นบทบาทที่บุคคลได้ปฏิบัติจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้นเช่นครูต้องส่งใบลาล่วงหน้าเมื่อได้รับอนุญาตจึงจะหยุดได้ เป็นต้น

3) บทบาทที่คาดหวัง (Role Expectations) เป็นบทบาทที่ถูกคาดหวังจากบุคคลอื่นว่าตนสมควรจะปฏิบัติอย่างไรในบทบาทนั้นเช่นคาดหวังว่าครูเป็นผู้นำทางประชาธิปไตยสามารถปลุกฝังความเป็นประชาธิปไตยให้แก่นักเรียน

2.6.7 บทบาทผู้นำ

Luther F. Urwick กล่าวว่าหัวหน้าของผู้นำคือเป็นผู้บริหารองค์การอย่างแท้จริง เป็นสัญลักษณ์ขององค์กรสร้างความกระตือรือร้นพร้อมเหตุผลในการดำเนินงานสร้างบรรยากาศแห่งความคิดเห็นให้เป็นอันเดียวกันนอกจากนั้น Robert G. Wall and Hugh Hawkins มีความเห็นสอดคล้องกันว่าหน้าที่ของผู้นำควรจะเป็นนักบริหารที่ดีเป็นผู้วางนโยบายเป็นผู้วางแผนเป็นผู้เชี่ยวชาญเป็นตัวแทนกลุ่มในการประสานงานติดต่อกับภายนอกเป็นผู้รักษาสัมพันธ์ระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นผู้ให้คำแนะนำให้โทษเป็นอนุญาโตตุลาการเป็นสัญลักษณ์ของสมาชิกเป็นแบบอย่าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ดีเป็นนักอุดมคติเป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานขององค์กร William D. Blinkloe and Mary T. Coughlin ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้นำไว้ดังนี้

1. กำหนดลำดับความสำคัญของเป้าหมายขององค์กรตลอดจนขั้นตอนกระบวนการ และวิธีดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้นๆ
2. สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กรและเป้าหมายส่วนตัวของแต่ละในองค์กร
3. กระตุ้นผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานแสดงตัวอย่างให้เห็นเป็นแบบอย่างการทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

Sanderson (อ้างถึงในจารุพรเพ็งสกุล : 2545) กล่าวว่าผู้นำมีหน้าที่ต่างกันไป ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นผู้นำหรือผู้พูดแทน (Spokesman)
- 2) เป็นผู้ประสานหรือสร้างความปรองดอง (Harmonizer)
- 3) เป็นผู้วางแผน (Planner)
- 4) เป็นผู้บริหาร (Executive)
- 5) เป็นผู้ให้การศึกษา (Education)
- 6) เป็นสัญลักษณ์ของความมุ่งหมายและอุดมคติของกลุ่ม

Hemphill (อ้างถึงในจารุพรเพ็งสกุล, 2545) ได้ให้ความเห็นว่าผู้นำควรมีหน้าที่เกี่ยวข้อง 5 ประการ

1. การทำให้วัตถุประสงค์ของกลุ่มก้าวหน้าไปสู่ความสัมฤทธิ์ผลด้านการทำงาน และการผสมผสานอย่างดีด้านสังคมภายในกลุ่ม
2. การดำเนินงานบริหารกลุ่มหรือเรียกว่าขบวนการทำงานของกลุ่ม
3. การแนะนำกิจกรรมสำคัญๆ ซึ่งเป็นเรื่องของการสร้างผลิตผลของงานกลุ่ม
4. การทำให้สมาชิกของกลุ่มรู้สึกปลอดภัยมั่นคงซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในกลุ่ม
5. การปฏิบัติการโดยไม่เน้นถึงความสนใจส่วนตัวเป็นใหญ่แต่มุ่งที่กลุ่มสมาชิกเป็นสำคัญ

พนมลิ้มอารี (2529: 48) ได้สรุปบทบาทและหน้าที่ของผู้นำโดยทั่วไปได้ดังนี้

- 1) ผู้นำในฐานะบริหาร (The leader as Executive) เป็นผู้ประสานงานระหว่างกลุ่มต่างๆ เป็นผู้นำด้านการวางนโยบายและตั้งวัตถุประสงค์ของกลุ่มให้มีการปฏิบัติโดยถูกต้องครบถ้วน
- 2) ผู้นำในฐานะผู้วางแผน (The Leader as Planner) ผู้นำทำหน้าที่วางแผนการปฏิบัติงาน เป็นผู้ตัดสินใจวิธีการต่างๆ เพื่อให้กลุ่มบรรลุตามวัตถุประสงค์
- 3) ผู้นำในฐานะผู้วางนโยบาย (The Leader as Policy Maker) เป็นผู้กำหนดนโยบายและเป้าหมายของกลุ่ม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4) ผู้นำในฐานะผู้ชำนาญการ (The Leader as Expert) ผู้นำจำเป็นที่จะต้องมีความรู้และมีทักษะเป็นอย่างดี

5) ผู้นำในฐานะตัวแทนของกลุ่มเพื่อติดต่อกับภายนอก (The Leader as External Group Reprehensive) เนื่องจากสมาชิกของกลุ่มไม่สามารถที่จะติดต่อกับกลุ่มอื่นหรือบุคคลภายนอกได้อย่างทั่วถึงผู้นำจึงเป็นตัวแทนในการติดต่อเชื่อมประสานกับภายนอก

6) ผู้นำในฐานะผู้ควบคุมความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (The Leader as Controller of Internal Relations) ผู้นำมีหน้าที่ควบคุมดูแลการดำเนินงานภายในกลุ่มไม่ว่าจะมีเรื่องอะไรเกิดขึ้นในกลุ่ม ผู้นำจะเป็นผู้คอยควบคุมสถานการณ์และให้ความสนใจต่อสมาชิก

7) ผู้นำในฐานะผู้ให้รางวัลและลงโทษ (The Leader as Purveyor of Rewards and Punishment) ผู้นำมีอำนาจที่จะให้รางวัลหรือลงโทษบุคคลอื่นๆในกลุ่มได้

8) ผู้นำในฐานะผู้ตัดสินใจประนีประนอม (The leader as Arbitrator and mediator) เมื่อมีการขัดแย้งเกิดขึ้นผู้นำจะทำหน้าที่ตัดสินใจไกล่เกลี่ยประนีประนอมให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน

9) ผู้นำในฐานะที่เป็นบุคคลตัวอย่าง (The Leader as Example) ผู้นำจะต้องมีความประพฤติดีหรือปฏิบัติงานดีเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับสมาชิก

10) ผู้นำในฐานะสัญลักษณ์ของกลุ่ม (The Leader as Symbol of the Group) ผู้นำจะเป็นบุคคลที่ดีกับสมาชิกทุกคนมีความจงรักภักดีต่อกลุ่มจนสมาชิกยกย่องว่าเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม

11) ผู้นำในฐานะตัวแทนรับผิดชอบ (The Leader as Substitute for Individual Responsibility) ผู้นำจะต้องรับผิดชอบต่อการตัดสินใจและการกระทำบางอย่างของบุคคลภายในกลุ่มหรือรับผิดชอบต่อกิจการทั้งหมดที่สมาชิกในกลุ่มได้กระทำลงไป

12) ผู้นำในฐานะผู้มีอุดมคติ (The Leader as Ideologist) ผู้นำเป็นผู้กำหนดอุดมคติสร้างความเชื่อและศรัทธาต่างๆให้แก่สมาชิก

13) ผู้นำในฐานะบิดา (The Leader as Father Figure) ผู้นำจะมีการวางตัวเป็นผู้ใหญ่หรือมีอาวุโสที่สุดในกลุ่มเป็นที่พึ่งทางใจของสมาชิกเมื่อเขาเกิดความทุกข์

14) ผู้นำในฐานะแพะรับบาป (The Leader as Scapegoat) ผู้นำที่รับผิดชอบจะต้องตระหนักดีว่าถ้าเกิดความเสียหายในการปฏิบัติงานหรือในการดำเนินกิจกรรมใดๆตัวผู้นำเองย่อมถูกลงโทษแทนสมาชิกคนอื่นๆ

15) ผู้นำในฐานะผู้ให้คำปรึกษา (The Leader as Counselor) ผู้นำจะต้องเป็นผู้ให้ความกระจ่างแก่สมาชิกในกลุ่มในเรื่องต่างๆที่เขาขอคำปรึกษาจะต้องยินดีรับฟังเรื่องความทุกข์ร้อนต่างๆที่สมาชิกรบระบายให้ฟังและช่วยแก้ไขปัญหานั้นๆของคุณได้ด้วยดี

สิริเทพประสิทธิ์(2529) กล่าวว่าบทบาทหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่นที่สอดคล้องกับการพัฒนา

ท้องถิ่นหรือการพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะควรมีดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆของท้องถิ่นหรือชุมชน
2. เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดใหม่หรือสิ่งใหม่ๆพร้อมทั้งชี้แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับแนวคิดใหม่หรือสิ่งใหม่นั้นด้วย
3. เป็นผู้ช่วยวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชาวบ้าน
4. เป็นผู้แสดงความคิดเห็นความรู้สึกและสร้างแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นเตือนหรือช่วยทำให้เกิดการกระทำในทางสร้างสรรค์หรือการพัฒนาให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นหรือชุมชน
5. เป็นผู้รับฟังปัญหาความต้องการและความคิดเห็นของชาวบ้านแล้วนำเสนอคณะกรรมการพัฒนาหรือผู้เกี่ยวข้องและรับเอาความคิดเห็นของคณะกรรมการพัฒนาหรือผู้เกี่ยวข้องนำไปเสนอหรือเผยแพร่แก่ชาวบ้าน ซึ่งนับว่าเป็นกระบวนการ 2 ทาง (Two-way communication หรือ Two-way process) อันจะยังประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนโดยตรง

6. เป็นผู้ร่วมวางแผนพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชน
7. เป็นผู้ร่วมควบคุมหรือกำกับดูแลให้มีการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้
8. เป็นผู้ร่วมติดตามผลและประเมินผลตามแผนที่วางไว้
9. เป็นผู้ร่วมรายงานหรือเผยแพร่ผลงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือชุมชนให้ผู้เกี่ยวข้องและประชาชนได้ทราบทั้งนี้เพื่อผู้รับทราบจะได้มีการศึกษาหรือให้ความร่วมมือในโอกาสต่อไปด้วย

วิโรจน์ภูจินดา (2527: 29) ได้อธิบายบทบาทผู้นำท้องถิ่นไว้ 3 ประการคือ

- 1) บทบาทในฐานะผู้ให้ความรู้ความเข้าใจถูกต้องแก่ประชาชนผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนในหมู่บ้านในด้านต่างๆทั้งในด้านเกี่ยวกับทางโลกและทางธรรมในทางโลกนั้นจะต้องให้ความรู้ในการดำรงชีพโดยมัธยัสถ์ไม่ฟุ้งเฟ้อมีการพัฒนาอาชีพตลอดจนมีความสามัคคีระหว่างหมู่คณะส่วนในทางธรรมนั้นจะต้องยึดคติทางธรรมในอันที่จะมุ่งให้ทุกคนทำดีละเว้นการทำชั่วและการไม่เบียดเบียนผู้อื่น
- 2) บทบาทในฐานะผู้นำที่ทำให้เกิดพลังผู้นำท้องถิ่นจะต้องมีบทบาทในการเป็นผู้นำในการรวมตัวรวมกลุ่มของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อการประกอบกิจกรรมใดๆอย่างจริงจังทั้งนี้ก็เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านเกิดพลังการพัฒนาในด้านต่างๆ
- 3) บทบาทในฐานะเป็นผู้ประสานงานและผู้แก้ไขปัญหาผู้นำท้องถิ่นจะต้องเป็นผู้ประสานการพัฒนาในด้านต่างๆทุกระดับเพื่อให้การดำเนินโครงสร้างการพัฒนาของหมู่บ้านเป็นไปด้วยความเรียบร้อยซึ่งในการประสานงานนั้นนอกจากต้องเป็นไปในลักษณะของการร่วมมือกันอย่างจริงจังแล้วผู้นำยังต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาหรือขัดข้องต่างๆที่เกิดขึ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาดำเนินไปได้ด้วยดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทผู้นำที่กล่าวมาแล้วนั้นผู้นำมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบมากมายเพื่อที่จะก่อให้เกิดผลดีแก่สมาชิกและกลุ่มเช่นเป็นผู้บริหารงานวางแผนงานเพื่อให้กลุ่มประสบผลสำเร็จรวมทั้งเป็นผู้ให้การศึกษาให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆรวมทั้งเทคโนโลยีทางวิชาการต่างๆได้เป็นอย่างดีซึ่งสามารถสรุปบทบาทผู้นำได้ดังนี้

- 1.บทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้
- 2.บทบาทด้านการวางแผน
- 3.บทบาทด้านการประสานงาน
4. บทบาทในการติดตามและประเมินผล

โดยสรุปบทบาทที่สำคัญของผู้นำในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนประกอบด้วยบทบาททางด้านการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้บทบาททางด้านการวางแผนบทบาททางด้านการประสานงานบทบาทด้านการติดตามและประเมินผลนอกจากบทบาทหลัก 4 ด้านแล้วผู้นำยังมีบทบาทอื่นๆอีกเช่นบทบาททางด้านประชาสัมพันธ์การให้ข้อมูลข่าวสารการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาชุมชนการกระตุ้นการรวมกลุ่มการระดมทรัพยากร/เงินทุนและการติดตามประเมินผลแต่ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาเน้นบทบาทผู้นำชุมชนทางด้านวิชาการด้านการวางแผนและด้านการประสานงานที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและความสัมพันธ์ของบทบาทผู้นำที่นำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

สรุปบทบาทของผู้นำชุมชน คือ บุคคลที่เป็นตัวแทนของชุมชนซึ่งเป็นคนมีวุฒิภาวะ มีความสามารถ มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชน รวมถึงมีคุณสมบัติของการเป็นผู้นำสามารถทำให้ชุมชนนั้นๆขับเคลื่อนงานพัฒนาได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.7โครงการชุมชนปลอดขยะZero Waste

การเพิ่มของขยะที่เป็นปัญหาใหญ่ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้สนับสนุนการดำเนินโครงการชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) ริเริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกในปี 2552 จนถึงปัจจุบัน นั้น ถือได้ว่าเป็นโครงการที่ดีอีกโครงการหนึ่งที่จะส่งเสริมให้ชุมชนทั่วประเทศ ดำเนินกิจกรรม ลด คัดแยก และนำกลับขยะมาใช้ประโยชน์ รวมถึงการรวบรวมขยะส่งไปกำจัดอย่างถูกต้อง ปลูกฝังจิตสำนึก การลด คัดแยกขยะ และนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ในชุมชน และมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการขยะ เพื่อประกาศยกย่องเชิดชู ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว ในด้านการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร (Zero Waste) (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม : 2561)

2.7.1 เกณฑ์การพิจารณาตัดสินโครงการประกวดชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) ปี 2561

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนที่ 1 การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน 10 คะแนน
ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนและภาคส่วนต่างๆ	จำนวน 20 คะแนน
ส่วนที่ 3 การดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนโดยใช้หลัก 3Rs	จำนวน 45 คะแนน
ส่วนที่ 4 ผลสำเร็จของการดำเนินงานชุมชนปลอดขยะ	จำนวน 45 คะแนน
ส่วนที่ 5 ชุมชนมีการจัดการขยะมูลฝอยตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน 10 คะแนน
ส่วนที่ 6 การจัดการสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน	จำนวน 10 คะแนน

รวม 140 คะแนน

โดยแบ่งระดับการให้คะแนนดังต่อไปนี้

ระดับดีเยี่ยม	ตั้งแต่ 121 คะแนนขึ้นไป
ระดับดี	ตั้งแต่ 101 - 120 คะแนน
ระดับมาตรฐาน	ตั้งแต่ 81 - 100 คะแนน
ระดับพอใช้	ตั้งแต่ 61 - 80 คะแนน
ระดับควรปรับปรุงพัฒนา	ตั้งแต่ 60 คะแนนลงไป

2.8งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธงชัย ไบตระกุล (2542) ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมีวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนตามประเภทของขยะมูลฝอยที่แตกต่างกัน สามารถใช้วิธีการจัดการได้ดี และเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนไม่ทำให้เกิดปัญหาขยะภายในชุมชน และเทศบาลสามารถเก็บขยะได้สะดวกเรียบร้อยประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนเคยมีส่วนร่วมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน โดยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้นำชุมชนในการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนยังให้ความตระหนักต่อปัญหาขยะของชุมชนจึงทำให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนในชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยและกิจกรรมอื่นๆ อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมีทัศนคติความคิดเห็นที่ดีต่อผู้นำ และเห็นว่าผู้นำมีบทบาทสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชน ทำให้ผู้นำได้รับการยอมรับจากประชาชนในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ และจากการที่ผู้นำได้ให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในทุกขั้นตอน จึงทำให้เกิดความสามัคคีและร่วมมือกันร่วมใจในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

ประสาน ตั้งสิกบุตร (2542) เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนไว้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในการจัดการ สนับสนุนการบริหารแนวใหม่ที่กระจายอำนาจการจัดการท้องถิ่นลงไปสู่ชุมชน เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้จัดการสิ่งแวดล้อมและชุมชนด้วยตัวเอง ซึ่งในฝ่ายบริหารควรทำหน้าที่เพียงอำนวยความสะดวก และประสานงานเพื่อให้เกิดการทำงานใน

เบื้องต้นเท่านั้น จากนั้นจึงสนับสนุนให้เกิดการทำงานของชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงกันเอง รวมทั้งการช่วยประสานให้แต่ละละแวกบ้านมาเป็นเครือข่ายในการจัดการชุมชน

นภาพร ทิศอรุณ (2546) ผลการศึกษาพบว่า การเก็บขยะเพื่อจำหน่าย มีส่วนช่วยลดปริมาณขยะและต้นทุนการจัดการขยะในเทศบาลนครเชียงใหม่ ดังนั้น เทศบาลฯ จึงควรมีมาตรการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ประกอบอาชีพเก็บขยะขายและร้านรับซื้อของเก่าสามารถดำเนินการต่อไปด้วยดี พร้อมทั้งสร้างทัศนคติที่ดีแก่ประชาชนทั่วไปต่อผู้ประกอบอาชีพเก็บขยะขายและเห็นความสำคัญของอาชีพนี้ นอกจากนี้เทศบาลฯ ควรให้การประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องถึงการลดปริมาณขยะด้วยการคัดแยกขยะรีไซเคิล รวมถึงประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงประโยชน์ในการคัดแยกขยะรีไซเคิล

ปานกมล พิธิฐอรุณกุล และเสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี (2547) ได้ศึกษา เรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน เทศบาลตำบลปริก อำเภอสะเตกา จังหวัดสงขลา ซึ่งผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการมูลฝอย ได้แก่ การขาดผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง สถานการณ์ความขัดแย้งด้านการเมืองในชุมชน สภาพสังคมและข้อจำกัดของเทศบาลตำบลนคร งบประมาณและเวลา สำหรับปัจจัยที่สนับสนุน ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การดำเนินการเชิงรุกโดยใช้รูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การได้รับการสนับสนุนจากปัจจัยภายนอก และการประสานงานที่มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

กัญญาจาย้าย (2549) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนสันกลาง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การใช้เอไอซี (A-I-C) เป็นกระบวนการทำให้กลุ่มตัวอย่างผู้นำชาวบ้านและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงปัญหา กำหนดเป้าหมาย คัดค้านวิธีการแก้ปัญหา และการดำเนินการแก้ไขปัญหามูลฝอยและทำให้เกิดกิจกรรมโครงการที่ได้ดำเนินงานในชุมชนคือ 1) โครงการให้ความรู้เกี่ยวกับขยะและการจัดการขยะ 2) โครงการจัดตั้งกองทุนขยะ 3) โครงการหน้าบ้านนำมองจากการติดตามการดำเนินโครงการพบว่าจากการที่คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชาวบ้านมีโอกาสได้ทัศนศึกษาดูงานการจัดการขยะในโครงการฝึกอบรมจึงได้กลับมาจัดตั้งกองทุนขยะในชุมชนของตนเอง และได้ริเริ่มโครงการฝึกอบรมการทำขยะเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพเอ็นไซม์และบำบัดของเสีย รวมทั้งได้ดำเนินโครงการหน้าบ้านนำมอง สามารถสรุปได้ว่าเทคนิคเอไอซี (A-I-C) ทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการยอมรับและรู้สึกว่าเป็นเจ้าของปัญหาอันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาพร้อมกัน

อัญชลีเฉลยรัตน์ (2550) ผลการศึกษาพบว่ากรอบแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วยประเด็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีลักษณะ/กิจกรรมแตกต่างกันตามความต้องการ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของประชาชน ในแต่ละประเด็นจะมีระยะเวลาดำเนินงานภายในปีงบประมาณซึ่งจะใช้งบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นหลักกรอบแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วมของประชาชน ตำบลวัดยมมีจำนวน 9 โครงการคือก่อสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็กติดตั้งระบบประปาหมู่บ้าน ติดตั้งไฟฟ้าบริเวณทางเข้าหมู่บ้านจัดตั้งร้านค้าชุมชนส่งเสริมอาชีพฝึกอบรมจัดตั้งถังขยะและปลูกต้นไม้ปรับปรุงภูมิทัศน์

ฉีรวรรณสรเพลง (2552) ผลการศึกษาพบว่าผลเบื้องต้นจากการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนพบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจทัศนคติและการปฏิบัติอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสมส่วนระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางผลการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่าปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยคือ 1) ปัจจัยด้านชุมชนได้แก่ความเชื่อถือศรัทธาต่อนายกเทศมนตรีและคณะมนตรี และความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ 2) ปัจจัยสนับสนุนจากภายนอกส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคได้แก่ 1) ปัจจัยด้านชุมชนได้แก่ความเป็นชุมชนเมืองข้อจำกัดด้านเวลาของสมาชิกในชุมชน 2) ปัจจัยข้อจำกัดของเทศบาลได้แก่การขาดการสนับสนุนโครงการอย่างต่อเนื่องการขาดการประชาสัมพันธ์และข้อจำกัดด้านเวลาของเทศบาลและภาวะหน้าที่ของบุคลากร ผลการทดสอบทางสถิติโดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5 พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยได้แก่ความเชื่อถือศรัทธาต่อคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลเชิงทะเลพฤติกรรมด้านการจัดการมูลฝอยการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการมูลฝอยอธิบายการผันแปรของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลเชิงทะเลได้ร้อยละ 57.9 ($R^2 = 0.579$)

กานแก้วปัญญาไทย (2554) ผลการศึกษาพบว่าชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและมีจิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการขยะในระดับสูงชุมชนสามารถคัดแยกขยะการนำขยะไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับสูงพฤติกรรมกรำจัดขยะภายในครัวเรือนของชุมชนพบว่ามีกรำคัดแยกขยะมีการกำจัดสมาชิกในครัวเรือน คัดแยกขยะก่อนทิ้งขยะเปียกจะบรรจุทิ้งลงถังเทศบาลขยะแห้งบางส่วนนำไปกำจัดโดยการเผาขยะรีไซเคิลเก็บรวบรวมไว้เพื่อขายบางส่วนนำกลับมาใช้ใหม่พฤติกรรมกรำจัดขยะภายในครัวเรือนสามารถจัดการได้อย่างถูกต้องในระดับสูงและความรู้ความเข้าใจของชุมชนเกี่ยวกับปัญหาขยะกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในด้านต่างๆมีความสัมพันธ์กันอย่างน้อยสำคัญทางสถิติจิตสำนึกของชุมชนเกี่ยวกับการจัดการปัญหาขยะอยู่ในระดับปานกลางโดยเหตุผลสำคัญที่ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมกรำจัดการขยะกับทางเทศบาลเพื่อเป็นการทำให้ชุมชนสะอาดน่าอยู่มีทัศนียภาพที่สวยงามเป็นการลดปัญหาสิ่งแวดล้อมและเป็นการเพิ่มรายได้ช่องทางให้แก่ครอบครัวของสมาชิกชุมชนเอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการกรณีศึกษา ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็นแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยมีแนวทางในการวิจัยมีดังนี้

- 3.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา
- 3.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.6 การตรวจสอบข้อมูล

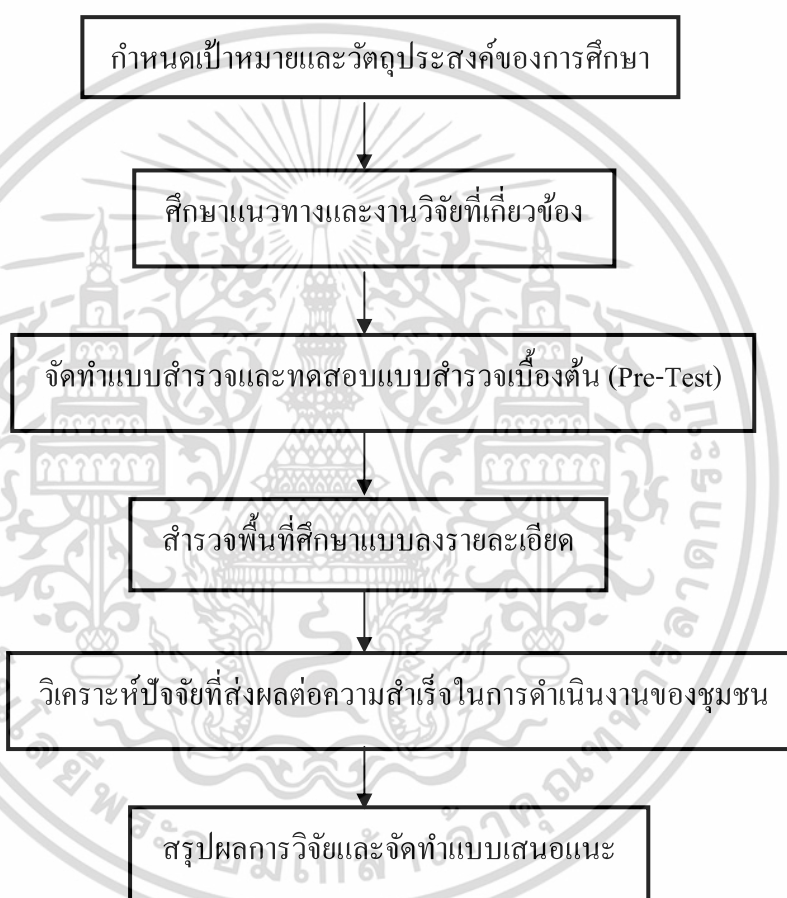
3.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไป ข้อมูลด้านการบริหารจัดการ ข้อมูลด้านการจัดการขยะ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ และเอกสารบทความที่เกี่ยวข้อง จึงได้พิจารณาเลือกชุมชนที่มีการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมจนเป็นที่ยอมรับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และได้รับรางวัลในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมจากภาครัฐ เป็นชุมชนต้นแบบที่ได้รับการจัดตั้งให้เป็นแหล่งเรียนรู้การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน คือชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ กรุงเทพมหานคร แหล่งเรียนรู้แห่งแรกของประเทศและของภาคกลาง โดยเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2555 เพื่อเป็นพื้นที่นำร่องให้แก่ชุมชนอื่นๆและผู้สนใจเกี่ยวกับการจัดการขยะอย่างเป็นรูปธรรมได้เข้ามาศึกษาดูงาน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาแนวทางมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการ ในพื้นที่ศึกษา ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ เนื่องจากมีแนวทางการปฏิบัติ และการดำเนินงานของชุมชนที่สอดคล้องกับวิธีการจัดการปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้น เพื่อเรียนรู้การดำเนินงานบริหารจัดการขยะที่เป็นรูปธรรม รวมถึงเข้าใจปัญหา และอุปสรรค ในการจัดทำแบบนำเสนอที่เหมาะสมต่อแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

3.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการ กรณีศึกษา ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยในบทนี้เป็นบทที่นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการดำเนินการวิจัยให้ได้คุณภาพ และมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ การทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งกรอบแนวคิดของการวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ในบทที่ 2 ดังนั้นเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้มีแนวทางการปฏิบัติในการวิจัย 6 ขั้นตอน ดังรูป 3.1

รูปที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ในการศึกษา ประกอบกับการศึกษา แนวคิดทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการ เพื่อหาความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ที่กำหนด สร้างเป็นข้อคำถามที่สามารถนำผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้

2. แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (Semi-Structured Interview Questionnaire) โดยแยกเป็น (1) คำถามสำหรับการสนทนาแบบกลุ่ม (2) คำถามสำหรับการสัมภาษณ์รายบุคคล ซึ่งเป็นแนวคำถามที่สร้างขึ้นโดยมุ่งเน้นตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย และค้นหาข้อเท็จจริง ควบคู่กับการตรวจสอบเปรียบเทียบเอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวคิดทฤษฎีต่างๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการ เพื่อวิเคราะห์หรืออธิบายผลของงานวิจัย

3.3.3 เอกสารงานวิจัยต่างๆ จากการทบทวนวรรณกรรม และทฤษฎีแนวคิด เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการ

โดยเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณ (Quantitative Data) คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชน ต่อการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) จำนวน 6 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้และจำนวนสมาชิกในครอบครัว

ส่วนที่ 2 เป็นมาตรวัดแบบให้คะแนน (Rating Scale) จำนวน 65 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน 2) จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน 4) บทบาทของผู้นำชุมชน 5) การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน 6) ความคิดเห็นต่อเครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs (การลด กัดแยก และนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่) 7) การบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	ระดับคะแนน
เห็นด้วยมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
เห็นด้วยมาก	ให้ 4 คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
เห็นด้วยน้อย	ให้ 2 คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และแนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (Semi-Structured Interview Questionnaire) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. แนวคำถามสำหรับบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ประกอบการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และบุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยประเด็นคำถามสำคัญๆ ดังนี้

- 1) โครงการ/กิจกรรม ร้านค้าศูนย์บาท
- 2) ความสำเร็จ/ผลลัพธ์ ของโครงการ/กิจกรรม
- 3) ค่าใช้จ่าย/ความคุ้มค่า ของโครงการ/กิจกรรม
- 4) การมีส่วนร่วมของประชาชนและสำนักงานเขตส่วนต่างๆ
- 5) การติดตามประเมินผล
- 6) ปัจจัยภายในที่มีผลต่อโครงการ
- 7) ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อโครงการ
- 8) จุดอ่อน/ปัญหาอุปสรรค
- 9) บทเรียนที่ได้รับ
- 10) ความยั่งยืน

2. แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน/ประชาชน ใช้ประกอบการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและประชาชน ประกอบด้วยประเด็นคำถามสำคัญ ดังนี้

- 1) โครงการ/กิจกรรม ร้านค้าศูนย์บาท
- 2) โครงการ/กิจกรรม ที่เห็นว่าประสบความสำเร็จ
- 3) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้โครงการ/กิจกรรม สำเร็จ
- 4) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้โครงการ/กิจกรรม ไม่สำเร็จ
- 5) การมีส่วนร่วมของชุมชน/ประชาชน
- 6) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน/ประชาชน
- 7) สิ่งที่ชุมชน/ประชาชนต้องการเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้นในการดูแลจัดการขยะมูลฝอยชุมชน
- 8) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานด้านจัดการขยะของสำนักงานเขตพื้นที่รับผิดชอบ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยจะทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ

ผู้วิจัยทำการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิซึ่งได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของชุมชนอ่อนนุช 14 กรุงเทพมหานคร ข้อมูลด้านการบริหารจัดการทั่วไป ข้อมูลทั่วไปไปเกี่ยวกับประเภทของขยะมูลฝอย หลักการจัดการขยะมูลฝอย มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ วิธีการบริหารจัดการขยะชุมชน เอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการดำเนินงาน และผลการดำเนินงานของชุมชนอ่อนนุช 14 กรุงเทพมหานคร รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบและมาตรฐาน นโยบายและแผนในการบริหารจัดการขยะในประเทศ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษา

ข้อมูลทุติยภูมิ

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจพื้นที่ การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน อันได้แก่ เจ้าหน้าที่เขตพื้นที่ประเวศ กรุงเทพมหานคร องค์กรภาคีเครือข่ายที่มีบทบาทกับชุมชน การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ อันได้แก่

1. ผู้อำนวยการ สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร
2. เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร
3. เจ้าหน้าที่สิ่งแวดล้อม สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร
4. เจ้าหน้าที่ สถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม (TIPMSE)
5. คณะกรรมการบริหารร้านศูนย์บาทและกองทุนสวัสดิการ ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่
6. ผู้นำชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่
7. ผู้ปฏิบัติงาน/ผู้เกี่ยวข้องในการบริหารชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่
8. สมาชิกในชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยครั้งนี้จะใช้แนวทางวิเคราะห์แบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแยกเป็น 2 ส่วน ผู้วิจัยกระทำโดยใช้แบบสอบถามสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (Semi-Structured Interview Questionnaire) รวมถึงผลจากการสังเกต (Observation) และเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ตอบสมมติฐานการวิจัยที่อ้างอิงจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) แล้ว นำผลการวิจัยมาสรุปร่วมกัน

1. การวิเคราะห์การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนที่ดี ทำการวิเคราะห์โดยพิจารณาประเด็น การจัดการและบริหารงานแบบประเมินผลโดยรวม (Balanced Scorecard (BSC)) ซึ่งพิจารณา การดำเนินการของชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ใน 4 มิติ คือ พันธกิจ จุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา การ บริหารจัดการ การเรียนรู้และจิตสำนึกต่อสังคม โดยในแต่ละมิติได้นำหลักการของธรรมาภิบาล หรือ ระบบการจัดการที่มีคุณธรรม และการดำเนินการที่ดี (Good Practice) มาพิจารณาร่วมด้วย

2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ วิเคราะห์ปัจจัย ภายในและปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการดำเนินงานของชุมชน โดยปัจจัยภายในที่ศึกษาได้แก่ ผู้นำ ชุมชน บุคลากร การจัดสรรงบประมาณ การจัดโครงสร้างหน้าที่และความรับผิดชอบ ส่วนปัจจัย ภายนอกที่ทำการวิเคราะห์ได้แก่ สภาพพื้นที่ ความร่วมมือจากสมาชิกชุมชน ความร่วมมือจาก หน่วยงานต่างๆ เป็นต้น (ชัยยุทธ์ ชีโนกุล อ่างถึงใน จำลอง โพร้บุญ, 2547 : 192)

3.6 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น (Independent Variable) คือ ปัจจัยที่มีผลต่อการทางการบริหารจัดการขยะ แบบบูรณาการ กรณีศึกษา ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ความรู้ ความเข้าใจและจิตสำนึกในการดำเนินงานของชุมชน การประยุกต์ใช้หลัก 3Rs การ สนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน บทบาทของผู้นำชุมชน

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ การบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการ

3.7 การตรวจสอบข้อมูล

3.7.1 เกณฑ์การแปลผล

ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยแบ่งเป็น 5 ระดับ โดยหาความกว้าง ของอันตรภาคชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

ระดับคะแนนเฉลี่ย

การแปลความหมาย

4.21 - 5.00

มีการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.41 - 4.20	มีการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับค่อนข้างดี
2.61 - 3.40	มีการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง
1.81 - 2.60	มีการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับค่อนข้างไม่ดี
1.00 - 1.80	มีการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับไม่ดี

3.7.2 การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

การวิจัยครั้งนี้ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) และด้าน วิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodology Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มาถูกต้องหรือไม่ ดังนี้

- การตรวจสอบแหล่งเวลา คือ ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่
- การตรวจสอบแหล่งสถานที่ คือ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่
- การตรวจสอบแหล่งบุคคล คือ ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยน ไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่
- การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodology Triangulation) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยใช้วิธีการสังเกตควบคู่ไปกับการซักถาม

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การนำเสนอข้อมูลในบทนี้จะเป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ การกระจายแบบร้อยละ โดยการใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน บทบาทของผู้นำชุมชน การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ความคิดเห็นต่อเครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs (การลด คัดแยก และนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่) และการบริหารจัดการขยะมูลฝอยซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่สมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ผู้นำชุมชนผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้องในการบริหารชุมชน คณะกรรมการบริหารร้านศูนย์บาทและกองทุนสวัสดิการ ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่สำนักสิ่งแวดล้อม สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานครและเจ้าหน้าที่สถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม (TIPMSE)

4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่

ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ เป็นชุมชนประเภทจัดสรร ประกาศเป็นชุมชนจัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ. 2547 เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มกันของผู้มีอาชีพของเก่ามาขาย (กลุ่มชาเล้ง) ตั้งอยู่ที่ หมู่ 5 ถนนสุขาภิบาล 2 แยก 15 แขวงคอกไม้ เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร พื้นที่ประมาณ 14 ไร่ มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 107 ครัวเรือน มีประชากรรวม 498 คน โดยแบ่งเป็นจำนวนประชากรชายจำนวน 240 คน และประชากรหญิงจำนวน 258 คน (ข้อมูลอ้างอิงจากระบบทะเบียนราษฎร์, สำนักงานเขตประเวศ, กรุงเทพมหานคร : 2560)

4.1.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่

สมาชิกกลุ่มชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ เดิมย้ายมาจากชุมชนใต้สะพาน โชน 2 - 3 และได้ริเริ่มตั้งหลักซักชวนผู้ที่มีอาชีพของเก่า หายยะขาย มารวมกันเป็นกลุ่ม เพื่อที่จะนำขยะที่เก็บได้ไปแลกของ เช่น น้ำปลา น้ำมัน น้ำตาล ไข่ เป็นต้น โดยรับแลกจากทั้งในชุมชนและตระเวนไปตามชุมชนต่าง ๆ ในปี พ.ศ. 2547 ได้มีการริเริ่มดำเนินกิจกรรมในรูปแบบของสหกรณ์โดยระดมหุ้นจากสมาชิก ซึ่งทุกๆ 6 เดือน จะมีการจ่ายปันผลให้สมาชิก โดยหักร้อยละ 50 เข้ากลุ่ม ในปีถัดมา คือปี พ.ศ. 2548 จึงมีการคิดริเริ่มเรื่องการจัดสวัสดิการดูแลสมาชิก และรวมกลุ่มเยาวชนจัดตั้งธนาคารขยะ ในปี

พ.ศ. 2551 สถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม (TIPMSE) ร่วมกับสำนักเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตประเวศ และ มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย จัดตั้งศูนย์คัดแยกวัสดุรีไซเคิลของกลุ่มอาชีพชาวเล็ง ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ เขตประเวศ โดยมีพิธีเปิดศูนย์อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2552

4.1.2 การดำเนินการของศูนย์คัดแยกวัสดุรีไซเคิลของกลุ่มอาชีพชาวเล็งชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่

การจัดตั้งศูนย์คัดแยกขยะมีการคัดเลือกคณะกรรมการทำหน้าที่ดูแลและบริหารจัดการศูนย์และกิจกรรมในส่วนต่าง ๆ โดยมีทางสถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม (TIPMSE) และสำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร เป็นพี่เลี้ยง ในการให้คำแนะนำในด้านระบบการบริหารจัดการให้กับคณะกรรมการของศูนย์ ในส่วนของค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการศูนย์ ในเริ่มแรกใช้วิธีการระดมทุน จากการขายหุ้นให้กับสมาชิกในชุมชนเพื่อเป็นให้สมาชิกทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของศูนย์ร่วมกัน

4.1.3 แนวทางการบริหารจัดการ

1. ศูนย์คัดแยกขยะรีไซเคิลของกลุ่มอาชีพชาวเล็งชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ จะมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหาร 1 ชุด จำนวน 9 คน ซึ่งจะทำหน้าที่ดูแลบริหารงานในส่วน of ร้านศูนย์บาท และกองทุนสวัสดิการ
2. มีการเลือกตั้งและจัดตั้งคณะกรรมการบริหาร ปีละ 1 ครั้ง
3. มีการประชุมสมาชิกเดือนละ 1 ครั้ง ในวันอาทิตย์สุดท้ายของเดือน
4. การเปลี่ยนแปลง พัฒนา และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จะต้องมาจากข้อสรุปของที่ประชุมสมาชิก
5. สมาชิกของศูนย์ฯ จะต้องเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ ของกลุ่มด้วย

4.1.4 รูปแบบการดำเนินงาน

สมาชิกศูนย์คัดแยกขยะวัสดุรีไซเคิล ประกอบด้วย สมาชิกของชุมชนในพื้นที่ซึ่งประกอบอาชีพรับซื้อของเก่า โดยการรวมกลุ่มของสมาชิกนั้นจะมีการขึ้นทะเบียนสมาชิก และศูนย์มีการบริหารจัดการในรูปแบบของสหกรณ์โดยสมาชิกเป็นผู้ถือหุ้น ซึ่งนอกเหนือจากผลประโยชน์ในการต่อรองด้านราคากับร้านรับซื้อ การรวมกลุ่มยังทำให้สามารถสร้างสวัสดิการต่างๆ ให้กับสมาชิกได้อีกด้วย อาทิ การได้รับเงินปันผล การทำประกันชีวิตจากขยะ และการดูแลสวัสดิภาพของครอบครัวสมาชิก โดยมีรายละเอียดดังนี้

- ผู้ที่จะสมัครสมาชิกจะต้องได้รับการตรวจสอบประวัติและขึ้นทะเบียนจากตำรวจในพื้นที่พร้อมรับฟังการอบรมด้านกฎระเบียบจราจร ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน

- สมาชิกจะเข้าถือหุ้นของกลุ่ม หุ้นละ 100 บาท ไม่เกิน 10 หุ้นต่อคน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- สมาชิกจะนำวัสดุรีไซเคิลมาขายให้กับทางศูนย์ฯ ตามราคาที่ได้มีการตีประกาศ ซึ่งจะเปิดดำเนินการทุกวัน

4.1.5 อุปกรณ์สนับสนุนการดำเนินงานของสมาชิก

สมาชิกของศูนย์ฯ ที่ผ่านการขึ้นทะเบียนและได้รับการอบรมจากตำรวจในพื้นที่ที่เป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะได้รับวัสดุอุปกรณ์สนับสนุนการประกอบอาชีพ โดยการสนับสนุนของสถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม (TIPMSE) ซึ่งจะประกอบไปด้วย

- เสื้อกั๊กประจำตัว ระบุที่อยู่และเบอร์โทรติดต่อของศูนย์ฯ พร้อมรหัสประจำตัวสมาชิก
- บัตรประจำตัวสมาชิก
- ป้ายทะเบียนสำหรับติดรถซาเล้ง
- อุปกรณ์ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย อาทิ ถุงมือ ผ้าปิดจมูก

4.1.6 กิจกรรมภายในชุมชน

1. การคัดแยกขยะ

การคัดแยกขยะ ถือเป็นกิจกรรมหลักของกลุ่มอาชีพซาเล้งชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ กล่าวคือเป็นการจำแนกขยะออกเป็นชนิดต่างๆ เช่น การแยกขยะจำพวกบรรจุภัณฑ์ออกเป็น ขวดพลาสติก PET พลาสติกขุ่น พลาสติกรวม กระป๋องอลูมิเนียม เป็นต้น โดยขยะที่ทำการจำแนกเป็นประเภทต่างๆแล้ว สมาชิกกลุ่มอาชีพซาเล้งชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่จะนำขยะดังกล่าวไปสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนต่อไป ไม่ว่าจะเป็นการรวบรวมไปซังกิโยขาย การนำไปสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการนำไปประดิษฐ์สินค้าเพื่อจำหน่ายต่อไป เช่น ถังขยะกระป๋องเบียร์ และการนำกล่องนมไปแปรรูปทำเป็นหลังคาให้เด็กๆ ได้อ่านหนังสือ เป็นต้น

ทั้งนี้ หน้าที่การแยกขยะนั้น สมาชิกในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น เด็ก วัยรุ่น และผู้ใหญ่ ต่างก็ร่วมกันทำอย่างสม่ำเสมอ และมีการถ่ายทอด ให้ความรู้ วิธีการแยกขยะให้แก่บุคคลภายนอกที่ต้องเข้ามาศึกษาดูงานจากชุมชนนี้ด้วย

2. ร้านศูนย์บาท

“ร้าน 0 บาท” คือต้นแบบแนวคิดที่สร้างมูลค่าให้แก่วัสดุรีไซเคิล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดภาระค่าครองชีพของคนในชุมชน โดยการนำวัสดุรีไซเคิลแทนเงินสด รวมถึงรณรงค์ให้ประชาชนมองเห็นมูลค่าของวัสดุรีไซเคิลและรณรงค์ให้เกิดวัฒนธรรมที่คนรุ่นใหม่ร่วมใจกันคัดแยกวัสดุรีไซเคิล เป็นสร้างมูลค่าให้แก่วัสดุรีไซเคิล เพียงแค่นำวัสดุรีไซเคิลคัดแยกประเภทแล้วนำมาซังขายให้กับร้านศูนย์บาท ทางร้านก็จะตีมูลค่าของวัสดุรีไซเคิลแล้วออกเป็นใบเสร็จให้ จากนั้นลูกค้าก็นำใบเสร็จไปแลกสินค้าอุปโภคบริโภคภายในร้านศูนย์บาทได้ตามมูลค่าในใบเสร็จ

นั้น ซึ่งหากมูลค่าของสินค้าน้อยกว่าในใบเสร็จทางร้านค้าก็จะถอนเป็นตัวเงินสดให้ แต่ถ้ามูลค่าของสินค้าเกินลูกค้าก็สามารถใช้เงินสดเพิ่มได้

การใช้วัสดุรีไซเคิลจากขยะแทนเงินในการซื้อสินค้าจากร้านศูนย์บาทเป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดพฤติกรรมการค้าแยกขยะและบรรจุภัณฑ์ต่างๆ ช่วยแก้ปัญหาปริมาณขยะภายในชุมชน และเป็นการลดค่าครองชีพของคนในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

3. โครงการสวนผักคนเมือง: แปลงเกษตรแบบผสมผสาน

เงินกองทุนจากการขายวัสดุรีไซเคิลส่วนหนึ่งถูกนำมาพัฒนาแปลงเกษตรแบบผสมผสาน ซึ่งมีการปลูกผักปลอดสาร พืชสวนครัว ไม่ว่าจะเป็น ฟริก มะเข้วัง ดอกแค เป็นต้น อีกทั้งมีการเลี้ยงปลาให้สมาชิก สามารถมาตบเอง และนำไปประกอบอาหารได้ สมาชิกที่นี่ทุกคนล้วนมีความซื่อสัตย์ โดยจะนำขยะมาแลกผักเท่าที่พอกินเท่านั้น นอกเหนือจากนี้ ในสวนผัก ยังมีการเลี้ยงหมูป่า โดยจะนำมูลของหมูป่าและขยะเปียกจากครัวเรือนมาใช้ผลิตเป็นปุ๋ยหมัก และน้ำหมักชีวภาพ (EM) เพื่อแจกจ่ายและจำหน่ายให้กับสมาชิก

4. ประดิษฐ์สินค้า สร้างมูลค่า จากขยะ

4.1.7 สวัสดิการของสมาชิกศูนย์คัดแยกวัสดุรีไซเคิลของกลุ่มอาชีพชาเล้ง ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่

การดำเนินงานของศูนย์คัดแยกวัสดุรีไซเคิลของกลุ่มอาชีพชาเล้ง ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ เขตประเวศ ทำให้สมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย การเพิ่มมูลค่าวัสดุรีไซเคิล การรับมือกับวัตถุดิบอันตราย รวมถึงเรื่องอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ศูนย์ฯ รู้จักการสร้างเครือข่ายร่วมกับชุมชนในพื้นที่อีกด้วย

1. ประโยชน์ทางตรงที่สมาชิกจะได้รับ

- สมาชิกจะสามารถขายขยะที่เก็บมาได้ในราคาที่เป็นธรรม
- สมาชิกจะได้รับสวัสดิการต่างๆ เช่น เงินช่วยค่าพาหนะในกรณีเดินทางไปรักษาพยาบาล ณ สถานพยาบาล เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ให้กับสมาชิกและญาติ
- เงินปันผลจากการซื้อหุ้น และเงินปันผลตามยอดขายวัสดุรีไซเคิลให้กับศูนย์ฯ ของสมาชิก

2. ประโยชน์ทางอ้อมที่สมาชิกจะได้รับ

- สมาชิกในชุมชนจะได้รับความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ การวางแผน และการทำงานอย่างเป็นระบบ ทำให้มีกระบวนการคิดที่มีหลักเกณฑ์ และแบบแผน
- เกิดความสามัคคีในชุมชน
- สมาชิกได้รับการยอมรับจากประชาชนโดยทั่วไปมากขึ้น เช่น ชุมชนรวมทั้งหน่วยงานต่างๆ โรงเรียน ทั้งภายใน และนอกเขตติดต่อให้กลุ่มเข้า ไปรับซื้อวัสดุรีไซเคิล รวมทั้งรับแลกวัสดุรีไซเคิลเป็นสินค้าอุปโภค-บริโภค

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. กิจกรรมต่อยอด

- ประกันชีวิตจากขณะวันละ 1 บาท
  - เมื่อสมาชิกในกลุ่มป่วยไข้หรือประสบอุบัติเหตุ กรณีที่สมาชิกพักฟื้นในโรงพยาบาลทางกลุ่มจะให้เงินสนับสนุนคืนละ 200 บาท ไม่เกินครั้งละ 7 คืน
  - คลอดบุตรให้ 500 บาทต่อปี
  - ค่ารักษาพยาบาล (ยานอกบัญชี) 50% 1 ครั้งและสนับสนุนค่าเดินทางไป-กลับ โรงพยาบาลปีละ 200 บาท
  - หากมีการเสียชีวิตจะสนับสนุนเงิน 2,000 บาท และทางกลุ่มจะเป็นเจ้าภาพในงานศพ 1 คืนและสนับสนุนโลงศพ 1 ใบ สำหรับสมาชิกที่นับถือศาสนาอิสลาม กรณีเสียชีวิตทางกลุ่มจะสนับสนุนเงินจำนวน 3,000 บาท
  - ก่อนเสียชีวิต ทางกลุ่มจะสนับสนุนอาหารมื้อสุดท้ายในราคาไม่เกิน 200 บาท
  - สนับสนุนการศึกษา 500 บาทต่อปีต่อบุตร 1 คน โดยต้องมีเกรดเฉลี่ย 2.5 ขึ้นไป
4. รายได้จากร้านค้า 0 บาท
- รายได้จากร้านศูนย์บาทจะนำมาสมทบเข้ากองทุนของกลุ่ม ร้อยละ 2

4.1.8 ภาพกิจกรรมภายในชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่

รูปที่ 4.1 ร้านค้าศูนย์บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสาร
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้ง

งานการค้า
ไปใช้

รูปที่ 4.2 โครงการสวนผักคนเมือง

รูปที่ 4.3 แปลงเกษตรแบบผสม

รูปที่ 4.4 ผลิตภัณฑ์จากขยะรีไซเคิล

4.2 ผลในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดประชากรในการทำวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ จากการเก็บข้อมูลการตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ สมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ จำนวน 84 ราย ซึ่งเป็นขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่น้อยที่สุดที่สามารถยอมรับได้ตามวิธีการคำนวณของ ยามาเน่ (Yamane) ผู้วิจัยจึงใช้ข้อมูลนี้ในการวิจัย
2. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ผู้นำชุมชน ผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้องในการบริหารชุมชน คณะกรรมการบริหารร้านศูนย์บาทและกองทุนสวัสดิการ ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่สำนักสิ่งแวดล้อม สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร และเจ้าหน้าที่สถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม (TIPMSE)

ส่วนที่ 1 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปรผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งเป็น 9 ตอน ดังต่อไปนี้คือ

- ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน
- ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน
- ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน
- ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของผู้นำชุมชน
- ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน
- ตอนที่ 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs
- ตอนที่ 8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารจัดการขยะมูลฝอย
- ตอนที่ 9 ผลการวิเคราะห์ภาพรวมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะของชุมชน
- ตอนที่ 10 ผลการทดสอบสมมติฐาน

4.2.1 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปรผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งเป็น 9 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลจากแบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 84 ราย แสดงได้ดังตารางที่ 4.1

ตาราง 4.1 จำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1) เพศ		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชาย	29	34.52
หญิง	55	65.48
รวม	84	100.00
2)อายุ		
น้อยกว่า 21 ปี	10	11.90
21-30 ปี	18	21.43
31-40 ปี	22	26.19
41-50 ปี	11	13.10
มากกว่า 50 ปี	23	27.38
รวม	84	100.00
3)ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษา-ประถมศึกษา	51	60.71
มัธยมศึกษาตอนต้น	21	25.00
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	6	7.14
อนุปริญญาปวส./ปวท.	6	7.14
รวม	84	100.00
4.)อาชีพ		
นักเรียน/นักศึกษา	5	5.95
ลูกจ้างบริษัทหรือองค์กรเอกชน	12	14.29
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	49	58.33
อื่นๆ	18	21.43
รวม	84	100.00
5)รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	72	85.71
10,000 – 20,000 บาท	12	14.29
รวม	84	100.00

ตาราง 4.1 (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
6)จำนวนสมาชิกในครอบครัว		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์การใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต่ำกว่า 3 คน	21	25.00
4-6 คน	53	63.10
มากกว่า 6 คน	10	11.90
รวม	84	100.00

จากตารางที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ จำนวน 84 ราย ที่ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงจำนวน และค่าร้อยละ สามารถจำแนกตามตัวแปรได้ดังนี้

เพศ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 65.48 เป็นเพศชายจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 34.52

อายุ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามากที่สุดมีอายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 27.38 รองลงมา มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 26.19 มีอายุ 21-30 ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 21.43 มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 13.10 และมีอายุน้อยกว่า 21 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 11.90 ตามลำดับ

ระดับการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ประถมศึกษา-ประถมศึกษา จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 60.17 รองลงมา มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และอนุปริญญาปวส./ปวท. จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 7.14 เท่ากัน ตามลำดับ

อาชีพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามากที่สุดมีอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 58.33 รองลงมา มีอาชีพอื่นๆ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 21.43 มีอาชีพลูกจ้างบริษัท หรือองค์กรเอกชน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 และมีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.95 ตามลำดับ

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 85.71 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29

จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-6 คน จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 63.10 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวต่ำกว่า 3 คน จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 และมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากกว่า 6 คน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 11.90

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ จำนวนทั้งสิ้น 84 ราย แสดงได้ดังตารางที่ 4.2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ จิตสำนึก
1)ปัญหาขยะ ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะเทคโนโลยี แต่เป็น ปัญหาที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชน	4.87	0.34	มากที่สุด
2)การลดปัญหาขยะในชุมชนควรเริ่มที่เราเป็น อันดับแรก	4.81	0.40	มากที่สุด
3)ท่านยินดีร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในการลดขยะและคัดแยกขยะ	3.98	0.84	มาก
4)ท่านยินดีที่จะร่วมคิดหาแนวทางเกี่ยวกับวิธีกำจัด ขยะในชุมชนที่ถูกต้องนั้นควรทำอย่างไร	4.15	1.10	มาก
5)สมาชิกชุมชนควรเข้ามาช่วยร่วมแก้ไขปัญหาการ กำจัดขยะในพื้นที่สาธารณะ	4.08	0.97	มาก
6)ชุมชนควรนำขยะกลับมาใช้ใหม่ในหลากหลาย รูปแบบโดยมีการจัดตั้งศูนย์คัดแยกขยะรีไซเคิลของ ชุมชนเอง	3.54	1.25	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.24	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.3 พบว่า จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 เมื่อพิจารณาจิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีจิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อปัญหาขยะ ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะเทคโนโลยี แต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.87 รองลงมา ได้แก่ การลดปัญหาขยะในชุมชนควรเริ่มที่เราเป็นอันดับแรก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81

ส่วนข้อที่มีจิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อปัญหาขยะ ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะเทคโนโลยี แต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 รองลงมา ได้แก่ ข้อสมาชิกชุมชนควรเข้ามาช่วยร่วมแก้ไขปัญหาการกำจัดขยะในพื้นที่สาธารณะ, ท่านยินดีร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการลดขยะและคัดแยกขยะและท่านยินดีร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการลดขยะและคัดแยกขยะมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08, 3.98 และ 3.54 ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ จำนวนทั้งสิ้น 84 ราย แสดงได้ดังตารางที่ 4.4-4.8

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตาราง 4.4 จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ในภาพรวม, จำแนกรายด้าน

การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
ด้านการตัดสินใจ	3.62	0.96	มาก
ด้านการดำเนินการ	3.53	0.88	มาก
ด้านการรับผลประโยชน์	3.39	0.76	ปานกลาง
ด้านการประเมินผล	3.19	0.72	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.43	0.66	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 รองลงมา ได้แก่ด้านการดำเนินการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 ส่วนด้านที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 รองลงมา ได้แก่ด้านการประเมินผลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.19

ตาราง 4.5 จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ในด้านการตัดสินใจ

ด้านการตัดสินใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1) ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาข้อเท็จจริงซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอย	2.80	1.23	ปานกลาง
2) ท่านมีส่วนร่วมในการสร้างทางเลือกที่จะลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชน	3.64	1.27	มาก
3) ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินทางเลือกเพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชน	4.12	0.87	มาก
4) ท่านตัดสินใจเลือกทางเลือกที่จะช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชน	3.92	1.04	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.62	0.96	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ในด้านการตัดสินใจในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อท่านมีเอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งงานไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนุญให้เนื้อหาไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนร่วมในการประเมินทางเลือกเพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 รองลงมา ได้แก่ข้อที่ท่านตัดสินใจเลือกทางเลือกที่จะช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชน และท่านมีส่วนร่วมในการสร้างทางเลือกที่จะลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 และ 3.64 ตามลำดับ

ส่วนข้อที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาข้อเท็จจริงซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.80

ตาราง 4.6 จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ในด้านการดำเนินการ

ด้านการดำเนินการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1) ท่านนำหลักการแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนทิ้งมาปฏิบัติจริง	3.49	0.94	มาก
2) ท่านทิ้งขยะมูลฝอยแยกตรงตามประเภทที่สำนักงานเขตกำหนด	3.50	1.28	มาก
3) ท่านทิ้งขยะมูลฝอยตรงตามเวลาที่สำนักงานเขตนัดหมาย	3.74	1.10	มาก
4) ท่านลดการใช้วัสดุประเภทโฟมและถุงพลาสติกที่ย่อยสลายยาก	3.42	1.30	มาก
5) ท่านช่วยเหลือและแนะนำสมาชิกที่ยังไม่เข้าใจในการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยก่อนทิ้งตามโอกาสที่เหมาะสม	2.96	0.91	ปานกลาง
6) ท่านกระตุ้นคนในชุมชนให้มีการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง	3.38	1.32	ปานกลาง
7) ท่านชักจูง /เชิญชวนสมาชิกในชุมชนเพื่อร่วมกิจกรรมการแยกประเภทขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี	3.37	1.27	ปานกลาง
8) ท่านชำระค่าธรรมเนียมขยะให้สำนักงานเขต	4.42	0.73	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	3.53	0.88	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ในด้านการดำเนินการในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 เมื่อพิจารณาการมี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนร่วมของประชาชนเป็นรายชื่อ พบว่า ข้อที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อท่านชำระค่าธรรมเนียมขยะให้สำนักงานเขตมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42

ส่วนข้อที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อท่านทิ้งขยะมูลฝอยตรงตามเวลาที่สำนักงานเขตนัดหมายมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 รองลงมา ได้แก่ข้อท่านทิ้งขยะมูลฝอยแยกตรงตามประเภทที่สำนักงานเขตกำหนด, ท่านนำหลักการแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนทิ้งมาปฏิบัติจริง และท่านลดการใช้วัสดุประเภทโฟมและถุงพลาสติกที่ย่อยสลายยากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50, 3.49 และ 3.42 ตามลำดับ

ส่วนข้อที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ ข้อท่านกระตุ้นคนในชุมชนให้มีการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยก่อนทิ้งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 รองลงมา ได้แก่ข้อท่านชักจูง/เชิญชวนสมาชิกในชุมชนเพื่อร่วมกิจกรรมการแยกประเภทขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธีและท่านช่วยเหลือและแนะนำสมาชิกที่ยังไม่เข้าใจในการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยก่อนทิ้งตามโอกาสที่เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 และ 2.96 ตามลำดับ

ตาราง 4.7 จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ในด้านการรับผลประโยชน์

ด้านการรับผลประโยชน์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1)สภาพแวดล้อมบริเวณพื้นที่ของชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่สะอาดน่าอยู่	3.62	0.93	มาก
2)ประชาชนชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ได้ร่วมรณรงค์กำจัดขยะของหมู่บ้าน	3.00	1.13	ปานกลาง
3)ผู้นำชุมชน/กรรมการหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะของชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่	3.60	0.76	มาก
4)วิธีการกำจัดขยะของ ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ	3.35	0.61	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.39	0.76	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.7พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ในด้านการรับผลประโยชน์ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นรายชื่อ พบว่า ข้อที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อสภาพแวดล้อมบริเวณพื้นที่ของชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่สะอาดน่าอยู่มีค่าเฉลี่ย

เท่ากับ 3.62 รองลงมา ได้แก่ข้อผู้นำชุมชน/กรรมการหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะของชุมชน
อ่อนนุช 14 ไร่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60

ส่วนข้อที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อวิธีการกำจัดขยะ
ของ ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.35 รองลงมา
ได้แก่ข้อประชาชนชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ได้ร่วมรณรงค์กำจัดขยะของหมู่บ้านมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30

ตาราง 4.8จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ในด้านการประเมินผล

ด้านการประเมินผล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมี ส่วนร่วม
1)ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินการ จำแนกประเภทขยะมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ก่อนทิ้ง	3.11	0.71	ปานกลาง
2)ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินการ จำแนกประเภทขยะมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ก่อนทิ้ง	2.87	0.79	ปานกลาง
3)ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นอุปสรรคให้การดำเนินการจำแนกประเภท ขยะมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนทิ้งไม่ ประสบผลสำเร็จ	3.63	1.03	มาก
4)ท่านมีส่วนร่วมในการวัดผลสำเร็จในการ ดำเนินการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยที่ใช้ใน ชีวิตประจำวันก่อนทิ้ง	2.75	1.42	ปานกลาง
5)ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามนำผลมาปรับปรุง แก้ไขการดำเนินการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยที่ ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนทิ้ง	3.60	1.11	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.19	0.72	ปานกลาง

จากตารางที่4.8พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14
ไร่ในด้านการประเมินผลในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.19 เมื่อพิจารณาการมีส่วน
ร่วมของประชาชนเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อ
ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นอุปสรรคให้การดำเนินการจำแนกประเภท
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขณะมุดฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนที่งไม่ประสบผลสำเร็จมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63รองลงมา ได้แก่ ข้อท่านมีส่วนร่วมในการติดตามนำผลมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการจำแนกประเภทขยะมุดฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนที่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60

ส่วนข้อที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ ข้อท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินการจำแนกประเภทขยะมุดฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนที่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11 รองลงมา ได้แก่ ข้อท่านมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินการจำแนกประเภทขยะมุดฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนที่ง และท่านมีส่วนร่วมในการวัดผลสำเร็จในการดำเนินการจำแนกประเภทขยะมุดฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนที่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 และ 2.75 ตามลำดับ

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของผู้นำชุมชน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้นำชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ จำนวนทั้งสิ้น 84 ราย แสดงได้ดังตารางที่ 4.9

ตาราง 4.9 จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้นำชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่

บทบาทของผู้นำชุม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1) ผู้นำชุมชนสามารถชักจูงโน้มน้าวสมาชิกชุมชนให้มาสนใจในเรื่องการจัดการขยะและคัดแยกขยะได้	2.76	0.93	ปานกลาง
2) ผู้นำชุมชนสามารถสื่อสารกับสมาชิกชุมชนเพื่อการรณรงค์การจัดการขยะ	3.80	1.07	มาก
3) ผู้นำชุมชนมีความรู้ในเรื่องของการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม	3.44	0.97	มาก
4) ผู้นำชุมชนสามารถประสานงานร่วมกับหน่วยงานราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ	3.81	1.01	มาก
5) ผู้นำชุมชนมีการติดตามและสนับสนุนการคัดแยกขยะอย่างจริงจัง	3.68	1.15	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.50	0.90	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้นำชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 เมื่อพิจารณาความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้นำชุมชนเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้นำชุมชนอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อผู้นำเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชุมชนสามารถประสานงานร่วมกับหน่วยงานราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะเช่นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 รองลงมา ได้แก่ข้อผู้นำชุมชนสามารถสื่อสารกับสมาชิกชุมชนเพื่อการรณรงค์การจัดการขยะ, ผู้นำชุมชนมีการติดตามและสนับสนุนการคัดแยกขยะอย่างจริงจังและผู้นำชุมชนมีความรู้ในเรื่องของการจัดการขยะ และสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80, 3.68 และ 3.44ตามลำดับ

ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้นำชุมชนอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ ข้อผู้นำชุมชนสามารถชักจูงโน้มน้าวสมาชิกชุมชนให้มาสนใจในเรื่องการจัดการขยะและคัดแยกขยะได้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.76

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ จำนวนทั้งสิ้น 84 ราย แสดงได้ดังตารางที่ 4.10

ตาราง 4.10 จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นต่อการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่

การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1) มีการรณรงค์ให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการขยะและพิษภัยของขยะอันตรายจากครัวเรือนชุมชน	2.75	1.00	ปานกลาง
2) มีการรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดการผลิตมูลฝอยในแต่ละวัน	2.54	0.70	น้อย
3) มีการรณรงค์ให้ประชาชนแยกของเสียนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น กระดาษ พลาสติกและโลหะนำไปใช้ซ้ำ	2.39	0.71	น้อย

ตาราง 4.10(ต่อ)

การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ทางการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4)มีการจัดระบบที่เอื้อต่อการทำขยะรีไซเคิล เช่นจัด ภาชนะแยกประเภทขยะมูลฝอยที่ชัดเจนและเป็น มาตรฐาน	2.23	0.65	น้อย
5)มีการจัดเก็บอัตราค่าธรรมเนียมจัดการขยะมูล ฝอยที่เหมาะสม	3.01	1.17	ปานกลาง
6)มีการดำเนินการจัดการขยะในชุมชนได้อย่างมี ประสิทธิภาพ	2.55	0.61	น้อย
7)การดำเนินการด้านการคัดแยกขยะ เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ	2.12	0.68	น้อย
8)การดำเนินการด้านการกำจัดขยะเป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ	2.04	0.72	น้อย
ค่าเฉลี่ยรวม	2.45	0.51	น้อย

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ความคิดเห็นต่อการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.45 เมื่อพิจารณาความคิดเห็นต่อการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นต่อการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อที่มีการจัดเก็บอัตราค่าธรรมเนียมจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.01 รองลงมา ได้แก่ ข้อที่มีการณรงค์ให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการขยะและพิษภัยของขยะอันตรายจากครัวเรือนชุมชนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.75

ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่อการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ข้อการดำเนินการด้านการกำจัดขยะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.04 รองลงมา ได้แก่ ข้อการดำเนินการด้านการคัดแยกขยะ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ, มีการจัดระบบที่เอื้อต่อการทำขยะรีไซเคิล เช่นจัดภาชนะแยกประเภทขยะมูลฝอยที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน, มีการรณรงค์ให้ประชาชนแยกของเสียกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น กระดาษ พลาสติกและโลหะนำไปใช้ซ้ำ, มีการรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดการผลิตมูลฝอยในแต่ละวันและมีการจัดเก็บอัตราค่าธรรมเนียมจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.12, 2.23, 2.39, 2.54 และ 2.55 ตามลำดับ

ตอนที่ 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs

จากการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs ของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ จำนวนทั้งสิ้น 84 ราย แสดงได้ดังตารางที่ 4.11

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตาราง 4.11 จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs ของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่

การประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1) ช่วยส่งเสริมการลด คัดแยกขยะมูลฝอยในชุมชน	3.76	0.57	มาก
2) เสริมสร้างจิตสำนึกด้านการลด คัดแยกขยะมูลฝอยให้กับคนในชุมชน	3.56	0.61	มาก
3) ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยในชุมชน	3.43	0.50	มาก
4) พัฒนาและส่งเสริมธุรกิจรีไซเคิลในชุมชน	3.31	0.73	ปานกลาง
5) ช่วยพัฒนาระบบการบำบัด และกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชน	3.71	0.63	มาก
6) ช่วยพัฒนาระบบการใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยในชุมชน	3.50	0.61	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.55	0.44	มาก

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs ของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 เมื่อพิจารณาความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs เป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อช่วยส่งเสริมการลด คัดแยกขยะมูลฝอยในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 รองลงมา ได้แก่ ข้อช่วยพัฒนาระบบการบำบัด และกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชน, เสริมสร้างจิตสำนึกด้านการลด คัดแยกขยะมูลฝอยให้กับคนในชุมชน, ช่วยพัฒนาระบบการใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยในชุมชน และส่งเสริมการใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71, 3.56, 3.50 และ 3.43 ตามลำดับ

ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจรีไซเคิลในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31

ตอนที่ 8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ จำนวนทั้งสิ้น 84 ราย แสดงได้ดังตารางที่ 4.12

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตาราง 4.12 จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่

การบริหารจัดการขยะมูลฝอย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1) มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยตามประเภทของขยะมูลฝอย	2.02	0.58	น้อย
2) มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยอย่างพอเพียงต่อปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชน	2.25	0.77	น้อย
3) มีการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกสุขลักษณะ	1.95	0.74	น้อย
4) มีการคัดแยกขยะมูลฝอย เช่น ก่อ่งกระดาษ ถุงพลาสติก	2.77	1.18	ปานกลาง
5) มีการแปรสภาพขยะมูลฝอยไปใช้ในรูปอื่น	2.29	0.78	น้อย
6) การระเว่นการเผาขยะในชุมชน	2.38	0.96	น้อย
7) รถบรรทุกขยะมูลฝอยมีภาชนะรองรับที่มิดชิด	2.73	0.72	ปานกลาง
8) มีการรณรงค์ให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเห็นความสำคัญของการจัดการขยะมูลฝอย	2.74	0.96	ปานกลาง
9) ให้ความรู้และคำแนะนำแก่ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกต้อง	2.73	1.02	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	2.43	0.47	น้อย

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.43 เมื่อพิจารณาความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อที่มีการคัดแยกขยะมูลฝอย เช่น ก่อ่งกระดาษ ถุงพลาสติกมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.77 รองลงมา ได้แก่ ข้อที่มีการรณรงค์ให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเห็นความสำคัญของการจัดการขยะมูลฝอย, รถบรรทุกขยะมูลฝอยมีภาชนะรองรับที่มิดชิดและให้ความรู้และคำแนะนำแก่ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.74, 2.73 และ 2.74 ตามลำดับ

ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ข้อที่มีการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกสุขลักษณะมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.95 รองลงมา ได้แก่ ข้อที่มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยตามประเภทของขยะมูลฝอย, มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยอย่างพอเพียงต่อปริมาณขยะมูล

ฝอยในชุมชน, มีการแปรสภาพขยะมูลฝอยไปใช้ในรูปอื่นและการละเว้นการเผาขยะในชุมชนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.02, 2.25, 2.29 และ 2.38 ตามลำดับ

ตอนที่ 9 ผลการวิเคราะห์ภาพรวมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะของชุมชน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ จำนวนทั้งสิ้น 84 ราย แสดงได้ดังตารางที่ 4.13

ตาราง 4.13 จำนวนและร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าเฉลี่ยรวมของระดับความคิดเห็นต่อภาพรวมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะ แบบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่

ภาพรวมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1) ระดับความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน	7.51	0.99	สูง
2)ระดับจิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน	4.24	0.48	มากที่สุด
3) ระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs ของสมาชิกชุมชน	3.55	0.44	มาก
4)ระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้นำชุมชน	3.50	0.90	มาก
5) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในภาพรวม และจำแนกรายด้าน	3.43	0.66	มาก
6) ระดับความคิดเห็นต่อการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนของสมาชิกชุมชน	2.45	0.51	น้อย
7)ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของสมาชิกชุมชน	2.43	0.47	น้อย

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนในภาพรวม อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.51

ส่วนระดับจิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนของสมาชิกชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24

ส่วนระดับความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs ของสมาชิกชุมชน, ระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้นำชุมชน, ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในภาพรวม และจำแนกรายด้านในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55, 3.50 และ 3.43 ตามลำดับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนระดับความคิดเห็นต่อการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนของสมาชิกชุมชน และระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของสมาชิกชุมชนในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.45 และ 2.43 ตามลำดับ

ตอนที่ 10 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 เครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน และความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

สมมติฐานที่ 1.1 เครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

H_0 : เครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

H_1 : เครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

ตาราง 4.14 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

ตัวแปร	พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย 3Rs	
	r	p-value
เครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ	.390**	.000

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

$r = .50$ ถึง 1.00 หรือ $r = -.50$ ถึง -1.00 ถือว่าข้อมูลมีความสัมพันธ์ในระดับสูง

$r = .30$ ถึง $.49$ หรือ $r = -.30$ ถึง $-.49$ ถือว่าข้อมูลมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

$r = .10$ ถึง $.29$ หรือ $r = -.10$ ถึง $-.29$ ถือว่าข้อมูลมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

จากตารางที่ 4.14 พบว่า การทดสอบสมมติฐานหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างระหว่างเครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยได้ค่า P - Value เท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 และยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1.1 นั่นคือ เครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยเท่ากับ 0.390 หมายความว่า เครื่องมือการ

ประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs กับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน (เมื่อค่าตัวแปรหนึ่งสูงขึ้น ตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะมีค่าสูงขึ้นตาม) สำหรับตัวแปรสองตัวนี้มีขนาดความสัมพันธ์ในระดับความสัมพันธ์ที่ระดับปานกลาง

สมมติฐานที่ 1.2 จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

H_0 : จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

H_1 : จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

ตาราง 4.15 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนกับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

ตัวแปร	พฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย 3Rs	
	r	p-value
จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน	.363**	.001

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.15 พบว่า การทดสอบสมมติฐานหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนกับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยได้ค่า P - Value เท่ากับ 0.001 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 และยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1.2 นั่นคือ จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนกับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยเท่ากับ 0.363 หมายความว่า จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนกับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน (เมื่อค่าตัวแปรหนึ่งสูงขึ้น ตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะมีค่าสูงขึ้นตาม) สำหรับตัวแปรสองตัวนี้มีขนาดความสัมพันธ์ในระดับความสัมพันธ์ที่ระดับปานกลาง

สมมติฐานที่ 1.3 ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

H_0 : ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

H_1 : ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

ตาราง 4.16สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนกับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

ตัวแปร	พฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย 3Rs	
	r	p-value
ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน	.308**	.004

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.16 พบว่า การทดสอบสมมติฐานหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนกับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยได้ค่า P - Value เท่ากับ 0.004 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 และยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1.3 นั่นคือ ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนกับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยเท่ากับ 0.308 หมายความว่า ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนกับพฤติกรรมกรมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน (เมื่อค่าตัวแปรหนึ่งสูงขึ้น ตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะมีค่าสูงขึ้นตาม) สำหรับตัวแปรสองตัวนี้มีขนาดความสัมพันธ์ในระดับความสัมพันธ์ที่ระดับปานกลาง

สมมติฐานที่ 2ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับ การสนับสนุนจากทางภาครัฐ ภาคเอกชน และบทบาทของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

สมมติฐานที่ 2.1ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับ การสนับสนุนจากทางภาครัฐ ภาคเอกชน

H_0 : ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับ การสนับสนุนจากทางภาครัฐ ภาคเอกชน

H_1 : ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน มีความสัมพันธ์กับการสนับสนุนจากทางภาครัฐ ภาคเอกชน

ตาราง 4.17 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนกับ การสนับสนุนจากทางภาครัฐ ภาคเอกชน

ตัวแปร	การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน	
	r	p-value
ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน	-.118	.284

จากตารางที่ 4.17 พบว่า การทดสอบสมมติฐานหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนกับ การสนับสนุนจากทางภาครัฐ ภาคเอกชนได้ค่า P – Value เท่ากับ 0.284 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2.1 นั่นคือ ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับ การสนับสนุนจากทางภาครัฐ ภาคเอกชน

สมมติฐานที่ 2.2 ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับ บทบาทของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

H_0 : ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

H_1 : ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับบทบาทของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ตาราง 4.18 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนกับ บทบาทของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ตัวแปร	บทบาทของผู้นำชุมชน	
	r	p-value
ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน	.249*	.022

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.18 พบว่า การทดสอบสมมติฐานหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยได้ค่า P – Value เท่ากับ 0.022 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 ที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์เพื่อการเผยแพร่เท่านั้น ผู้ใช้ต้องรับผิดชอบต่อเนื้อหาที่ปรากฏ และไม่อาจถือได้ว่าผู้จัดทำเอกสารนี้รับผิดชอบต่อเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ระดับนัยสำคัญ 0.05 และยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2.2 นั่นคือ ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับบทบาทของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเท่ากับ 0.249 หมายความว่า ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนกับบทบาทของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน (เมื่อค่าตัวแปรหนึ่งสูงขึ้น ตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะมีค่าสูงขึ้นตาม) สำหรับตัวแปรสองตัวนี้มีขนาดความสัมพันธ์ในระดับความสัมพันธ์ที่ระดับต่ำ

สมมติฐานที่ 3 ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน บทบาทของผู้นำชุมชน การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน และเครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

สมมติฐานที่ 3.1 ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

H_0 : ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

H_1 : ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ตาราง 4.19 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ตัวแปร	การบริหารจัดการขยะมูลฝอย	
	r	p-value
ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน	.410**	.000

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.19 พบว่า การทดสอบสมมติฐานหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยได้ค่า P – Value เท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 และยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3.1 นั่นคือ ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเท่ากับ 0.410 หมายความว่า ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน (เมื่อค่าตัวแปรหนึ่งสูงขึ้น ตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะมีค่าสูงขึ้นตาม) สำหรับตัวแปรสองตัวนี้มีขนาดความสัมพันธ์ในระดับความสัมพันธ์ที่ระดับปานกลาง

สมมติฐานที่ 3.2 จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

H_0 : จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

H_1 : จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ตาราง 4.20 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ตัวแปร	การบริหารจัดการขยะมูลฝอย	
	r	p-value
จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน	.358**	.001

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.20 พบว่า การทดสอบสมมติฐานหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยได้ค่า P – Value เท่ากับ 0.001 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 และยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3.2 นั่นคือ จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเท่ากับ 0.350 หมายความว่า จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน (เมื่อค่าตัวแปรหนึ่งสูงขึ้น ตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะมีค่าสูงขึ้นตาม) สำหรับตัวแปรสองตัวนี้มีขนาดความสัมพันธ์ในระดับความสัมพันธ์ที่ระดับปานกลาง

สมมติฐานที่ 3.3 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

H_0 : พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

H_1 : พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ตาราง 4.21 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ตัวแปร	การบริหารจัดการขยะมูลฝอย	
	r	p-value
พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย	-.013	.904

จากตารางที่ 4.21 พบว่า การทดสอบสมมติฐานหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยได้ค่า P – Value เท่ากับ 0.904 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ดังนั้นจึงยอมรับ H_0 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3.3 นั่นคือ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

สมมติฐานที่ 3.4 บทบาทของผู้นำชุมชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

H_0 : บทบาทของผู้นำชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

H_1 : บทบาทของผู้นำชุมชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ตาราง 4.22 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้นำชุมชนกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ตัวแปร	การบริหารจัดการขยะมูลฝอย	
	r	p-value
บทบาทของผู้นำชุมชน	.251 *	.021

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.22 พบว่า การทดสอบสมมติฐานหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้นำชุมชนกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยได้ค่า P – Value เท่ากับ 0.021 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3.4 นั่นคือ บทบาทของผู้นำชุมชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้นำชมกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเท่ากับ 0.251 หมายความว่า บทบาทของผู้นำชมกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน (เมื่อค่าตัวแปรหนึ่งสูงขึ้น ตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะมีค่าสูงขึ้นตาม) สำหรับตัวแปรสองตัวนี้มีขนาดความสัมพันธ์ในระดับความสัมพันธ์ที่ระดับต่ำ

สมมติฐานที่ 3.5 การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

H_0 : การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนไม่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

H_1 : การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ตาราง 4.23 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ตัวแปร	การบริหารจัดการขยะมูลฝอย	
	r	p-value
การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน	.398**	.000

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.23 พบว่า การทดสอบสมมติฐานหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยได้ค่า P-Value เท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 และยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3.5 นั่นคือ การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเท่ากับ 0.398 หมายความว่า การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน (เมื่อค่าตัวแปรหนึ่งสูงขึ้นตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะมีค่าสูงขึ้นตาม) สำหรับตัวแปรสองตัวนี้มีขนาดความสัมพันธ์ในระดับความสัมพันธ์ที่ระดับปานกลาง

สมมติฐานที่ 3.6 เครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

H_0 : เครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs ไม่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

H_1 : เครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ตาราง 4.24 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rsกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ตัวแปร	การบริหารจัดการขยะมูลฝอย	
	r	p-value
เครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs	.539 **	.000

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4.24พบว่า การทดสอบสมมติฐานหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rsกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยได้ค่า P – Value เท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 และยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3.6 นั่นคือ เครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rsกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเท่ากับ 0.539 หมายความว่า เครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rsกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน (เมื่อค่าตัวแปรหนึ่งสูงขึ้น ตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะมีค่าสูงขึ้นตาม) สำหรับตัวแปรสองตัวนี้มีขนาดความสัมพันธ์ในระดับความสัมพันธ์ที่ระดับสูง

4.2.2 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

แบบสัมภาษณ์มีการออกแบบแนวคำถามที่สร้างขึ้นโดยมุ่งเน้นตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย และค้นหาข้อเท็จจริง ควบคู่กับการตรวจสอบเปรียบเทียบเอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวคิดทฤษฎีต่างๆ โดยการศึกษาในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ผู้วิจัยเลือกศึกษาประชากรทั้ง 2 กลุ่มที่มีความสำคัญ และมีความเกี่ยวข้องกับเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการ กรณีศึกษา ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ โดยใช้วิธีการเลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviewing) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา แบ่งออกเป็น กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้องในการบริหารชุมชน คณะกรรมการบริหารร้านศูนย์บาทและกองทุนสวัสดิการ ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ รวมถึงสมาชิกชุมชน กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้อำนวยการเขต เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่สำนัก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สิ่งแวดล้อม สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร และเจ้าหน้าที่สถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์ และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม (TIPMSE) เพื่อวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของงานวิจัย โดยใช้วิธีการ สัมภาษณ์แบบถามจุดพร้อมการบันทึกเทปร่วมขณะการสัมภาษณ์

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้องในการบริหารชุมชน คณะกรรมการบริหาร ร้านศูนย์บาทและกองทุนสวัสดิการ ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ รวมถึงสมาชิกชุมชน

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้ปฏิบัติงานและผู้เกี่ยวข้องในการบริหารชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ผู้วิจัยสามารถสรุปการจัดการขยะของชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ และการมีส่วนร่วมในการจัดการ ขยะภายในชุมชนได้ว่า คณะกรรมการชุมชนเคยเสนอแนวความคิด “ชุมชนไร้ถัง” โดยดำเนินการ ยกเลิกระบบถังขยะ ยกเลิกการเก็บค่าขยะ และเน้นหนักมาตรการทางสังคมให้สมาชิกในชุมชน ร่วมมือกันลดขยะและคัดแยกขยะแทนการพึ่งพาเทคโนโลยี โดยแจกถังแกดลอนสีที่มีขนาดเล็กกว่า ถังขยะทั่วไปที่ได้รับจากทางสำนักงานเขต แก่สมาชิกทุกครัวเรือน เพื่อลดปริมาณมูลฝอย ลดการ บริโภคสินค้าที่ ฟูมเฟือย ใช้อย่างประหยัดและใช้เท่าที่จำเป็น พร้อมทั้งส่งเสริมประชาสัมพันธ์การ คัดแยกมูลฝอยตั้งแต่ภายในครัวเรือนออกเป็น 2 ประเภท คือ ขยะเปียก ขยะแห้ง เพื่อง่ายต่อการ จัดเก็บและทำลาย

การคัดแยก ขอความร่วมมือคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยภายในบ้านแต่ละครัวเรือน แยกมูลฝอย เปียกและมูลฝอยแห้งภายในครัวเรือนของตนเอง คัดแยกขยะที่ยังมีประโยชน์ เช่น ขวด แก้ว โลหะ พลาสติก ออกจากขยะประเภทเศษอาหาร ซึ่งจะเหลือมูลฝอยที่ต้องกำจัดหรือทำลายน้อยลง การใช้ซ้ำ การนำสิ่งของที่ใช้แล้วมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าหรือนำมาหมุนเวียนตัดแปลงให้ใช้ได้อีก เช่น มีการใช้ระบบมัดจำ-คืนเงิน แก่สินค้าประเภทเครื่องดื่มขวดแก้ว เพื่อลดปริมาณขยะแบบใช้ แล้วทิ้ง อีกทั้งยังสามารถนำขยะประเภทรีไซเคิล มาแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าอุปโภค-บริโภค ที่ร้าน ศูนย์บาท ภายในชุมชน ได้อีกด้วย

ด้านอุปสรรคและปัญหา เนื่องจากสมาชิกชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพหาเช้ากินค่ำ มีรายได้ ต่อครัวเรือนอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย ทำให้ความสนใจในการร่วมมือในการจัดการขยะไม่ สม่าเสมอเท่าที่ควร เนื่องจากเห็นว่าไม่ใช่หน้าที่รับผิดชอบของตน ส่งผลให้บางพื้นที่ในชุมชนไม่ สะอาดเรียบร้อย เป็นแหล่งรวมมูลฝอยตกค้างจนเกิดการเน่าเสีย จนเกิดการเอาอย่างจากครัวเรือน ละแวกดังกล่าว เป็นปัญหาภายในชุมชนที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของคณะกรรมการบริหารร้านศูนย์บาทและกองทุนสวัสดิการ ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยในชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ว่าการ จัดการขยะมูลฝอยของชาวบ้านในชุมชน ผลลัพธ์ที่ได้เกิดจากประสบการณ์ และการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนดูงานจากชุมชนตัวอย่างอื่นๆ อีกทั้งการให้ความรู้จากหน่วยงานองค์กรภาคีเครือข่ายที่ เข้ามาบรรยายในชุมชน ซึ่งสามารถนำไปขยายผลปฏิบัติใช้ ให้สอดคล้องกับชุมชนของตน เกี่ยวกับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การจัดการคัดแยกขยะที่ถูกต้องและเหมาะสม ทั้งนี้ทางชุมชนได้มีรูปแบบการจัดการมูลฝอยสด ซึ่งเป็นมูลฝอยจาก เศษพืช ผัก ผลไม้ เศษอาหาร ที่เกิดจากการประกอบอาหารและการบริโภค โดยแต่ละครัวเรือนจะจัดทำถังสำหรับใส่มูลฝอยสดไว้และนำมูลฝอยเหล่านั้นมาเทรวมกัน ซึ่งชุมชนได้นำมูลฝอยแห้ง จำพวก ใบไม้ เศษหญ้า ใสรวมไปด้วย เพื่อทำปุ๋ยคอก และในส่วนของขยะเปียกจะแปรรูปเป็นน้ำหมักชีวภาพ (EM) เพื่อแจกจ่ายและจำหน่ายให้กับสมาชิกใช้ในครัวเรือน

สำหรับอุปสรรคและการแก้ปัญหาเกี่ยวกับรูปแบบการปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยนั้น ทางคณะกรรมการชุมชนควรสร้างกฎข้อบังคับ และการชดเชยค่าปรับ สำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับของชุมชน ในการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อไม่ให้เป็นแบบอย่างแก่สมาชิกชุมชนส่วนใหญ่

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของสมาชิกชุมชน ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม เรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ชาวบ้านในชุมชนให้ความสำคัญกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และติดตามประเมินผลด้วยตนเอง เพราะเป็นการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ สิ่งสำคัญอีกส่วนคือการประชาสัมพันธ์จากผู้นำชุมชน เพื่อนำความรู้ ความเข้าใจ การสร้างจิตสำนึก ถ่ายทอดขยายผลสู่ครอบครัวตนเอง และสมาชิกคนอื่น เพื่อเกิดการปฏิบัติงานร่วมกันในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

ด้านอุปสรรคและปัญหาในการจัดการ เห็นว่าชุมชนขาดการจัดการขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง การได้รับผลประโยชน์ และความสำคัญมีความเลื่อมล้ำไม่เท่าเทียมระหว่างสมาชิกศูนย์คัดแยกขยะรีไซเคิลของกลุ่มอาชีพชาวเล้งชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ และประชาชนในชุมชนเดียวกัน ทำให้เกิดปัญหาด้านการสื่อสารขอความร่วมมือ ในการบริหารจัดการขยะชุมชนในภาพรวม

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของสมาชิกชุมชน ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ควรเริ่มต้นจากครัวเรือน โดยการปลูกฝังจิตสำนึก และการตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมให้กับครอบครัว ต่อผลลัพธ์ในการจัดการคัดแยกขยะ มีความสำคัญอย่างเห็นได้ชัดในการลดค่าใช้จ่ายในครอบครัวลง อีกทั้งยังสามารถสร้างรายได้เสริมจากการประดิษฐ์สินค้าจากวัสดุรีไซเคิล ที่ทางกลุ่มภายในชุมชนจัดขึ้น นำไปสู่พื้นที่แลกเปลี่ยนความรู้ ลดการแตกต่างระหว่างวัย ในการร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกันระหว่าง เด็ก ผู้ใหญ่ คนสูงอายุ สร้างความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ด้านประเด็นปัญหาเสนอแนะ ต้องการให้ชุมชนควบคุมดูแลเรื่องการเผาขยะมูลฝอย โดยเฉพาะขยะที่เป็นพิษประเภทอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Waste) ในที่โล่งแจ้ง เนื่องจากฝุ่นควันที่ฟุ้งกระจายเป็นมลพิษทางอากาศ หากสูดดมเข้าไปอาจก่อให้เกิดอันตรายด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้นำชุมชน ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเรื่องวิธีการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน และประเด็นการบริหารโครงการ “ร้านศูนย์บาท” ว่าโครงการร้านศูนย์บาท เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บาทมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ปัญหาขยะภายในชุมชน เนื่องจากทำให้ประชาชนในชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของขยะมากขึ้น เนื่องจากสามารถนำขยะกลับมาแลกสินค้าภายในร้านแทนเงินสดได้ “โดยปกติเราต้องใช้เงินจับจ่ายสินค้าตามร้านทั่วไป และพอใช้เสร็จก็เป็นขยะ แต่ถ้าเราเอาขยะมาแลกสินค้าที่ “ร้านศูนย์บาท” เมื่อใช้เสร็จมันเป็นขยะก็จริงแต่ไม่เกิดปัญหาสังคม เพราะยังนำกลับมาใช้แทนเงินได้อีกที่ร้านเดิม” ปัจจุบันร้านศูนย์บาทได้รับการตอบรับจากชุมชนเป็นอย่างดี แต่สิ่งสำคัญอยู่ที่ความร่วมมือของสมาชิกชุมชนทุกคน ถ้าไม่มีใครคัดแยกขยะมาแลกสินค้า ร้านก็อยู่ไม่ได้ ศูนย์ฯ จึงเปิดโอกาสให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของในลักษณะสหกรณ์ร้านค้า ซึ่งในปัจจุบันร้านศูนย์บาทมีสมาชิกร่วมโครงการ 120 ครอบครัวรายรับถึง 1-2 แสนบาทต่อปี และเหลือเป็นเงินเก็บ 4 หมื่นกว่าบาท ส่วนหนึ่งของรายรับได้จากการนำขยะรีไซเคิลของชาวชุมชน ไปขายต่อให้บริษัทที่เข้าร่วมสนับสนุน เช่น บริษัท บางกอกกลาส จำกัด รับซื้อขวดแก้ว บริษัท เอสซีจี จำกัด (มหาชน) รับซื้อทุกอย่าง แม้แต่ขยะที่มีพิษอันตราย (ขยะอิเล็กทรอนิกส์) เช่น หลอดไฟ ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ ฯลฯ

ต่อข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาขยะชุมชนในภาพรวมกว้าง ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า “แค่พื้นที่ในชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ภายในสัปดาห์เดียวยังลดขยะได้มากกว่า 300 กิโลกรัม เดือนเดียวลดขยะได้เป็นตัน ลองจินตนาการว่าถ้าแต่ละหมู่บ้านมีร้านศูนย์บาท ปริมาณขยะและค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะทั้งกรุงเทพฯ จะลดลงขนาดไหน”

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้อำนวยการเขต เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่สำนักสิ่งแวดล้อม สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร และเจ้าหน้าที่สถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม (TIPMSE)

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ต่อข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชน เสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรปรับปรุงแบบการทำงานใหม่ ให้เน้นสร้างภาคีกับชุมชนมากขึ้น ให้มีการทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนในการประชาสัมพันธ์และกิจกรรมภาคปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการขยะ นอกจากนี้ ยังเสนอให้ภาครัฐจัดสรรงบประมาณให้กับภาคส่วนต่างๆมากขึ้น โดยเฉพาะชุมชนที่มีการจัดการปัญหาขยะที่ดี หรือชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนมีความใส่ใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และเสนอให้สื่อมวลชนช่วยสร้างกระแสสังคมให้เกิดค่านิยมในการลดและแยกขยะด้วย ส่วนการปลูกฝังจิตสำนึกในวัยผู้ใหญ่สามารถดำเนินการผ่านการจัดระบบลดและแยกขยะในองค์กรซึ่งภาครัฐควรเริ่มจากหน่วยงานราชการ สถานประกอบการ เพื่อเป็นแบบอย่าง และควรออกมาตรการเพื่อกระตุ้นให้ผู้ผลิตและร้านค้าลดขยะมากขึ้น เช่น มาตรการเก็บเงินค่าถุงพลาสติก มาตรการภาษีบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ครั้งเดียวทิ้ง เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่สำนักสิ่งแวดล้อม สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ทางเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยสำนักสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินโครงการศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการขยะและของเสียชุมชน ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณศูนย์กำจัดมูลฝอยอ่อนนุช ประกอบด้วย อาคารคัดแยกขยะ อาคารสำนักงานควบคุมการชั่งน้ำหนัก อาคารสำนักงานและศูนย์การฝึกอบรม อาคารอเนกประสงค์ อาคารคลุมลานขยะคัดแยกแล้ว อาคารโรงอาหาร เครื่องอัดขยะ แนวนอน เครื่องสับย่อยกิ่งไม้ เครื่องหลอมโฟม เครื่องรีไซเคิลหลอดไฟ เครื่องหุ้มพลาสติก เครื่องอัดโลหะ ระบบบำบัดอากาศเสีย ระบบสายพานคัดแยกขยะ เครื่องชั่งน้ำหนักรถยนต์ ระบบประปา ระบบไฟฟ้า และระบบป้องกันอัคคีภัย ขณะนี้ผลงานรวมที่ทำได้ใกล้แล้วเสร็จสมบูรณ์แล้ว เหลืองานเทคนิคกรีดพื้นลานและถนน งานติดตั้งเครื่องอัดขยะแนวนอน เมื่อโครงการศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการขยะและของเสียชุมชนแล้วเสร็จ จะเป็นศูนย์การเรียนรู้ในการบริหารจัดการขยะอย่างครบวงจร เป็นสถานที่สาธิตการนำขยะไปใช้ประโยชน์ เพื่อแก้ไขปัญหาการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะในกรุงเทพมหานคร จะช่วยให้ปริมาณขยะโดยรวมลดลง อีกทั้งยังเป็นการช่วยลดการใช้งบประมาณในการกำจัดขยะต่อไป

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่สถาบันการจัดการบรรจุภัณฑ์และรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม (TIPMSE) ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรประสานร่วมมือในเชิงบูรณาการทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม มาใช้ประโยชน์ในชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการขยะชุมชน และขับเคลื่อนให้เกิดหมู่บ้านแบบนวัตกรรมสีเขียว มุ่งเน้นการฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้าน วนน. (ปัญหาขยะชุมชน) ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับขยะชุมชน เพื่อสร้างโอกาสให้กับพื้นที่ในการแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมสร้างงาน สร้างอาชีพ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลในการจัดการปัญหาขยะโดยใช้นวัตกรรม เพื่อขับเคลื่อนสู่ประเทศไทย 4.0

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้อำนวยการเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ด้านการติดตามประเมินผล สำนักงานเขตประเวศ ได้จัดทำแผนตรวจเยี่ยมชุมชนในพื้นที่ทุกวันจันทร์ อังคาร และวันพฤหัสบดี ตั้งแต่เวลา 13.00 น. เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ รับทราบปัญหา และร่วมกันแก้ไขปัญหา เพื่อพัฒนาชุมชนต่อไป การส่งเสริมอาชีพในชุมชน ประชาสัมพันธ์ด้านการสังคมสงเคราะห์ เงินออมครอบครัวและหนี้ครอบครัวให้กับชุมชน รณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และให้คำแนะนำในการคัดแยกและกำจัดขยะ แหล่งนำเสีย อันเป็นแหล่งกำเนิดพาหะนำเชื้อโรค โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การปรับปรุงสภาพแวดล้อมไม่ให้เป็นแหล่งแพร่โรค รวมทั้งสำรวจจุดเสี่ยง แหล่งมั่วสุมเพื่อเพิ่มความปลอดภัยในชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต่อประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม โดยปกติทางเขตฯ จะประสานการทำงานร่วมกันกับชุมชนอ่อนนุช 14 ไว้ ผ่านทางผู้ทำชุมชนได้เป็นอย่างดี แต่ระยะหลังประชากรในชุมชนมีการซื้อ-ขาย และสวมทับสิทธิที่อยู่อาศัยมากขึ้น เกิดปัญหาการย้ายเข้าของคนนอกชุมชน ทั้งไม่สนใจปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของชุมชน ทำให้การจัดการไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งยากต่อการพัฒนาชุมชนในระดับภาพรวม

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ของผู้นำชุมชน ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ต่อประเด็นเรื่องการสวมสิทธิที่อยู่อาศัย เนื่องจากเห็นว่าเป็นปัญหาใหญ่ของชุมชนอ่อนนุช 14 ไว้ ที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยเร็ว เพราะขณะนี้ประชาชนจากภายนอกย้ายเข้ามาอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายอิทธิพล แบ่งฝักฝ่าย ไม่เกิดการสามัคคีเช่นที่เคยเป็น เพิกเฉยต่อการเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางชุมชนประสานขอความร่วมมือ ทำให้ยากต่อการดำเนินการบริหารจัดการขยะแบบภาพรวมทั้งชุมชน ในประเด็นอุปสรรคนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ยังอธิบายเสริมต่ออีกว่า ขณะนี้มีแผนที่อยู่ระหว่างการหารือกับคณะกรรมการและทางสำนักงานเขตพื้นที่รับผิดชอบ ให้ออกมาตรการเก็บถังขยะที่ทางกรุงเทพมหานครจัดหาให้นำกลับคืน พร้อมทั้งกำหนดพื้นที่สำหรับถังขยะแบบถังรวมเพียงจุดเดียวในชุมชน เพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมไร้ระเบียบในการจัดทิ้ง และง่ายต่อการจัดเก็บ ส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดูแลพื้นที่อาศัยของตัวเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการขยะตามนโยบายภาครัฐ ในการสนับสนุนให้ทุกครัวเรือนมีส่วนร่วมตระหนักรับผิดชอบในการจัดการขยะ โดยเริ่มต้นจากตัวเอง

4.2.3 ผลจากการสังเกตและเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ

จากการสังเกต (Observation) และเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ผู้วิจัยสามารถสรุปบทบาทของผู้ทำชุมชน ที่มีผลต่อการบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการ ของชุมชนอ่อนนุช 14 ไว้ โดยแยกเป็นประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

บทบาทด้านการประสานงานของผู้ทำชุมชน ผู้นำชุมชนพยายามสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน โดยการจัดประชุม ร่วมกำหนดปัญหา และร่วมตัดสินใจ ทั้งยังมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ เนื่องจากเห็นว่ากระบวนการ “ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ” ตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดนโยบาย ตลอดจนภาคปฏิบัติการดำเนินงาน มีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ และส่งเสริมให้เกิดกลไกในการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนให้รู้สึกมีความเป็นเจ้าของและร่วมรับผิดชอบร่วมกัน โดยมีการสนับสนุนจากองค์กรต่างๆ ในการทำแผนพัฒนาและเป็นพี่เลี้ยงด้านการวางระบบการบริหารจัดการในรูปแบบของสหกรณ์ อาทิ ร้านศูนย์บาท ธนาคารขยะ แปลงเกษตรแบบผสมผสาน และโครงการสวนผักคนเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้านกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น กิจกรรมการคัดแยกขยะ และการสร้างผลิตภัณฑ์จากวัสดุรีไซเคิล ผู้นำชุมชนจะใช้การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ส่งข่าวหรือแจ้งให้คนในชุมชนทราบ เนื่องจากการประสานงานและการประชาสัมพันธ์นั้น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการบริหารจัดการชุมชนเป็นอย่างมาก ซึ่งต้องมีความชัดเจน เข้าใจง่ายในแง่สื่อสาร เพราะหากเกิดความคลาดเคลื่อนหรือความเข้าใจผิดระหว่างคนในชุมชน จะก่อให้เกิดความล้มเหลวในการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมในชุมชน การที่แกนนำมีการประสานงานกับคนในชุมชนนั้น ทำให้สามารถถ่ายทอดความคิด ความตั้งใจ ความปรารถนา ความรู้ ความรู้สึกและประสบการณ์ นำไปสู่คนในชุมชนได้ ทำให้ชาวบ้านสามารถรวมตัวกันและมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารงานของชุมชนเอง ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เรียนรู้การทำงานและการรวมกลุ่ม รวมถึงการแสดงผลกิจกรรมร่วมกัน ยังผลให้เกิดการยอมรับ และปฏิบัติตามกฎกติกาของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้น จากการลงมติความคิดเห็นของทุกคน ซึ่งยึดตามเสียงสมาชิกส่วนใหญ่ โดยจะส่งเสริมและสอดแทรกเรื่องของศีลธรรมเป็นข้อปฏิบัติของชุมชน เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมแก่เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการประกอบกิจกรรมนั้นๆ

ด้านการปลูกจิตสำนึก ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมสร้างจิตสำนึกและทำความเข้าใจในปัญหา ทั้งสนับสนุนส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ให้กับสมาชิกในชุมชน โดยเป็นแกนนำในการให้คำแนะนำและกระตุ้นให้ชาวบ้านรับรู้ถึงปัญหาขยะภายในชุมชน รวมถึงวิธีการในการจัดการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นผ่านกระบวนการในการทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง เพื่อให้สมาชิกรับรู้และเข้าใจแนวทางการปฏิบัติในลักษณะที่เป็นรูปธรรม

บทบาทในการส่งเสริมให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ คือ ขั้นตอนการประสานงานต่างๆ ร่วมกับชาวบ้าน ด้วยการทำความเข้าใจในโครงการการจัดการขยะชุมชน โดยชี้แนะให้คนในชุมชนมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งเห็นได้ว่าชาวบ้านมีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วม และสนใจที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภาคีต่างๆ ที่เข้ามาทำงานร่วมกับชุมชน ทั้งด้านการเสนอแนะการจัดทำโครงการ และการสนับสนุนข้อมูลต่างๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อโครงการและต่อชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่

ในด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจ แก่สมาชิกในการคัดแยกขยะ ผู้นำชุมชนจะสร้างความเข้าใจแก่ชาวบ้านให้เข้าใจและตระหนักว่า การคัดแยกขยะเป็นวิธีการที่นอกเหนือจากจะสามารถแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมได้แล้ว ยังเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมด้านรายได้เพิ่มจากกระบวนการดังกล่าวอีกด้วย เนื่องจากพื้นฐานที่สมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเก็บของเก่าขาย ซึ่งมีความรู้ ความเข้าใจ ในมูลค่าแฝงของขยะเป็นต้นทุนเดิม ย่อมสามารถพัฒนาอาชีพที่ทำอยู่ให้เกิดเป็นรายได้หลักที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ และสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ด้วยวิธีการคัดแยกขยะประเภทรีไซเคิล จำหน่ายแก่บริษัทที่เข้าร่วมสนับสนุน โครงการ อาทิ บริษัท บางกอกกลาส

และบริษัท เอสซีจี จำกัด เป็นต้น ซึ่งเป็นวิธีการจัดการปัญหาขยะแบบยั่งยืน ในส่วนนี้เอง ผู้นำเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชุมชนมีส่วนร่วมสำคัญอย่างยิ่งในการสื่อสารประชาสัมพันธ์ และผลักดันโครงการ โดยผู้นำชุมชนจะคำนึงถึงปัจจัยทั้งภายในและภายนอกชุมชน ด้วยทราบถึงจุดอ่อนจุดแข็งของชุมชน ตลอดจนโอกาสและอุปสรรคที่มีอิทธิพลต่อการประกอบกิจกรรมในการคัดแยกขยะของชุมชนเป็นอย่างดี เพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติที่สามารถบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้

แนวทางของผู้นำชุมชนในการส่งเสริมความสามารถในการคิด วิเคราะห์และการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ให้กับคนในชุมชนนั้น จะเป็นการใช้ใจในการริเริ่มแก้ปัญหา โดยต้องใส่ใจ เอาใจใส่คนในชุมชน พุดคุยเหมือนเป็นญาติพี่น้อง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการส่งเสริมการคิด การวิเคราะห์และการตัดสินใจให้กับคนในชุมชน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดี และความไว้วางใจระหว่างคนในชุมชนด้วย เป็นผู้ทำให้คนในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการรวมกลุ่ม มีทัศนคติที่ดีต่อกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันในเรื่องต่างๆ ทั้งระหว่างผู้นำกับกรรมการด้วยตนเอง และผู้นำ กรรมการกับชาวบ้าน มีการส่งชาวบ้านไปศึกษาดูงาน โดยจะมีการพุดคุยถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งอยู่ในรูปแบบของการประชุม พุดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันทั้งเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล รวมทั้งได้จัดการฝึกอบรมหรือการศึกษาดูงาน ซึ่งบทบาทดังกล่าวจะมีการกระตุ้นให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม โดยใช้การแลกเปลี่ยนพุดคุย และใช้กิจกรรมกลุ่มเป็นตัวกระตุ้น ทำให้คนในชุมชนได้เรียนรู้เข้าใจสภาพปัญหาต่างๆ ที่ประสบอยู่ โดยชี้ให้เห็นว่ากลุ่มสามารถช่วยแก้ปัญหาได้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ มีความรู้ความเข้าใจแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น ลักษณะดังกล่าวถือว่าเป็นการตัดสินใจโดยใช้กระบวนการรูปแบบของกลุ่ม ไม่ใช่เป็นรายบุคคล เพื่อนำเอาความรู้ไปปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น เป็นการเสริมสร้างทักษะเพื่อให้สมาชิกชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สรุป ความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะชุมชนจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย ถ้าหากมีผู้นำเพียงคนเดียวในการปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้นำจะต้องมีบทบาทด้านการประสานงานกับทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งความร่วมมือ ได้รับทรัพยากรมาสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อชุมชน ให้การดำเนินงานของชุมชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมาย

การประสานภายในนั้นเป็นการประสานความสัมพันธ์ภายในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยแห่งการดำรงอยู่ของชุมชนจากการสื่อสารเพื่อระดมพลังกลุ่มต่างๆของชุมชน ในการร่วมกิจกรรมก่อให้เกิดการประสานสามัคคี เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน เป็นการฟื้นความสัมพันธ์ของชุมชนด้วยกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างคนในชุมชน มีการรวมพลังชุมชนในการต่อสู้เพื่อสิทธิประโยชน์ของชุมชน อาทิ กรณีการเรียกร้องพื้นที่อยู่อาศัยจากการเวนคืนพื้นที่ใต้สะพาน ย่านมวกะสัน ในปี พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นแหล่งพักอาศัยเดิมของชาวบ้าน ก่อนจะย้ายมาจัดตั้งชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ในปัจจุบัน และการร่วมกันก่อตั้งร้านค้าศูนย์บาท เพื่อวัตถุประสงค์ในการลดภาระค่าครองชีพของคน

ในชุมชน ที่ชาวบ้านและผู้นำชุมชนร่วมกันฝ่าฟันอุปสรรคจนประสบผลสำเร็จ ส่วนด้านการเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประสานความร่วมมือจากภายนอก ตัวผู้นำชุมชน มีการประสานกับหน่วยงานจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในด้านการให้ข้อมูล เสนอแนะแนวทาง และร่วมแก้ไข ปัญหา รวมถึงร่วมติดตามและประเมินผลงาน เพื่อให้โครงการของชุมชนบรรลุเป้าหมาย อันนำไปสู่การบริหารจัดการและพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยการศึกษาแนวทางมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการ กรณีศึกษาชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ เป็นการศึกษาแบบผสมผสานผสมผสาน (Mixed research) เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) กับกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการขยะแบบบูรณาการ รวมถึงความสำเร็จ ปัญหา และอุปสรรคในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม โดยพิจารณาถึงลักษณะส่วนบุคคลและวิธีการเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อวิเคราะห์ถึงข้อจำกัดด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชน เพื่อจัดทำแบบเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการขยะต่อชุมชนอื่นๆและผู้สนใจ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม คือ การร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามจำนวน 2 ชุด เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล และคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ประกอบด้วย 7 ด้านคือ 1) ด้านความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน 2) จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน 4) บทบาทของผู้นำชุมชน 5) การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน 6) ความคิดเห็นต่อเครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs (การลด คัดแยก และนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่) 7) การบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวน 84 คน 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ จำนวน 10 คน

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 65.48 อายุมากกว่า 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.38 ระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา-ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 60.71 อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 58.33 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 85.71 และมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 63.10

5.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ในภาพรวม อยู่ในระดับสูง ส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจในระดับสูง

5.1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน

จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยพบว่าข้อที่มีจิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อปัญหาขยะไม่ได้เกิดขึ้นเพราะเทคโนโลยี แต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชน รองลงมา ได้แก่ การลดปัญหาขยะในชุมชนควรเริ่มที่เราเป็นอันดับแรก ส่วนข้อที่มีจิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อปัญหาขยะไม่ได้เกิดขึ้นเพราะเทคโนโลยี แต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชน รองลงมา ได้แก่ ข้อสมาชิกชุมชนควรเข้ามาช่วยร่วมแก้ไข ปัญหาการกำจัดขยะในพื้นที่สาธารณะ

5.1.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ด้านที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการตัดสินใจรองลงมา ได้แก่ ด้านการดำเนินการ ส่วนด้านที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์ รองลงมา ได้แก่ ด้านการประเมินผล

ด้านการตัดสินใจ เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อท่านมีส่วนร่วมในการประเมินทางเลือกเพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชน รองลงมา ได้แก่ ข้อท่านตัดสินใจเลือกทางเลือกที่จะช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชน ส่วนข้อที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาข้อเท็จจริงซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอย

ด้านการดำเนินการ เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ข้อท่านชำระค่าธรรมเนียมขยะให้สำนักงานเขต ส่วนข้อที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อท่านทิ้งขยะมูลฝอยตรงตามเวลาที่สำนักงานเขตนัดหมายรองลงมา ได้แก่ ข้อท่านทิ้งขยะมูลฝอยแยกตรงตามประเภทที่สำนักงานเขตกำหนดส่วนข้อที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อท่านกระตุ้นคนในชุมชนให้มีการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง รองลงมา ได้แก่ ข้อท่านชักจูง/เชิญชวนสมาชิกในชุมชนเพื่อร่วมกิจกรรมการแยกประเภทขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี

ด้านการรับผลประโยชน์ เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อสภาพแวดล้อมบริเวณพื้นที่ของชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่สะอาดน่าอยู่ รองลงมา ได้แก่ ข้อผู้นำชุมชน/กรรมการหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะของชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ส่วนข้อที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่

ข้อวิธีการกำจัดขยะของ ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ รองลงมา ได้แก่ ข้อประชาชนชุมชนอ่อนนุช 14 ไร้ ได้ร่วมรณรงค์กำจัดขยะของหมู่บ้าน

ด้านการประเมินผล เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นรายชื่อ พบว่า ข้อที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นอุปสรรคให้การดำเนินการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนทิ้ง ไม่ประสบผลสำเร็จ รองลงมา ได้แก่ ข้อท่านมีส่วนร่วมในการติดตามนำผลมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนทิ้ง ส่วนข้อที่มีการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนทิ้ง รองลงมา ได้แก่ ข้อท่านมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนทิ้ง

5.1.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของผู้นำชุมชน

ความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้นำชุมชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร้ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยพบว่าข้อที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้นำชุมชน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อผู้นำชุมชนสามารถประสานงานร่วมกับหน่วยงานราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ รองลงมา ได้แก่ ข้อผู้นำชุมชนสามารถสื่อสารกับสมาชิกชุมชนเพื่อการรณรงค์การจัดการขยะ ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้นำชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อผู้นำชุมชนสามารถชักจูงโน้มน้าวสมาชิกชุมชนให้มาสนใจในเรื่องการจัดการขยะและคัดแยกขยะได้

5.1.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน

ความคิดเห็นต่อการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร้ในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย โดยพบว่าข้อที่มีความคิดเห็นต่อการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อมีการจัดเก็บอัตราค่าธรรมเนียมจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม รองลงมา ได้แก่ ข้อมีการรณรงค์ให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการขยะ และพิชภัยของขยะอันตรายจากครัวเรือนชุมชน ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่อการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ข้อการดำเนินการด้านการกำจัดขยะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมา ได้แก่ ข้อการดำเนินการด้านการคัดแยกขยะ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5.1.7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs

ความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rsของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร้ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ข้อที่มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rsอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ข้อช่วยส่งเสริมการลด คัดแยกขยะมูลฝอยในชุมชน รองลงมา ได้แก่ ข้อช่วยพัฒนาระบบการ

บ่าบัด และกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจรีไซเคิลในชุมชน

5.1.8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของสมาชิกชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย โดยพบว่าข้อที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ข้อมีการคัดแยกขยะมูลฝอย เช่น ก่อองกระดาษ ถุงพลาสติกกรองลงมา ได้แก่ ข้อมีการรณรงค์ให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเห็นความสำคัญของการจัดการขยะมูลฝอยส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ข้อมีการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกสุขลักษณะ รองลงมา ได้แก่ ข้อมีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยตามประเภทของขยะมูลฝอย, มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยอย่างพอเพียงต่อปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชน

5.1.9 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 เครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน และความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย สรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1.1 เครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยมีขนาดความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

สมมติฐานที่ 1.2 จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยมีขนาดความสัมพันธ์ระดับปานกลางที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

สมมติฐานที่ 1.3 ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยมีขนาดความสัมพันธ์ระดับปานกลางที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

สมมติฐานที่ 2 ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน มีความสัมพันธ์กับ การสนับสนุนจากทางภาครัฐ ภาคเอกชน และบทบาทของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย สรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 2.1 ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับการสนับสนุนจากทางภาครัฐ ภาคเอกชน

สมมติฐานที่ 2.2 ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับบทบาทของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยมีขนาดความสัมพันธ์ในระดับต่ำที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สมมติฐานที่ 3 ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชน จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน บทบาทของผู้นำชุมชน การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน และเครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยสรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 3.1 ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยมีขนาดความสัมพันธ์ในระดับปานกลางที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

สมมติฐานที่ 3.2 จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยมีขนาดความสัมพันธ์ในระดับปานกลางที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

สมมติฐานที่ 3.3 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

สมมติฐานที่ 3.4 บทบาทของผู้นำชุมชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยมีขนาดความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สมมติฐานที่ 3.5 การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

สมมติฐานที่ 3.6 เครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยมีความสัมพันธ์ในระดับสูง ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01

5.1.10 ผลการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

ผลจากการตรวจสอบด้านระยะเวลา พบว่า ระยะเวลาตั้งแต่ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในช่วง 3 ปี (พ.ศ. 2558-2561) ที่ผ่านมา ข้อมูลพื้นฐานที่เคยได้รับมีการเปลี่ยนแปลงพอสมควร จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สมมติฐานที่ตั้งไว้และผลลัพธ์ในการวิจัย มีลักษณะขัดแย้งกันอย่างมากในบางประเด็น เช่น ประเด็นการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะของชุมชน

ผลจากการตรวจสอบด้านแหล่งสถานที่ พบว่า ข้อมูลที่ได้รับจากภายในชุมชน และภายนอกชุมชน มีความขัดแย้งกัน ในบางประเด็น อาทิ ประเด็นข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล และประเด็นการสนับสนุนจากทางภาครัฐ ภาคเอกชน

ผลจากการตรวจสอบด้านแหล่งบุคคลผู้ให้ข้อมูล พบว่า เมื่อมีการเก็บข้อมูลโดยวิธีสุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบถาม และขอสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้รับมีความขัดแย้ง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มอย่างเห็นได้ชัด ในประเด็นความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทผู้นำชุมชน

5.2 อภิปรายผล

เครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน อาจเป็นเพราะการเสริมสร้างเอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จิตสำนึกด้านการลด คัดแยกขยะมูลฝอยให้กับสมาชิกในชุมชน การพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจรีไซเคิลในชุมชนและช่วยส่งเสริมการลด คัดแยกขยะมูลฝอยในชุมชน จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสิ่งแวดล้อมให้กับคนในชุมชนได้มากขึ้นจึงเกิดแรงกระตุ้นให้อยากมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยมากขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร ทิศอรุณ (2546) ที่ได้กล่าวถึงการประชาสัมพันธ์และรณรงค์ให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และต่อเนื่องถึงการลดปริมาณขยะด้วยการคัดแยกขยะรีไซเคิล และทราบถึงประโยชน์ของการคัดแยกขยะรีไซเคิลจะมีส่วนช่วยสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยลดปริมาณขยะและต้นทุนการจัดการขยะในเทศบาลนครเชียงใหม่

จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน อาจเป็นเพราะสมาชิกในชุมชนมีความตระหนักถึงปัญหาขยะว่าไม่ได้เกิดขึ้นเพราะเทคโนโลยี แต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชน และเห็นว่า การลดปัญหาขยะในชุมชนควรเริ่มที่ตนเองเป็นอันดับแรก และสมาชิกในชุมชนมีความยินดีที่จะร่วมคิดหาแนวทางเกี่ยวกับวิธีกำจัดขยะในชุมชนที่ถูกต้องนั้นควรทำอย่างไร ประเด็นเหตุผลเหล่านี้ ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนเกิดแรงจูงใจที่อยากจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธงชัย ไบตระกูล (2542) ที่ได้กล่าวถึงสมาชิกในชุมชนได้ให้ความตระหนักต่อปัญหาขยะของชุมชนจึงทำให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนในชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยและกิจกรรมอื่นๆ

ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน อาจเป็นเพราะความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนส่งผลให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นของการจัดการขยะมากขึ้น ก่อให้เกิดความต้องการอยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยการค้นหาข้อเท็จจริงซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยและสร้างทางเลือกที่จะลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนรวมถึงมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยการช่วยเหลือและแนะนำสมาชิกเกี่ยวกับจัดการขยะอย่างเหมาะสมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธงชัย ไบตระกูล (2542) ที่ได้กล่าวถึงถึงประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนตามประเภทของขยะมูลฝอยที่แตกต่างกัน สามารถใช้วิธีการจัดการได้ดี และประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนก็เคยมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับบทบาทของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน อาจเป็นเพราะความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนที่มากขึ้น ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนอยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริการจัดการขยะที่เป็นรูปธรรม ซึ่งอาจจะเข้าไปในรูปแบบของผู้นำชุมชนเพื่อทำหน้าที่โน้มน้าวสมาชิกชุมชนให้มาสนใจในเรื่องการจัดการขยะและคัดแยกขยะรวมถึงมีความต้องการเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สื่อสารกับสมาชิกชุมชนเพื่อการรณรงค์การจัดการขยะ และให้ความรู้ในเรื่องของการจัดการขยะ และสิ่งแวดล้อมแก่สมาชิกมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประสาทิศรปริดา(2523 อ้างถึงใน กนกพรอิศรานูวัฒน์, 2540) ได้อธิบายถึง ความรู้ว่าเป็นเรื่องที่เกิดจากข้อเท็จจริงประสบการณ์การสัมผัสและการใช้ชีวิตไตร่ตรองคิดหาเหตุผลซึ่งก่อให้เกิดความตระหนักอันเป็นเรื่องของโอกาสการได้รับการสัมผัสจากสิ่งเร้าหรือสิ่งแวดล้อมโดยไม่ตั้งใจการใช้ชีวิตไตร่ตรองแล้วจึงเกิดความสำนึกต่อปรากฏการณ์หรือสถานการณ์นั้นๆแล้วจึงอยากเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นและเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) ได้กล่าวถึงผู้นำว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ผู้ที่ใช้เหตุผลสามารถประยุกต์ใช้ความรู้นั้นได้อย่างชาญฉลาดใช้ความรู้ได้ถูกที่ถูกคนถูกเวลาสามารถวิเคราะห์หรือคิดเข้าใจปัจจุบันและคาดการณ์อนาคตได้รวมทั้งเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ในการดำเนินชีวิตปรารถนาอุทิศตัวเพื่อการเผยแพร่แนวความคิดและถ่ายทอดสู่ทางปัญญาที่เป็นประโยชน์แก่สังคมด้วยวิธีการต่างๆ

ความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน อาจเป็นเพราะความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนเกี่ยวกับการจัดการขยะที่มากขึ้น ส่งผลให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในแง่ของการบริหารจัดการ ในส่วนของการขอความร่วมมือสมาชิกในชุมชนสามารถทำงานได้ง่ายขึ้น เช่น การรณรงค์ให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเห็นความสำคัญของการจัดการขยะมูลฝอย และการให้ความรู้และคำแนะนำแก่ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องสามารถทำได้ง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไพรัตน์เตชะรินทร์ (2527) ที่ได้กล่าวถึง หลักการและแนวทางการพัฒนาที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมเพื่อการให้บริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ไว้ว่าให้ยึดหลักความต้องการและปัญหาของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรมหากกิจกรรมที่จะนำไปให้ประชาชนเป็นเรื่องใหม่ ต้องใช้เวลาในการกระตุ้นเร่งเร้าความสนใจให้ความรู้ความเข้าใจจนประชาชนยอมรับความจำเป็นและประโยชน์ในการที่จัดทำกิจกรรมเหล่านั้น

จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน อาจเป็นเพราะสมาชิกในชุมชนที่มีจิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชนมากขึ้นย่อมก่อให้เกิดความตระหนักถึงปัญหาขยะว่าไม่ได้เกิดขึ้นเพราะเทคโนโลยี แต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชน และเห็นว่าการลดปัญหาขยะในชุมชนควรเริ่มที่ตนเอง ประเด็นเหล่านี้ส่งผลให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากจิตสำนึกอาจมีส่วนกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญในการคัดแยกขยะตั้งแต่ครัวเรือน ทำให้การจัดการขยะในส่วนของผู้ที่จัดเก็บกระทำได้ง่ายขึ้นเป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธงชัย ไบตระกูล (2542) ที่ได้กล่าวถึงประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมีวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนตามประเภทของขยะมูลฝอยที่แตกต่างกัน สามารถใช้วิธีการจัดการได้ดีและเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนไม่ทำให้เกิดปัญหาขยะภายในชุมชน และเทศบาลสามารถเก็บขยะได้สะดวกเรียบร้อย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทบาทของผู้นำชุมชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน อาจเป็นเพราะบทบาทของผู้นำชุมชนที่สามารถสื่อสารกับสมาชิกชุมชนเพื่อการรณรงค์การจัดการขยะ และสามารถประสานงานร่วมกับหน่วยงานราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะรวมถึงมีการติดตามและสนับสนุนการคัดแยกขยะอย่างจริงจังมีส่วนที่ช่วยส่งเสริมงานในส่วนของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนชุมชนพิพิธ เสนีย์วงศ์ มีบทบาทอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ดีซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ เสรี พงศ์พิศ (2554) ที่ได้กล่าวว่า ผู้นำควรทำตัวเองให้เป็นแบบอย่าง ไม่ได้แต่พูดหรือบอกคนอื่นให้ทำ, กระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีในชุมชน คุณภาพชีวิตผู้คนดีขึ้น, ประารถนาและพร้อมที่จะเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน, ประารถนาและส่งเสริมนวัตกรรมหรือการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ, มองเห็นจุดอ่อนจุดแข็ง ข้อจำกัดและศักยภาพของตัวเองและของชุมชน, สร้างแรงบันดาลใจ สร้างขวัญและกำลังใจให้สมาชิกในชุมชน, เป็นตัวเชื่อม (Catalyst) ที่ดีและผนึกพลังชุมชนให้เกิดผลเป็นทวีคูณ (Synergy), ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และในการตัดสินใจ, สร้างเครือข่ายภายในชุมชนและกับนอกชุมชน เกิดประชาสังคมที่มีพลังและธงชัย ไบตระกูล (2542) ที่ได้กล่าวถึงประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมีทัศนคติความคิดเห็นที่ดีต่อผู้นำ และเห็นว่าผู้มีนำมีบทบาทสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชน ผู้นำได้รับการยอมรับจากประชาชนในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ผู้นำได้ให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในทุกขั้นตอน จึงทำให้เกิดเป็นความสามัคคีและร่วมมือกันในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน อาจเป็นเพราะการสนับสนุนของภาครัฐและเอกชนด้วยการรณรงค์ให้ประชาชนคัดแยกของเสียและการใช้ซ้ำ เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น กระดาษ พลาสติกและ โลหะ รวมถึงการรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดการผลิตมูลฝอย การรณรงค์ให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการขยะและพิษภัยของขยะอันตรายจากครัวเรือนชุมชน มีส่วนทำให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสาน ตั้งสิกบุตร (2542) ที่ได้อธิบายถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในการจัดการ และการบริหารแนวใหม่ที่กระจายอำนาจการจัดการท้องถิ่นลงไปสู่ชุมชน ประชาชนให้เป็นผู้จัดการสิ่งแวดล้อมและชุมชนด้วยตัวเอง ฝ่ายบริหารเป็นเพียงแค่อำนวยความสะดวก และประสานงานเพื่อให้เกิดการทำงานในเบื้องต้นเท่านั้น จากนั้นก็สนับสนุนให้เกิดการทำงานของชาวบ้านในละแวกบ้านกันเอง รวมทั้งการช่วยประสานให้แต่ละละแวกบ้านมาเป็นเครือข่ายการจัดการชุมชน และสำนักรักษาความสะอาดกรุงเทพมหานคร (2546) ได้อธิบายถึงการดำเนินงานการจัดเก็บขยะหน่วยงานท้องถิ่น เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จำเป็นที่ต้องมีภาชนะรองรับการเก็บขยะที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเอื้อให้ขั้นตอนต่อเนื่องคือ การขน และกำจัดหรือทำลาย สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ภาชนะต้องมีความสะดวกต่อการใช้งานของหน่วยงานและประชาชนและไม่เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณ

เครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน อาจเป็นเพราะแนวคิดการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs (การลด คัดแยก และนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่) มีส่วนเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการลด คัดแยก ขยะมูลฝอยให้กับคนในชุมชน การพัฒนาระบบการใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยในชุมชนส่งเสริมการใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยในชุมชน รวมถึงการส่งเสริมธุรกิจรีไซเคิลในชุมชน มีส่วนทำให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ChanisadaCharuvichaipong, EdselSajor (2545) ที่พบว่า หัวใจหลักในความสำเร็จต่อการบริหารจัดการคัดแยกขยะ มาจากความร่วมมือในภาคประชาชนในการช่วยคัดแยกตั้งแต่ต้นทาง คือตั้งแต่จากภายในครัวเรือน ซึ่งพิสูจน์แล้วว่าเป็นปัจจัยสำคัญในความสำเร็จมากที่สุดในการบริหารจัดการคัดแยกขยะจากประเทศพัฒนาแล้ว นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งร้าน “ร้าน 0 บาท” ในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดภาระค่าครองชีพของคนในชุมชน โดยใช้วัสดุรีไซเคิลจากขยะแทนเงินในการซื้อสินค้าจากร้านศูนย์บาท เป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดพฤติกรรมการคัดแยกขยะและบรรณภัณฑ์ต่างๆ ช่วยแก้ปัญหาปริมาณขยะภายในชุมชน และเป็นการลดค่าครองชีพของคนในชุมชนได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์ (2547) ที่พบว่า การพัฒนาระบบการจัดการในประเทศกำลัง พัฒนา ต้องสนับสนุนให้การจัดการขยะมีผลพลอยได้ในแง่ของการสร้างงาน สร้างรายได้ ลดภาระค่าใช้จ่าย เป็นการจัดการของเสียแบบบูรณาการแบบหนึ่ง ที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการมีส่วนร่วม จากการวิจัยพบว่า ปัจจุบันชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ มีการเปลี่ยนแปลงถือครองกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัย อย่างไม่ถูกต้องเป็นจำนวนมาก จากบุคคลภายนอกชุมชน นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีส่วนรับผิดชอบ ยังทราบถึงปัญหาด้านจิตสำนึกด้านสาธารณะ ด้วยการสร้างอิทธิพล แบ่งฝักแบ่งฝ่าย รวมถึงการดำเนินกิจกรรมที่อาจขัดต่อกฎหมาย และศีลธรรม ของกลุ่มบุคคลภายนอกที่เข้ามาสวมทับสิทธิในชุมชนอีกด้วย ซึ่งจากปัญหาที่กล่าวข้างต้น ส่งผลกระทบด้านการมีส่วนร่วมในภาพรวมของชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ เป็นอย่างมาก ทั้งกับประชาชนภายในชุมชนเอง ผู้นำชุมชน รวมถึงเจ้าหน้าที่รัฐ, เอกชน และกลุ่มภาคีต่างๆ ในด้านการขอความร่วมมือประสานงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัตยจร (2543) ที่กล่าวว่า ถ้าคนในชุมชนขาดจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งนอกจากจะมีผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว องค์กรแล้ว การขาดจิตสำนึกสาธารณะยังมีผลกระทบต่อชุมชน ดังนี้ 1) ชุมชนอ่อนแอ ขาดการพัฒนา เพราะต่างคนต่างอยู่ สภาพชุมชนมีสภาพเช่นไรก็ยังคงเป็นเช่นนั้น ไม่เกิดการพัฒนาและยั่งยืนไปกว่านี้ มีแต่เสื่อมทรุดลง 2) อาชญากรรมในชุมชนอยู่ในเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ระดับสูง 3) ขาดศูนย์รวมจิตใจ ขาดผู้นำที่นำไปสู่การแก้ปัญหา เพราะคนในชุมชนมองปัญหาของตัวเองเป็นเรื่องใหญ่ ขาดคนอาสาสมัครพัฒนา เพราะกลัวเสียทรัพย์ กลัวเสียเวลา หรือกลัวเป็นที่ครหาจากคนอื่น

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะ

1. คณะกรรมการบริหารของชุมชนควรติดตาม ใ้ระวัง ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม สนับสนุนให้มีมาตรการจูงใจ เพื่อให้มีการจัดการขยะที่ดี เช่น ให้มีรางวัลการจัดการขยะที่ดีแก่สมาชิกในชุมชน และการใช้กลไกราคาเพื่อคัดแยกขยะและจัดการขยะอย่างมีคุณภาพเน้นการประสานงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างภาคส่วนต่างๆ ในทุกระดับ เพื่อพัฒนาการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยจากชุมชนอย่างยั่งยืน

2. จากปัญหาการไม่เพียงพอต่อรายได้ครัวเรือนในชุมชน ชุมชนควรพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานของชุมชนในประเด็นการเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากวัสดุรีไซเคิล และผลผลิตทางการเกษตรในชุมชน ให้เป็นที่ต้องการของตลาดในปัจจุบัน เพื่อสร้างรายได้แก่สมาชิกและชุมชนมากยิ่งขึ้นซึ่งภาครัฐควรจะมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมประเด็นดังกล่าวด้วย

3. สร้างจิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน ภาครัฐและเอกชนจะต้องร่วมกันรณรงค์ในประเด็นให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการขยะและพิษภัยของขยะอันตรายจากครัวเรือนชุมชนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดการผลิตมูลฝอยในแต่ละวันและให้ประชาชนแยกของเสียนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น กระดาษ พลาสติกและโลหะนำไปใช้ซ้ำอย่างจริงจัง

4. บทบาทของผู้นำชุมชน จะต้องยกระดับการสื่อสารกับสมาชิกชุมชนเพื่อการรณรงค์การจัดการขยะ และประสานงานร่วมกับหน่วยงานราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะรวมถึงจะติดตามและสนับสนุนการคัดแยกขยะอย่างจริงจัง

5. การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนจะต้องร่วมส่งเสริมส่งเสริมการใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยในชุมชน และพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจรีไซเคิลในชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ อย่างจริงจัง เช่น ให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการคัดแยกขยะมูลฝอย เป็นต้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมในด้านการส่งเสริมอาชีพ และการเพิ่มศักยภาพทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่นำมาซึ่งรายได้ที่เพียงพอในครัวเรือนสมาชิกและชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

2. ควรศึกษาเพิ่มเติมในด้านการเชื่อมโยง แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ความสามารถระหว่างชุมชนหลักและชุมชนโดยรอบ เนื่องจากในแต่ละชุมชนมีต้นทุนที่แตกต่างกัน เช่น ต้นทุนทางด้านวัฒนธรรม ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางสังคม ทุนบุคลากร ทุนสิ่งปลูกสร้าง และทุนด้านการเมือง เพื่อการพัฒนาในทุกๆด้านพร้อมกันในวงกว้าง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง และระบบโครงสร้างพื้นฐาน

3. ควรศึกษาเพิ่มเติมในด้านประเด็นการแก้ปัญหา การสวมทับสิทธิที่อยู่อาศัยในชุมชนจากบุคคลภายนอกชุมชน เนื่องจากเป็นต้นเหตุปัญหาในการชะลอการพัฒนาการบริหารจัดการขยะภายในชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ในภาพรวมอีกทั้งยังเป็นประเด็นปัญหาทำลายคณะผู้บริหารชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ณ ปัจจุบันอีกด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

- กนกพรอิศรานูวัฒน์. 2540. ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมจากขยะมูลฝอย
ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินูญา
นิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย,มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กรมควบคุมมลพิษ. 2544. มหกรรมเทคโนโลยีและการจัดการขยะมูลฝอย. กรุงเทพฯ :
กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.
- กรมควบคุมมลพิษ. 2559. รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : กระทรวง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2561. แนวทางการจัดทำเอกสารประกอบการพิจารณาโครงการ
ชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) ปี 2561. กรุงเทพฯ : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม.
- กรณีศึกษา. 2524. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะ
กรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์
สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์ บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กัญญา จาอ้าย. 2549. การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนสันกลาง อำเภอสันกำแพง
จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กาญจนา แก้วเทพ. 2538. การทำงานแนววัฒนธรรมชุมชนโดยถือมนุษย์เป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ :
สภาคาทอติกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- กานแก้วปัญญาไทย. 2554. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เขตเทศบาล
ตำบลเกาะกา จังหวัดลำปาง. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เกรียงศักดิ์เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543. การคิดเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : ชัคเชสมิเดีย.
- ขวัญชัย วงศ์นิติกร. 2532. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของผู้ที่อยู่อาศัยใน
เขตหมู่บ้านจัดสรรชานเมือง ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านจัดสรรเทพประทาน อำเภอบาง
กรวย จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาพัฒนาสังคม บัณฑิต
วิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คณิงนิจศรีบัวเอี่ยม. 2545. รายงานการวิจัยแนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยการมีส่วนร่วมทาง
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ. 2540. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม (ต่อ)

- จารุพรเพ็งสกุล. 2545. ความคาดหวังของผู้นำชุมชนต่อบทบาทนักพัฒนาในการสร้างเสริมความเข้มแข็งแก่ชุมชนพื้นที่การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตภาคใต้. มหาคณิศวชิตคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จำรูญยาสมุท. 2535. การจัดการขยะมูลฝอย. เชียงใหม่ : ธนบรรณการพิมพ์.
- จำลองโพธิ์บุญ. 2547. ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : ทิพนตร์การพิมพ์.
- จิตติ มงคลชัยอรัญญา. 2540. การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จีระศักดิ์ เจริญสุข. 2539. ภาวะผู้นำของจุฬาราชมนตรีในสังคมไทย ช่วงปี 2524-2538. สารนิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2527. การบริหารงานพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ฉายศิลป์ เชี่ยวชาญพิพัฒน์และคณะ. 2527. การบริหาร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เฉลิม เกิดโมลี . 2543. แนวทางการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ชยันต์ วรรณะภูติ. 2536. การกำหนดกรอบคิดในการวิจัย. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชวาลแพร์ดีกุล. 2526. เทคนิคการวัดผล. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ฉีรวรรณศรีเพลง. 2552. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอย: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรจัดการสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- ทิตยาสุวรรณะชญ. 2510. ความคาดหวังบทบาทของพัฒนาการ คณะกรรมการหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับตำบล. กรุงเทพฯ : ส่วนท้องถิ่น.
- ธงชัย ไบตระกูล. 2542. ประสิทธิภาพการจัดการมูลฝอย ของฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ สำนักงานเขตหลักสี่. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นภวรรณรัตสุข. 2559. การจัดการขยะแบบบูรณาการในชุมชน. วารสารคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม (ต่อ)

- นภาพร ทิมอรุณ. (2546). การประเมินค่าทางเศรษฐกิจของการเก็บขยะขายในเขตเทศบาลนคร
เชียงใหม่. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิธิเอียวศรีวงศ์. 2544. มติทางวัฒนธรรมในยุคเศรษฐกิจพอเพียง. หน้า 78 – 86. ใน วารสาร
ศิลปวัฒนธรรม Art & culture magazine. กรุงเทพฯ : มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- นรินทร์จงวุฒิเวศน์. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นรินทร์จงวุฒิเวศย์และคณะ. 2550. แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนา
ชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- บุญชัย เกิดปัญญาวุฒินัน. 2535. การศึกษาความเหมาะสมในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อ
ขบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประเวศ วะสี. 2540. ประชาสังคม ใน ประชาสังคม ทรรศนะนักคิด. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ประสาทอิศรปริดา. 2523. จิตวิทยาการเรียนรู้กับการสอน. กรุงเทพฯ : กราฟิการ์ต.
- ประสาน ตั้งสิกบุตร. 2542. สตรีกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในภาคเหนือตอนบน.
สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรีดา เข้มเจริญวงศ์. 2531. การจัดการขยะมูลฝอย. ขอนแก่น : คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปานกมล พิสิฐอรุณกุล และเสาวลักษณ์ รุ่งตะวันเรืองศรี. 2547. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและ
กระบวนการเรียนรู้ของประชาชน ในการจัดการมูลฝอยของชุมชน : กรณีศึกษาเทศบาล
ตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, คณะการ
จัดการสิ่งแวดล้อม. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ปาริชาติวัลย์เสถียรและคณะ. 2543. กระบวนการพัฒนาและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.
กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พนมลิ้มอารีย์. 2529. กลุ่มสัมพันธ์. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขต
มหาสารคาม.
- พระธรรมปิฎก. 2541. การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- พัชนีวรกวิน. 2526. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- พัฒนบุญยรัตน์. 2531. การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนา
พานิช.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พิชิต สกุดพราหมณ์. 2525. การสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : บารมีการพิมพ์.
- พลศักดิ์ ประทุมพรพาล. 2540. ปัญหาขยะในยุค 2000. เอกสารประกอบการอภิปรายวันที่ 13- 15 สิงหาคม 2540. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ไพบุลย์ช่างเรียน. 2532. วัฒนธรรมการบริหาร. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- ไพบุลย์วัฒน์ศิริธรรม และสังคม สัจจกร. 2543. สำนักไทยที่พึงปรารถนา. กรุงเทพฯ : มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย.
- ไพรัตน์เตชะรินทร์. 2527. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภการพิมพ์.
- ยูวัฒน์ วุฒิเมธี. 2541. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- เรวดีไชยพาน. 2523. พฤติกรรมผู้นำที่เป็นอุปสรรคและหรือส่งเสริมงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วราพรศรีสุพรรณ. 2536. สิ่งแวดล้อมศึกษา. มูลนิธิโลกสีเขียว. กรุงเทพฯ : โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์.
- วันชัยวัฒนศัพท์. 2546. การสำรวจทัศนคติของประชาชนเรื่องความขัดแย้งในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- วันเพ็ญ สุรฤกษ์. 2529. การวิเคราะห์และประเมินผลโครงการสร้างงานในชนบทของประเทศไทย. 2523-2528. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิชัยวงษ์ใหญ่. 2523. พัฒนาหลักสูตรและการสอน มิติใหม่. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองธรรม.
- วิโรจน์ภูจินดา. 2527. การพัฒนาแรงงานชาวไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศักดิ์ไทยสุรกิจบวร. 2545. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ศิริกุล กสิวิวัฒน์. 2546. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างไร. วารสารพัฒนาชุมชน. หน้า 20.
- สดุดีงามภูพันธ์. 2542. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความตระหนัก ต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยการใช้เกมสิ่งแวดล้อมประกอบการเรียนการสอน กับการสอนตามหลักสูตร. ปรินญาณิพนธ์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สนธยาพลศรี. 2545. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สมใจลักษณ์. 2542. การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือสถาบันราช
ภัฏสวนสุนันทา.
- สัจชัย สุตพันธ์วิหา. 2539. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อมลพิษทางน้ำจากชุมชน : กรณีศึกษา
เทศบาลเมืองภูเก็ต, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สิริ เทศประสิทธิ์. 2529. บทบาทของนักบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สุชาตินุชแสงพลี. 2537. บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของคณะกรรมการสภาตำบลใน
ทรศนะของคณะกรรมการสภาตำบลและข้าราชการฝ่ายปกครอง ในจังหวัดนนทบุรี.
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรียัฒน์ศรีสุโรจน์. 2531. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของผู้นำเยาวชนใน
ชุมชนคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ.
- เสรี พงศ์พิศ. 2554. การจัดการสุขภาพโดยชุมชน : ปาฐกถา ณัฐ ภมรประวัติ ครั้งที่ 24. กรุงเทพฯ :
บริษัทพี.เอ.ลิฟวิ่ง.
- โสภณ หมวดทอง. 2533. การเฝ้าระวังมลพิษแหล่งน้ำของเกษตรกรในตำบลบางแม่นาง อำเภอบาง
ใหญ่ จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาสังแวดล้อมบัณฑิต
วิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อकिन รพีพัฒนา. 2527. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชลบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรม
ไทย. กรุงเทพฯ : สักดิ์โสภการพิมพ์.
- อดิศักดิ์ ทองไข่มุก. 2535. การจัดการมูลฝอย. กรุงเทพฯ : สำนักงานสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ร่วมกับ
กรมการปกครอง.
- อรุณรักรธรรม. 2526. พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- อรุณีแสงเพ็ญ. 2537. การสร้างแบบวัดจิตสำนึกต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อัญชลีเฉลยรัตน์. 2550. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำกรอบพัฒนาตำบล.
กรณีศึกษา : ตำบลวัดยม อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- อำพลพรอารักษ์สกุล. 2549. บทบาทของหน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในการปฏิบัติหน้าที่
ด้านสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาคณะกรรมการสุขภาพตำบลในจังหวัดนครปฐม. บัณฑิต
วิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.

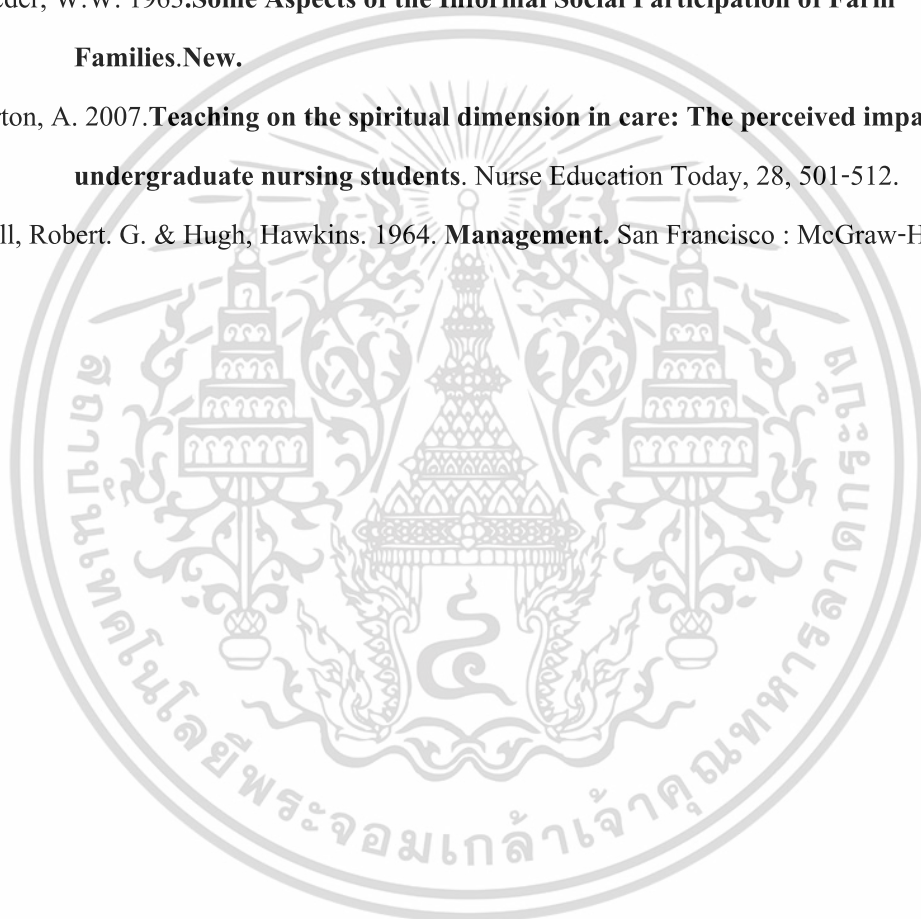
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม (ต่อ)

- อิทธิพลศรีเสาวลักษณ์. 2547. **กรณีศึกษาการจัดการขยะของประเทศบราซิล เมืองเซาเปาโล (Sao Paulo) เมืองริโอเดอจาเนโร (Rio-De Janeiro) และองค์กร CEMPRE.** กรุงเทพฯ : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- อุทัยคุณเกษมและคณะ. 2542. **ระบบการศึกษากับชุมชน : กรอบแนวคิดและข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย.** กรุงเทพฯ : แปลนปรินติ้ง.
- Berlo, David K. 1960. **The Process of Communication.** New York : The Free Press.
- Bloom, B. S. (Ed.). Engelhart, M.D., Furst, E.J., Hill, W.H., Krathwohl, D.R. 1956. **Taxonomy of educational objectives: Handbook I: The cognitive domain.** David McKay: New York.
- Broom, Leonaed; & Selzinick, Phillip. 1977. **Sociology.** New York: Rew, Peterson and Company.
- Charuvichaipong, Edsel Sajor. 2002. **Promoting Waste Separation for Local Governance in Thailand.** Asian Institute of Technology (AIT), Bangkok, Thailand.
- Cohen, John M. and Up Hoff, Norman T. 1977. **Rural Participation : Concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation.** In Rural Development Monograph No.2 The Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University, January.
- Forbes R McDougall, Peter R White, Marina and Peter Handle. 2001. **Integrated Solid Waste Management : A Life Cycle Inventory.** Second edition. Procter & Gamble Technical Centre Limited. Blackwell Science Ltd, a Blackwell Publishing Company. Chanisada
- Gulick, Luther and Lydall Urwick. 1956. **Papers on Science of Administration.** New York : Institute of Public of Administration Columbia University.
- Keith. 1972. **Management theory and practice.** New York: McGraw-Hill.
- Krathwohl et al. 1956. Krathwohl, D. R., Bloom, B. S. & Masia, B. B. **Taxonomy of Educational Objectives, the classification of educational goals—Handbook II: Affective Domain.** New York : McKay.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Pfiffner, John M. and Robert V. Presthus. 1960. **Public Administration**. 4th ed. New York : The
Ranaul
Press Company.
- Reddin, William J. 1970. **Managerial Effectiveness**. New York : McGraw-Hill Book Company.
- Reeder, W.W. 1963. **Some Aspects of the Informal Social Participation of Farm
Families**. New.
- Turton, A. 2007. **Teaching on the spiritual dimension in care: The perceived impact on
undergraduate nursing students**. Nurse Education Today, 28, 501-512.
- Wall, Robert. G. & Hugh, Hawkins. 1964. **Management**. San Francisco : McGraw-Hill.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 3 จิตสำนึกด้านการดำเนินงานของชุมชน

คำชี้แจงกรุณาพิจารณาข้อความด้านซ้ายมือในแต่ละข้อ โดยทำเครื่องหมาย/ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด

5 = มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย และ 1=น้อยที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ปัญหาขยะไม่ได้เกิดขึ้นเพราะเทคโนโลยี แต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชน					
2. การลดปัญหาขยะในชุมชนควรเริ่มที่เราเป็นอันดับแรก					
3. ท่านยินดีร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการลดขยะและคัดแยกขยะ					
4. ท่านยินดีที่จะร่วมคิดหาแนวทางเกี่ยวกับวิธีการจัดขยะในชุมชนที่ถูกต้องนั้นควรทำอย่างไร					
5. สมาชิกชุมชนควรเข้ามาช่วยร่วมแก้ไขปัญหาการกำจัดขยะในพื้นที่สาธารณะ					
6. ชุมชนควรนำขยะกลับมาใช้ใหม่ในหลากหลายรูปแบบโดยมีการจัดตั้งศูนย์คัดแยกขยะรีไซเคิลของชุมชนเอง					

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

คำชี้แจงกรุณาพิจารณาข้อความด้านซ้ายมือในแต่ละข้อ โดยทำเครื่องหมาย/ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด

5 = มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย และ 1=น้อยที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการตัดสินใจ					
1. ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาข้อเท็จจริงซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอย					
2. ท่านมีส่วนร่วมในการสร้างทางเลือกที่จะลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชน					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5 = มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย และ 1=น้อยที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินทางเลือกเพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชน					
4. ท่านตัดสินใจเลือกทางเลือกที่จะช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชน					
ด้านการดำเนินการ					
1. ท่านนำหลักการแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนทิ้งมาปฏิบัติจริง					
2. ท่านทิ้งขยะมูลฝอยแยกตรงตามประเภทที่สำนักงานเขตกำหนด					
3. ท่านทิ้งขยะมูลฝอยตรงตามเวลาที่สำนักงานเขตนัดหมาย					
4. ท่านลดการใช้วัสดุประเภทโฟมและถุงพลาสติกที่ย่อยสลายยาก					
5. ท่านช่วยเหลือและแนะนำสมาชิกที่ยังไม่เข้าใจในการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยก่อนทิ้งตามโอกาสที่เหมาะสม					
6. ท่านกระตุ้นคนในชุมชนให้มีการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง					
7. ท่านชักจูง/เชิญชวนสมาชิกในชุมชนเพื่อร่วมกิจกรรมการแยกประเภทขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี					
8. ท่านชำระค่าธรรมเนียมขยะให้สำนักงานเขต					
ด้านการรับผลประโยชน์					
1. สภาพแวดล้อมบริเวณพื้นที่ของชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ สะอาดน่าอยู่					
2. ประชาชนชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ได้ร่วมรณรงค์กำจัดขยะของหมู่บ้าน					
3. ผู้นำชุมชน/กรรมการหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะของชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่					
4. วิธีการกำจัดขยะของ ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5 = มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย และ 1=น้อยที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการประเมินผล					
1. ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนทิ้ง					
2. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนทิ้ง					
3. ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นอุปสรรคให้การดำเนินการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนทิ้งไม่ประสบผลสำเร็จ					
4. ท่านมีส่วนร่วมในการวัดผลสำเร็จในการดำเนินการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนทิ้ง					
5. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามนำผลมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนทิ้ง					

ตอนที่ 5 บทบาทของผู้นำชุมชน

คำชี้แจงกรุณาพิจารณาข้อความด้านซ้ายมือในแต่ละข้อ โดยทำเครื่องหมาย/ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด

5 = มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย และ 1=น้อยที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ผู้นำชุมชนสามารถชักจูง โน้มน้าวสมาชิกชุมชนให้มาสนใจในเรื่องการจัดการขยะและคัดแยกขยะได้					
2. ผู้นำชุมชนสามารถสื่อสารกับสมาชิกชุมชนเพื่อการรณรงค์การจัดการขยะ					
3. ผู้นำชุมชนมีความรู้ในเรื่องของการจัดการขยะ และสิ่งแวดล้อม					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5 = มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย และ 1=น้อยที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. ผู้นำชุมชนสามารถประสานงานร่วมกับหน่วยงานราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ เช่น					
5. ผู้นำชุมชนมีการติดตามและสนับสนุนการคัดแยกขยะอย่างจริงจัง					

ตอนที่ 6 การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน

คำชี้แจง กรุณาพิจารณาข้อความด้านซ้ายมือ ในแต่ละข้อ โดยทำเครื่องหมาย/ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด

5 = มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย และ 1=น้อยที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. มีการณรงค์ให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการขยะและพิษภัยของขยะอันตรายจากครัวเรือนชุมชน					
2. มีการณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดการผลิตมูลฝอยในแต่ละวัน					
3. มีการณรงค์ให้ประชาชนแยกของเสียนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่เช่นกระดาษพลาสติกและโลหะนำไปใช้ซ้ำ					
4. มีการจัดระบบที่เอื้อต่อการทำขยะรีไซเคิลเช่นจัดภาชนะแยกประเภทขยะมูลฝอยที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐาน					
5. มีการจัดเก็บอัตราค่าธรรมเนียมจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม					
6. มีการดำเนินการจัดการขยะในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
7. การดำเนินการด้านการคัดแยกขยะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ					
8. การดำเนินการด้านการกำจัดขยะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 7 ความคิดเห็นต่อเครื่องมือการประยุกต์ใช้หลักการ 3Rs(การลด คัดแยก และนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่)

คำชี้แจงกรุณาพิจารณาข้อความด้านซ้ายมือในแต่ละข้อ โดยทำเครื่องหมาย/ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด

5 = มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย และ 1=น้อยที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ช่วยส่งเสริมการลดคัดแยกขยะมูลฝอยในชุมชน					
2. เสริมสร้างจิตสำนึกด้านการลดคัดแยกขยะมูลฝอยให้กับคนในชุมชน					
3. ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยในชุมชน					
4. พัฒนาและส่งเสริมธุรกิจรีไซเคิลในชุมชน					
5. ช่วยพัฒนาระบบการบำบัดและกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชน					
6. ช่วยพัฒนาระบบการใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยในชุมชน					

ตอนที่ 8 การบริหารจัดการขยะมูลฝอย

คำชี้แจงกรุณาพิจารณาข้อความด้านซ้ายมือในแต่ละข้อ โดยทำเครื่องหมาย/ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด

5 = มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย และ 1=น้อยที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยตามประเภทของขยะมูลฝอย					
2. มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยเพียงพอต่อปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชน					
3. มีการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกสุขลักษณะ					
4. มีการคัดแยกขยะมูลฝอยเช่นกล่องกระดาษพลาสติก					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5 = มากที่สุด 4=มาก 3=ปานกลาง 2=น้อย และ 1=น้อยที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5. มีการแปรสภาพขยะมูลฝอยไปใช้ในรูปอื่น					
6. การละเว้นการเผาขยะในชุมชน					
7. รถบรรทุกขยะมูลฝอยมีภาชนะรองรับที่มิดชิด					
8. มีการรณรงค์ให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเห็น ความสำคัญของการจัดการขยะมูลฝอย					
9. ให้ความรู้และคำแนะนำแก่ประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับ การจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกต้อง					

ขอขอบคุณที่ให้ความอนุเคราะห์ในการกรอกแบบสอบถาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

แนวทางมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการ :

กรณีศึกษา ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่

1. ผู้ให้สัมภาษณ์.....

2. วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์.....

3. ตำแหน่ง.....

ตอนที่ 1.การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

1. การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ลักษณะวิธีการจัดการขยะมูลฝอย (การลดปริมาณ การเก็บรวบรวม การกำจัด และการนำกลับมาใช้ใหม่)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. อุปสรรคและการแก้ปัญหาเกี่ยวกับรูปแบบการปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินการด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปเผยแพร่บนสื่อออนไลน์
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 2. การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย

1. การมีส่วนร่วมระดับชุมชน

.....

.....

.....

2. หน้าที่และขอบเขตของผู้ปฏิบัติงานการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

.....

.....

.....

3. การบริหารโครงการ “ร้านศูนย์บาท”

.....

.....

.....

4. การมีส่วนร่วมระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

.....

.....

.....

5. โครงการคัดแยกพัฒนาแนวทางในการกำจัดขยะมูลฝอย

.....

.....

.....

6. อุปสรรคและปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

.....

.....

.....

7. การติดตามประเมินผล

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อสกุล นายตามต่อ เลิศไพศาล
เบอร์ติดต่อ 02-0600717, 081-9004478
ที่อยู่ปัจจุบัน 20/195 ถนนมอเตอร์เวย์ แขวงประเวศ เขตประเวศ กรุงเทพฯ 10250
ประวัติการศึกษา

- ปริญญาตรีสาขาจิตรศิลป์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง พ.ศ. 2547

ตำแหน่งปัจจุบัน

- ผู้จัดการทั่วไป บริษัท สิปปะพัน จำกัด

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

- ตามต่อ เลิศไพศาล. (2018). การศึกษาแนวทางมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะแบบบูรณาการ กรณีศึกษา ชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่. โครงการประชุมวิชาการด้านการวางแผนภาคและเมือง ประจำปี พ.ศ. 2561. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้